

Bos' schoolatlas der geheele aarde

<https://hdl.handle.net/1874/327122>

P. R. BOS.

SCHOOLDATBAS

DE

GEHEELE AARDE

HERZIEN DOOR

J. F. NIERMEYER.

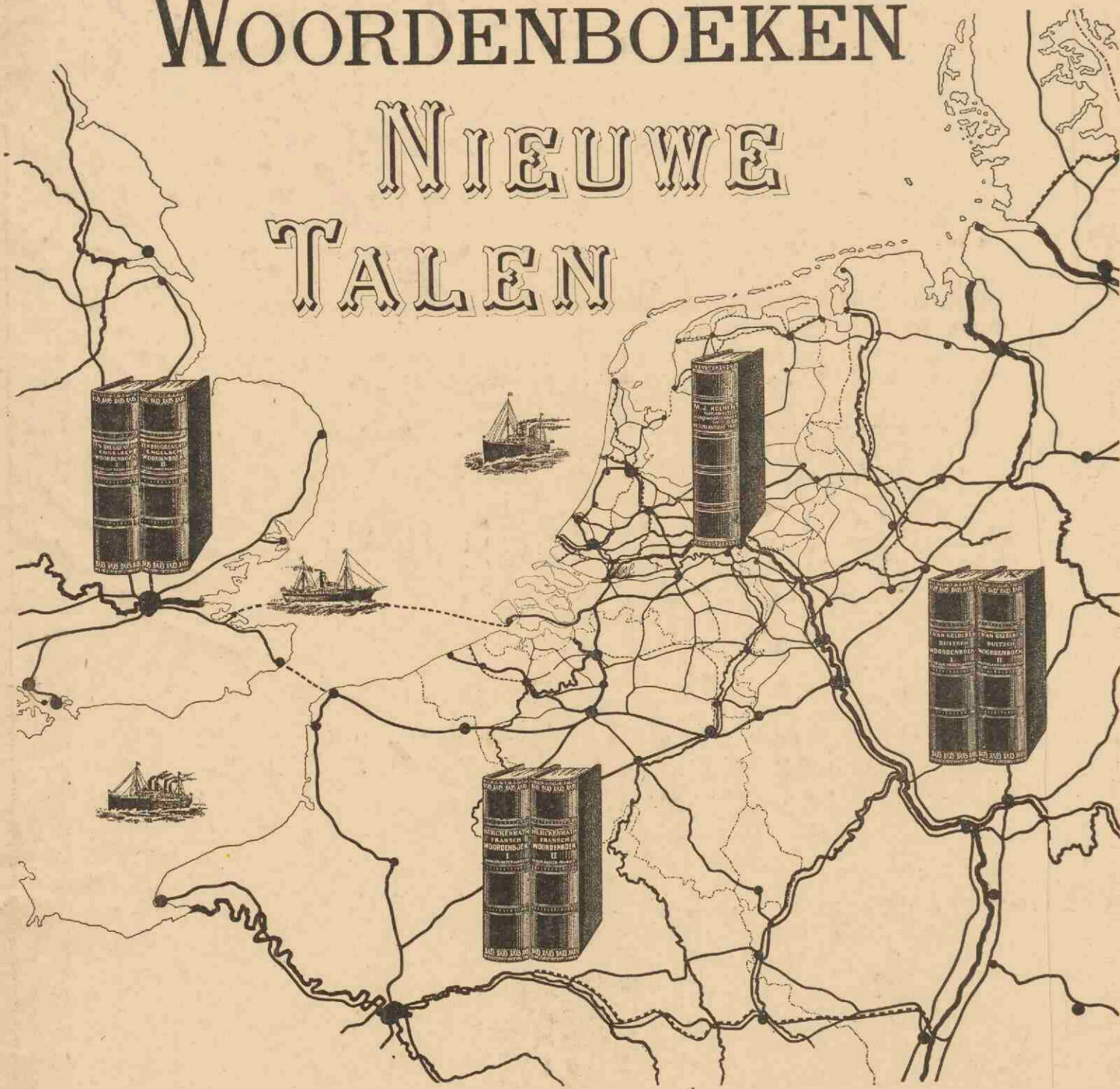
J. B. WOLFF. — GRONDINGEN, DEN HAAG.

WOORDENBOEKEN

NIEUWE

TALEN

Ten Bruggencate, ENGELSCHE f 9,90.

8e druk.

Een voor zeer velen **onmisbaar werk**, een werk van waarde, dat men niet licht te vergeefs zal opslaan. Zoals bekend geeft het niet alleen woorden en woordverbindingen, doch ook geheele zinnen, wat het voor practisch gebruik bijzonder geschikt maakt, terwijl de uitspraak van het Engelsch natuurlijk steeds wordt aangegeven. Kortom het is geheel een **up to date** woordenboek. *Indische Mercur.*

Van Gelderen, DUISCH . . . . . - 9,90.

4e druk.

Das Wörterbuch entspricht nunmehr den höchsten Anforderungen und ist, unseres Erachtens, das beste Werk auf diesem Gebiete. *Deutsche Wochenzeitung für die Niederlande und Belgien.*

Herckenrath, FRANSCH . . . . . - 9,90.

4e druk.

Het doet mij zeer veel genoegen, U als mijn meening te melden, dat uw uitgave: „Herckenrath Fransch woordenboek” een meesterstuk is. Ik acht mij daartoe zooveel te meer gerechtigd, wijl ik in mijn hoedanigheid als Leeraar in de Fransche taal aan het Kon. Inst. v/d Marine alhier herhaaldelijk in aanraking kom met termen op de navigatie, het zeewezen, scheepsbouw en machinebouw betrekking hebbende. Daarbij constateer ik telkens weer, dat in juistheid van termen, goede vertalingen zowel in 't Fransch, als in 't Hollandsch, Herckenrath's woordenboek de anderen ver achter zich laat. Ik zal het dan ook zeer gaarne sterk aanbevelen. *Den Helder, D. INKLAAR.*

Koenen, NEDERLANDSCH . . . - 5,25.

12e druk.

Van dit woordenboek kan getuigd worden, dat men moeilijk een gebied van het moderne beschavingsleven zal kunnen aanwijzen, waaraan geen evenredige aandacht wordt geschonken. De verklaringen van termen en uitdrukkingen zijn kort, helder en zakelijk, aanwijzingen voor afleiding en uitspraak zijn niet vergeten. Alles te zamen genomen lijkt ons **dit woordenboek een uitstekende raadgever.** *Nieuwe Schoolblad.*

Prijs der 4 Woordenboeken **NIEUWE TALEN**, per stel besteld f 33,50.

WOORDENBOEKEN OUDE TALEN.

Dr. J. MEHLER,
NEDERLANDSCH-LATIJSCH.

TWEEDE DRUK.

Prijs, geb. in 1 deel f 5,90.

Dr. F. MULLER Jzn.,
GRIEKSCH-NEDERLANDSCH.

◆ ◆ ◆

Prijs, geb. in 1 deel f 13,90.

Dr. J. VAN WAGENINGEN,
LATIJSCH-NEDERLANDSCH.

TWEEDE DRUK.

Prijs, geb. in 1 deel f 13,90.

Prijs der 3 Woordenboeken OUDE TALEN, per stel besteld f 32,50.

Elk jaar verschijnt tegen September en is in elken boekhandel verkrijgbaar:

NEDERLANDSCHE SCHOOLKALENDER

bewerkt door Mr. W. L. HENDRIKS en H. J. SCHOO.

Prijs, gebonden . . . . . f 1,50.

OP IEDEREN ZONDAG EEN PORTRET MET BIJSCHRIFT, VERDER TAL VAN GEILLUSTREERDE ARTIKELEN OVER KAMPEEREN, PADVINDERSBEWEGING, LUCHTREIZEN, ENZ.

Elke week geeft het beeld van een bekende persoonlijkheid, uit ons eigen land of uit het buitenland. De bijdragen geven van alles wat en „voor elk wat wils”. Elke week een kernspreuk, een pittig gezegde, een paar mooie regels uit een mooi gedicht, een korte levensbeschrijving van een groot man. Dit is geen doode agenda, maar een die tintelt van leven aan alle zijden. Hartelijk aanbevolen.

De School met den Bijbel.

Deze kalender onderscheidt zich van de andere daardoor, dat hij niet alleen voor notities moet dienen, doch bovendien ook gebruikt kan worden als Vademecum, daar er zeer veel wetenswaardigs in is opgenomen over onderwijs, betrekkingen, munten, enz.

Ook bevat het boekje ter illustratie 52 portretten van algemeen bekende personen op geschiedkundig, literair en ander gebied. Bij elk portret is een korte levensbeschrijving gegeven en bovendien een zinspreuk, welke van toepassing is op de verdiensten van de betreffende persoon.

Het boekje is ingebonden in een stevig bruin koftje en overigens ook netjes afgewerkt.

Orgaan v/d Vereen. v. oud-leerl. der R'damsche Handelssch.

Alle leerlingen der H. B. S., welke nog niet in 't bezit mochten zijn van een schoolagenda, raden wij ten sterkste aan oogenblikkelijk een exemplaar van deze smaakvolle uitgave te bestellen.

Naast het doelmatige van deze agenda bezit zij ook nog paedagogische waarde, o. a. door meer dan 50 portretten van verschillende groote figuren uit binnen- en buitenland

met een kleine biografie als onderschrift. Tevens wordt de aantrekkelijkheid nog zeer vergroot door de bijdragen, die „geven van alles wat en voor elk wat wils”.

Waar wij er nog in vinden meerdere opstelletjes en mededeelingen over allerlei zaken, waar iedere Hollandsche jongen, die „vooruit” wil, belang in stelt, kunnen wij gerust deze agenda met zeer veel warmte onzen H. B. S.-ers aanbevelen.

De H. B. S.-er.

Deze kalender is bestemd voor de leerlingen van H. B. S., Gymnasia, Handelsscholen, etc. Voor 't opteekenen van hun werk is voor elke dag een halve pagina beschikbaar; de verdere ruimte wordt ingenomen door portretten en biografieën van bekende persoonlijkheden, inlichtingen in verband met beroepskeus en allerlei wetenswaardigheden op verschillend gebied. Het boekje is uitstekend geschikt voor het doel waarvoor het bestemd is.

Maandblad v.

Handelwetenschappen.

Een zeer handig, net uitgevoerd boekje met tal van nuttige en handige rubriekjes. Een echte jongensvademecum. We bevelen de agenda van harte aan.

Jongensleven.

Een heel aanbevelingswaardig boekje, waarin flinke leerlingen met plezier zullen bladeren en héel wat nuttige kennis zullen opdoen.

Het Onderwijs.

Een zeer handig notitieboekje voor leerlingen van H. B. S., M.U.L.O.-scholen enz. Elke week een portret en korte levensbeschrijving van een

groot man en verder allerlei nuttige wenken. In stevig koft kan het boekje best een jaar mee.

Het Katholieke Schoolblad.

Formaat en proeve van bewerking jaargang 1919-1920.

ZONDAG, 6 JUNI.

Een kundig man verdient eerst volle waardeering, als hij tevens rechtschapen en human is.

P. CALAND.

* 1826 te Zierikzee. † 1902 te Wageningen.
Beroemd waterbouwkundige.

Ontwerper en uitvoerder van den Rotterdamschen Waterweg (begonnen 1866, voltooid 1872), waaraan Rotterdam's ontwikkeling tot groote handelsstad te danken is.

Caland eindigde zijn loopbaan als Rijks-hoofdinspecteur van den Waterstaat. Hij was ook in het buitenland geëerd en ontving o. a. opdrachten uit Noord- en Zuid-Amerika.

Rotterdam erkende zijn verdiensten door de oprichting van het Calandmonument aldaar.

Zon op 4.41
Onder 9.16

Lantaarn
9.46

- 180 -

SCHOOLPLATEN

VOOR DE VADERLANDSCHE GESCHIEDENIS,

door J. W. DE JONGH en H. WAGENVOORT.

Naar oorspronkelijke aquarellen van J. Hoyneck van Papendrecht, Gerard van Hove, J. H. Isings Jr., C. Jetses, J. H. Jurses, W. C. Staring, G. Westerman, J. J. R. de Wetstein Pfister.

— (Grootte 84 bij 110 c.M.) —

Prijs per plaat, geplakt op zwaar carton, met ronde hoeken, met geïllustreerde toelichting . . . . . f 4,50
Geïllustreerde toelichting afzonderlijk . . . . . - 0,45

1. De Romeinen in ons land. (Een nederzetting bij een vesting). 2. Ludger predikt in de Groninger Gouwen, 785. 3. Aan het hof van Karel den Grooten. 4. Ter kruisvaart. 5. In een middeleeuwsch klooster. 6. Floris V door de edelen omgebracht. 7. Belegering van een kasteel. (Het huis te Voorst, 1362.) 8. Luther op den Rijksdag te Worms, 1521. 9. Een hagepreek buiten Utrecht, Augustus 1566. 10. De Prins trekt over de Maas, 1568. 11. De troepen van Bossu dringen Rotterdam binnen, 9 April 1572. 12. Op de reede van Bantam, 1598.	13. Een vergadering van de Nationale Synode te Dordrecht, 1619. 14. 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik belegerd, 1629. 15. Ter walvischvaart. 16. Op den Dam, omstreeks 1665. 17. Krijgsraad vóór den vierdaagschen zeeslag. 18. Tocht naar Chattam, 1667. 19. Het Haagsche Voorhout in de 17e eeuw. 20. Aan de Hollandsche waterlinie, 1672. 21. De aanhouding aan de Goejanverwellesluis, 1787. 22. Hollandsche infanterie bij de bruggen over de Berzina, 1812. 23. De Prins van Oranje bij Quatre-Bras, 16 Juni 1815. 24. De verovering van Tjakranegara op Lombok, 1894.

BEORDEELINGEN:

Een prachtuitgave in de wandplaten. Toen, kort na het verschijnen, door ons een woord werd gezegd over de eerste platen van de serie Schoolplaten voor de Vaderlandsche Geschiedenis, durfden wij voorspellen, dat deze serie platen een aanwinst zou zijn voor onze leermiddelen. Deze voorspelling is ten volle uitgekomen. Er zijn nu ¹⁾ twaalf platen verschenen, die we eenigen tijd in ons schoollokaal hebben hangen en waarvan we de indruk, die ze maken op de leerlingen, hebben kunnen nagaan. En door afmetingen en door uitvoering munten deze platen uit boven alles wat we van dien aard hebben.

De Bode.

1) Sedert zijn alle 24 platen verschenen.

We vinden deze platen **prachtig**.

De Standaard.

Dat bewonderen wij wel het meest in deze platen: zij leven. Hier geen poppetjes, geen mannetjes en vrouwtjes uit een prentenboek, geen paarden en andere dieren, of ze van een schoorsteenornament zijn nageteekend, geen ijs of sneeuw met gelijkenis op een blaadje schrijfpapier, geen gras en boomen uit een Neurenberger speelgoeddoos, geen gebouwen, of een architect met passer en lineaal zijn kale lijnen heeft getrokken. 't Is hier alles nagebootst de werkelijke natuur, het werkelijke leven, zoo getrouw als dat van schilders, hierboven genoemd, verwacht kan worden.

Het Katholieke Schoolblad.

W. VAN GELDER

SCHOOLATLAS VAN NEDERLANDSCH OOST-INDIË

MET ALPHABETISCH NAMENREGISTER

==== VIJFTIENDE DRUK ====

Ingenaaid . . . f 3,50 — Gebonden . . . f 4,50

Deze atlas bewijst in ons land goede diensten en in 't bijzonder komt hij mij aanbevelenswaardig voor voor Hoogere Burgerscholen, scholen voor M. U. L. O. en handelsscholen. Duidelijke bijkaartjes geven een overzicht van de uitvoerproducten, de dichtheid van bevolking en de talen op Java. Een alphabetisch register vergemakkelijkt het opzoeken van een bepaalde plaats, rivier of gebergte.

De Sollicitant.

De atlas geeft een indruk van degelijkheid zonder overlading. De uitvoering is keurig.

De Standaard.

C. L. VAN BALEN,

LEERBOEK DER WISKUNDIGE AARDRIJKSKUNDE

VOORNAMELIJK TEN DIENSTE VAN HEN, DIE STUDEEREN VOOR DE HOOFDAKTE,

MET 76 FIGUREN IN DEN TEKST, TAL VAN VRAGEN EN OPGAVEN EN ALPHABETISCH REGISTER.

Tweede druk . . . . . Prijs f 3,50.

Ik zou menige plaats kunnen aanhalen, om te doen zien, dat dit Leerboek een mooi, degelijk, helder werk is, dat den studeerende niet alleen ten volle voorbereidt voor zijn examen, maar ook belangstelling in de Wiskundige Aardrijkskunde tracht te wekken, door er verschillende vragen uit het praktische leven aan vast te knoopen, zooals bij de tijdrekening.

J. L. HOOFTMAN, *De Sollicitant.*

C. L. VAN BALEN,

GLOBE MET ARMATUUR

TEN GEBRUIKE BIJ DE STUDIE VOOR DE HOOFDAKTE.

Tweede druk. Prijs f 3,50.

Een heel handig en nuttig hulpmiddel bij de studie voor de Wiskundige Aardrijkskunde. De aardglobe is in elf kleuren uitgevoerd en onderscheidt zich door bijzonder duidelijk letterschrift. Doordat de ecliptica met de teekens van den dierenriem zijn aangegeven, kost het geen moeite, de plaats van de zon op elken willekeurigen dag aan den hemel te vinden. Zeer gemakkelijk valt het ook, de loodrechte, de horizontale en alle schuine sferen voor te stellen en daardoor in te zien, hoe voor Amsterdam bijv. de zonnebaan aan den hemel is. De globe draait in een vasten meridiaan, ten gevolge waarvan geographische lengte en breedte van elk punt op aarde kan afgelezen worden. Kortom, alle mogelijke oefeningen, die men uitwerkt op een volledige aard- of hemelglobe, kan men met dit toestelletje volledig verrichten. Wij raden het gebruik van deze globe ten zeerste aan.

De Vacature.

Nalatawchup
Dhr. Wagnu, 2010

KAART: *VII*, A.a. 8
(1919).

W

BOS'

SCHOOLATLAS

DER

GEHEELE AARDE.

HERZIEN DOOR J. F. NIERMEYER.

VIJF EN TWINTIGSTE VERBETERDE EN VERMEERDERDE DRUK.

f 7,50.

Universiteits-
bibliotheek
Utrecht

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3667 9482

BIJ J. B. WOLTERS' U. M. — GRONINGEN, DEN HAAG, 1919.

CARTOGRAPHISCH INSTITUUT VAN J. B. WOLTERS.

BERICHT VOOR DEN VIJF EN TWINTIGSTEN DRUK.

Ruim veertig jaar geleden gaf P. R. BOS de eerste aflevering van dezen atlas bij de firma J. B. WOLTERS in het licht. In Januari 1878 verscheen de eerste druk volledig, in 29 kaarten. In 25 drukken is het werk natuurlijk volkomen vernieuwd; van de oorspronkelijke teekeningen en steendrukken is sedert lang niets meer te vinden. Eén voorstelling kon echter in al die jaren ongewijzigd blijven: die van den staatkundigen toestand van Europa, buiten den Balkan. Thans heeft ook die „vaste pool in de vlucht der verschijnselen" zich begeven. Wat in de beide vorige drukken, die tijdens den oorlog van de pers kwamen, nog niet mogelijk was, kon thans ten deele gebeuren: in de plaats van het oude, dat verdwijnen ging, kon iets van het nieuwe worden voorgesteld; maar veel blijft nog onzeker, de atlas geeft dan ook duidelijk blijk, in een overgangstoestand het licht te zien. Daardoor bevat zij eenige gegevens, die later weer verdwijnen zullen. Wie een exemplaar bezit, moge het goed bewaren: onze kindskinderen zullen er uit kunnen zien waar in Duitschland pro en contra Duitschland werd gestemd (blad 19); in welk een toestand van onzekerheid de Donaulanden (23) verkeerden en hoe de Russische chaos het trekken van alle grenzen verbood (24).

Het afdrukken van een atlas met groote oplaag is een werk van langen adem. Daarom moesten sommige kaarten worden afgedrukt, voordat de vredesvoorwaarden voor Duitschland en Oostenrijk waren vastgesteld. Het verdrag met Bulgarije kwam te laat om er rekening mee te houden; bovendien, de tekst is, althans voor zoover zij hier bekend werd, in de opgaaf van het grensbeloop zeer vaag.

Zoo vindt men op sommige kaarten den ouden, op andere den nieuwen toestand. Dit heeft het voordeel de vergelijking gemakkelijk te maken. Europa staatkundig (blad 5) geeft, zoover mogelijk, de nieuwe, Middel- West- en Zuid-Europa (6) de oude begrenzingen. De laatste vindt men ook nog op Azië staatkundig (31).

Voor het eerst ook moesten twee kaarten verdoopt worden: Oostenrijk-Hongarije werd Donaulanden, Rusland werd Oost-Europa. Tot de Donaulanden behoort Roemenië en zoo zal in een volgende druk dit blad oostwaarts moeten worden vergroot om dezen staat geheel te omvatten.

Noordwaarts verlengd zal blad 27 moeten worden nu, tegen alle rechtmatige verwachting in, het zuiden van Duitsch-Tirol bij Italië is gevoegd. Op het Alpen-blad (17) had ik het nog wit gelaten. Men zal op beide bladen nog meer afwijkingen vinden van de jongste voorstelling, die op blad *Donaulanden* gegeven is.

Bij de beschouwing van laatstgenoemd blad houde men in 't oog dat de nieuwe grenzen alleen dan in definitieven vorm zijn aangegeven (met zwarte streeplijn en roode lijn), wanneer de tekst der vredesverdragen het mogelijk maakt hun richting voldoende nauwkeurig vast te leggen. Voor de grens tusschen Oostenrijk en Hongarije kon ik het juist beloop niet overal nagaan, omdat de tekst van het verdrag vele Hongaarsche dorpsnamen vermeldt, welke in dien vorm waarschijnlijk alleen op Hongaarsche kaarten voorkomen, die mij ontoegankelijk waren. Ook de grens van Hongarije met Tsjecho-Slowakië en met Roemenië zal nog aan correctie onderhevig zijn. Hoe de beide laatstgenoemde staten aan elkander, aan Polen en misschien aan de Oekraïne zullen grenzen, is nog volkomen onzeker. Daarom is in de Karpaten de oude grens voorloopig nog niet weggenomen. Zij zal misschien ten deele nog dienst blijven doen. De harceering van het gebied van Klagenfurt geeft het terrein aan waar bij volksstemming tusschen Oostenrijk en Joego-Slavië zal worden gekozen. Dat ook in het landschap Teschen (bij den boven-Weichsel), twistappel tusschen Polen en Tsjecho-Slowakië, volksstemming zal worden gehouden werd pas te laat bekend. — Onzeker is ook nog de grens tusschen Italië en Joego-Slavië. Bij het boven-Isonzo-dal is die dubbel getrokken. Men kan wel zeggen aan welken staat dit door Slowenen bewoond gebied zou behooren te worden afgestaan, maar niet of het zoo zal gebeuren. Met d'Annunzio is geen rekening gehouden; misschien ten onrechte.

Ook op blad Duitschland zijn de volksstemming-gebieden geharceerd. De omgrenzing van den Vrijstaat Danzig laat misschien nog iets te wenschen.

Op blad Frankrijk (21) is de voormalige grenslijn duidelijkheidshalve als stippellijn bijgevoegd. De stippelijntjes om de districten van Eupen en Malmédy, die misschien bij België gevoegd zullen worden, zijn wel wat dun uitgevallen, evenals op blad 20 (België). Ook is het „bruggehoofd" Kehl tegenover Straatsburg ten onrechte als Fransch gebied aangegeven.

Op blad Afrika staatkundig (39) moest de toekomst der Deutsche koloniën nog in het onzekere worden gelaten. In Kameroen en Togo is aangegeven hoever zij tijdens den oorlog bezet werden door Engeland en door Frankrijk. Zuidwest-Afrika zal wel aan de Zuid-Afrikaansche Unie ten deel vallen.

Op Sumatra (36) kon niet meer worden aangebracht de verlenging van de spoorlijn van Pajakombo (Padangsche Bovenlanden) noordwestwaarts tot Limbanang, ± 20 K.M. afstand. Enkele opmerkingen, o. a. omtrent Benkoelen en Noord-Celebes, kwamen te laat in; zij komen in den volgende druk tot hun recht.

Het ligt in de bedoeling van de Uitgevers, ten behoeve van bezitters van vorige drukken tegen den kostenden prijs een supplement te doen verschijnen, dat de bladen met de voornaamste staatkundige wijzigingen omvat.

UTRECHT, Nov. 1919.

Universiteits-
bibliotheek
Utrecht

J. F. NIERMEYER.

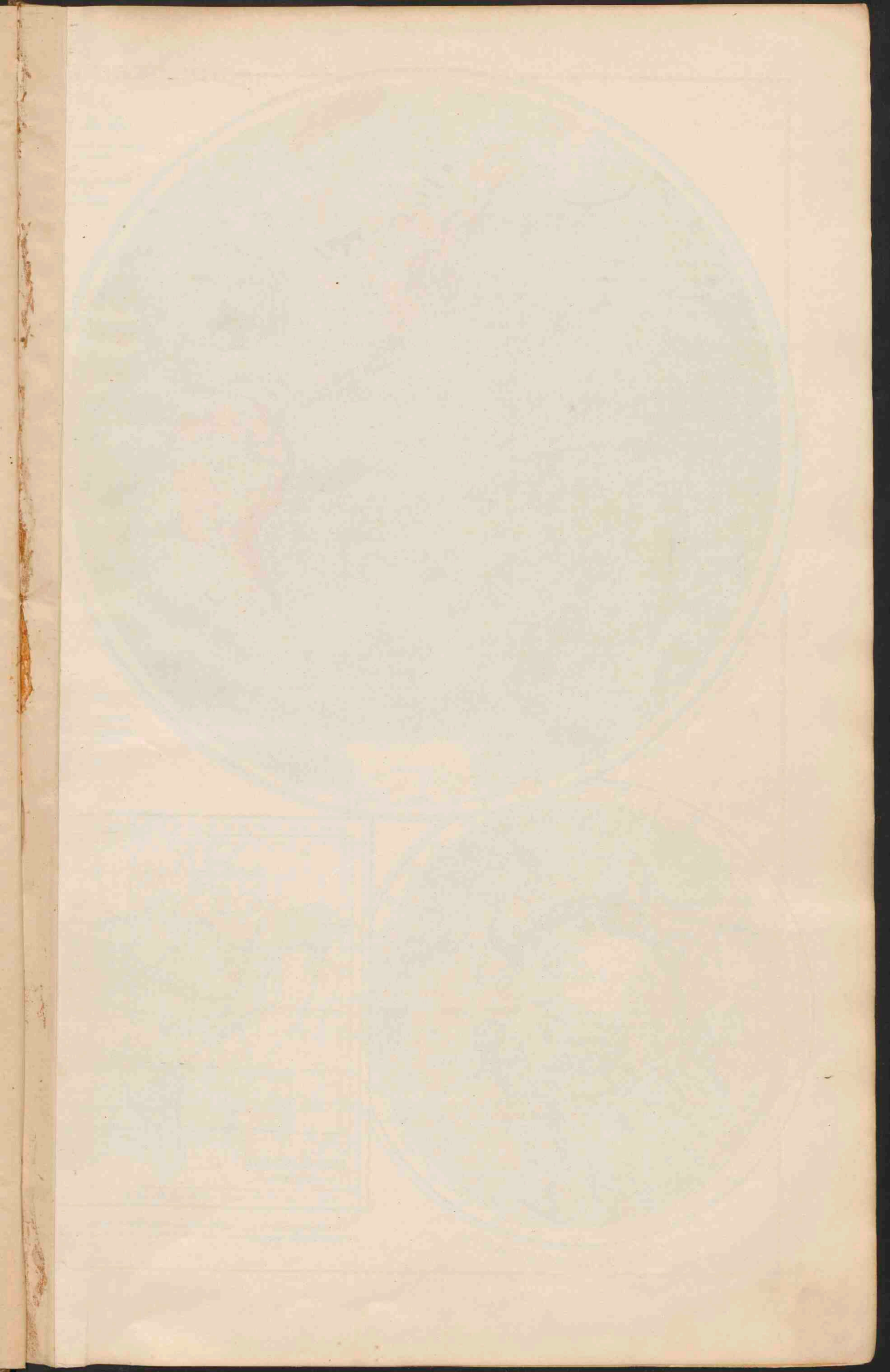
LIJST DER KAARTEN.

1. Hoogten en diepten der aarde (Westelijk en Oostelijk halfrond). Noordpoolstreken, Zuidpoolstreken. Regen- en Sneeuwval.
2. Koloniën en Wereldverkeer. Menschenrassen. Dichtheid van bevolking. Zeestroomen.
3. Isothermen voor Januari. Isothermen voor Juli. Isothermen voor het Jaar. Isoamplituden. Isobaren voor Januari. Isobaren voor Juli.
4. Europa natuurkundig.
5. Europa staatkundig.
6. Middel-, West- en Zuid-Europa. — Verkeerswegen; Kolenbeddingen; Visscherijen (met drie bijkaarten: Industriestreek van Middel-Engeland; Ruhr-Wupper-Industriestreek; Londen).
7. Kustvormen van Europa.
  1. Wadden- en Föhrdenkust van Sleeswijk. — 2. Kust van Gascogne (Duinen, Etangs). — 3. Podelta en Lagunen. — 4. Duitse Noordzeekust (Waddenkust met riviermonden). — 5. Duitse Oostzeekust (Haffn). — 6. Zuid-Russische Limankust. — 7. Rias-kust van Galicië. — 8. Noorweegsche Fjordenkust. — 9. Italiaansche boogkust. — 10. Dalmatische kust. — 11. Finsche scherenkust.
8. Europa: Volksstammen. Europa: Dichtheid van bevolking.
9. Nederland: Grondsoorten.
10. Nederland: De Havenwerken van Rotterdam. — De Havenwerken van Amsterdam. — De Neder-Rijn boven Driel. — De Haven van IJmuiden.
11. Nederland. Hoogtekaart van Nederland. Hoogtekaart van de Veluwe.
12. Nederland: Overzicht en verkeerswegen.
13. Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht.
14. Groningen, Friesland, Drente en Overijsel.
- 14a. Het terrein van den grooten veenbrand in Mei 1917 en Het aangenomen ontwerp tot drooglegging der Zuiderzee.
15. Gelderland en Noord-Brabant.
16. Zeeland en Limburg.
17. De Alpen *). De Alpen: Staatkundig Overzicht, met lijst der voornaamste tunnels. De Alpen: Geologisch Overzicht.
18. Duitschland natuurkundig (met eene bijkaart: Geologisch kaartje van Zuid- en Midden-Duitschland **).
19. Duitschland staatkundig (met eene bijkaart: de Thüringsche Staten).
20. Zwitserland. België en Luxemburg.
21. Frankrijk (met twee bijkaarten: Corsica; Talen en dialecten).
22. Groot-Brittannië en Ierland (met eene bijkaart: Graafschappen; Steenkool en IJzer).
23. Donau-landen (met twee bijkaarten: de Karst; de Volksstammen der Donau-landen).
24. Oost-Europa.
- 24a. Verbreiding der Polen.
25. Scandinavië. Denemarken (met drie bijkaarten: IJsland; Bornholm; de Fär-Öer).
26. Spanje en Portugal (met eene bijkaart: Regenhoeveelheid, groote Bevloeiingen en Steppen).
27. Italië (met eene bijkaart: de Vesuvius).
28. Balkan-Schiereiland natuurkundig.
29. Balkan-Schiereiland volkenkundig. Balkan-Schiereiland staatkundig (met eene bijkaart: Konstantinopel).
30. Azië natuurkundig (met twee bijkaarten: Klein-Azië; Palestina).
31. Azië staatkundig (met eene bijkaart: Dichtheid van bevolking).
32. Zuid-Azië (met eene bijkaart: Japan).
33. Insulinde (met twee bijkaarten: de Molukken; de westelijke Kleine Soenda-eilanden).
34. Java geologisch. Java natuurkundig (met eene bijkaart: Straat Soenda). Java staatkundig.
35. Batavia; Weltevreden. Soerabaja. De Smeroe-top in 1879 en 1885.
36. Sumatra (met vier bijkaarten: Ondernemingen ter Oostkust; Noordpunt; Padangsche Beneden- en Bovenlanden; Padang).
37. Borneo, Celebes.
38. Afrika natuurkundig (met twee bijkaarten: de Nijl-delta en het Suez-kanaal; Suez).
39. Afrika staatkundig (met eene bijkaart: Algerië en Tunis).
40. Afrika: Verkeerswegen. — Nijldal beneden Sioet. — Zuid-Afrika.
41. Noord-Amerika natuurkundig: (met twee bijkaarten: Kolenvelden in de V. S.; Mississippi-mondingen).
42. Noord-Amerika staatkundig (met eene bijkaart: de Noord-oostelijke Vereenigde Staten).
43. Noord-Amerika: New-York en omgeving; Panama-kanaal.
44. De Vereenigde Staten van Amerika en Mexico.
45. Zuid-Amerika natuurkundig en staatkundig (met twee bijkaarten: Curaçao; de St. Anna baai).
46. Suriname, Guyana, Middel-Amerika en West-Indië.
47. Australië (met vier bijkaarten: Ringrifeiland of atol; krater-eiland met walrif; strandrif; Zuidoostelijk Australië).

*) Op de Alpenkaart zijn de hoofdlijnen der spoorwegen onderscheiden van de minder belangrijke.

**) Voor de hoogteligging van de grenzen der kleurvlakken op de natuurkundige kaarten der landen van Europa zie men de verklaring van Blad 17, de Alpen. De grens tusschen de beide groene tinten ligt op 100 M. hoogte.

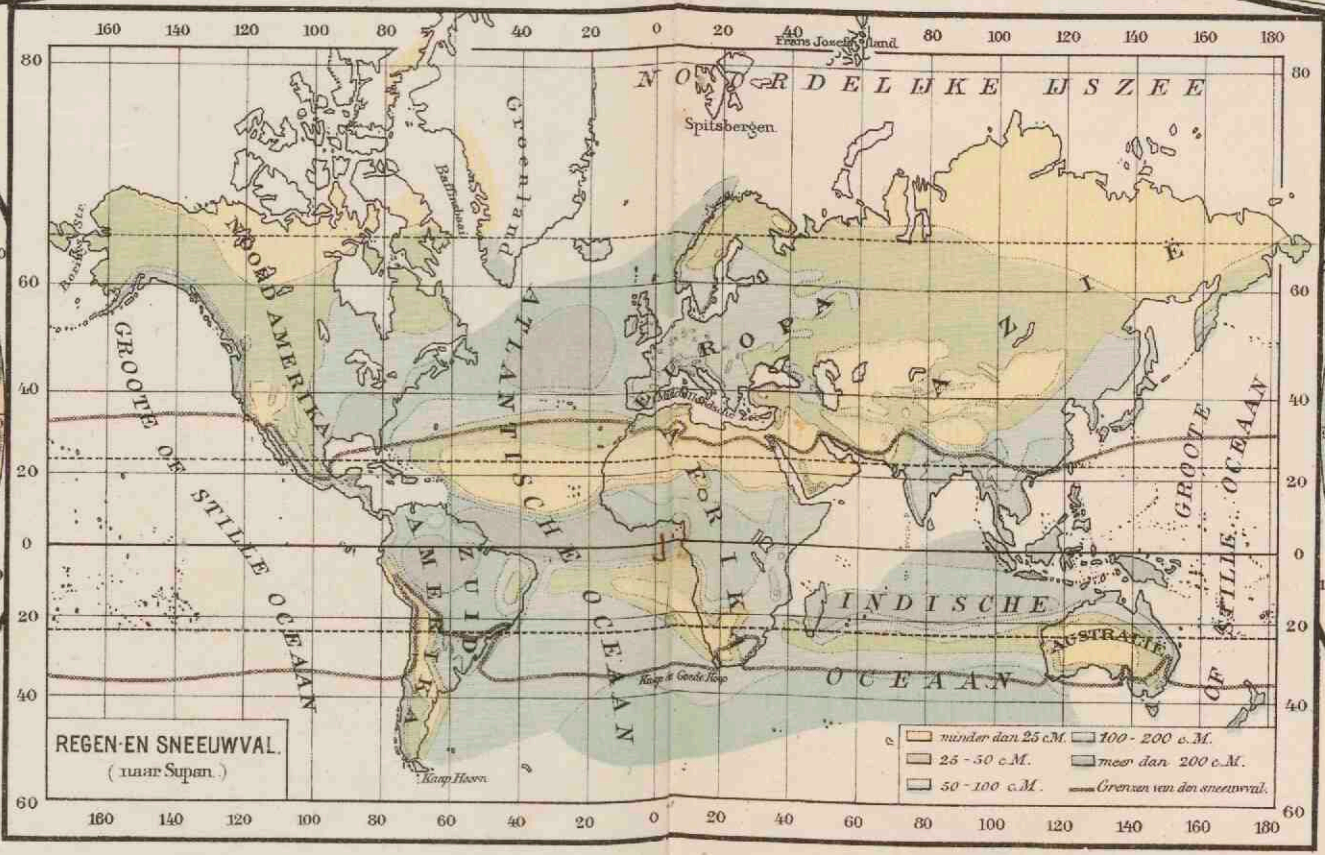
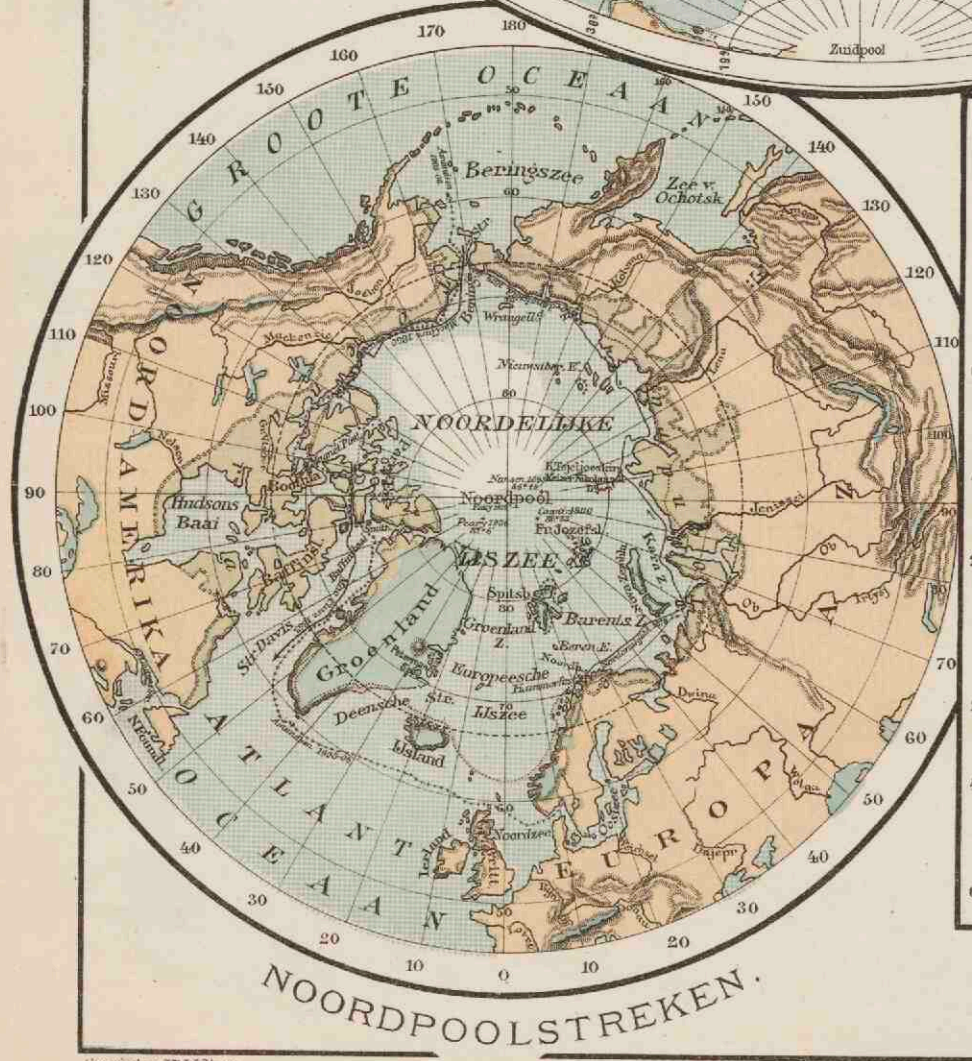
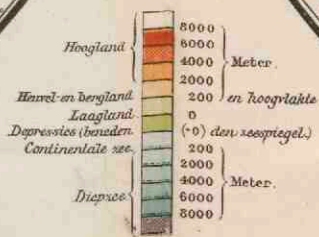
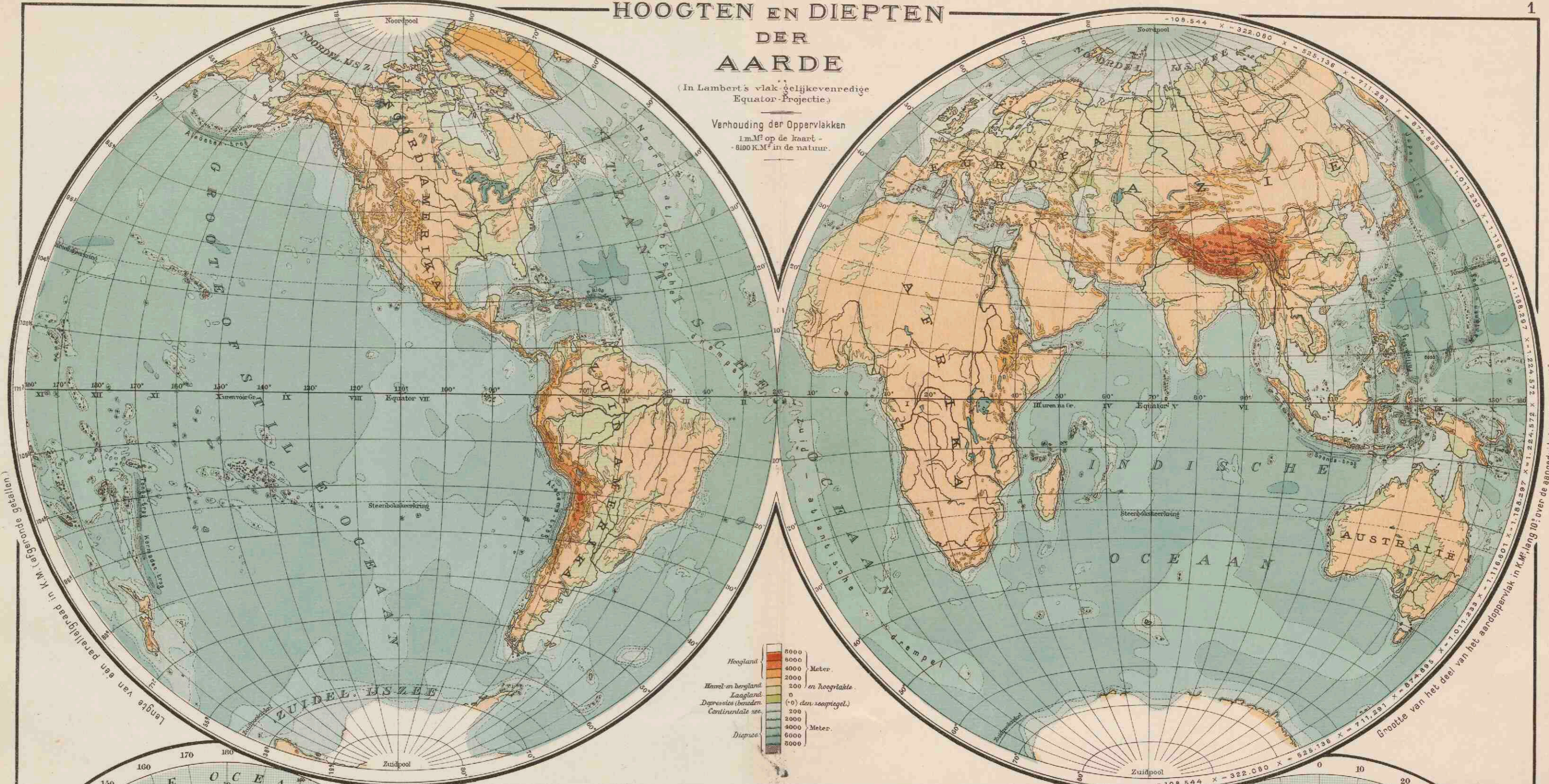

HOOGTEN EN DIEPTEN

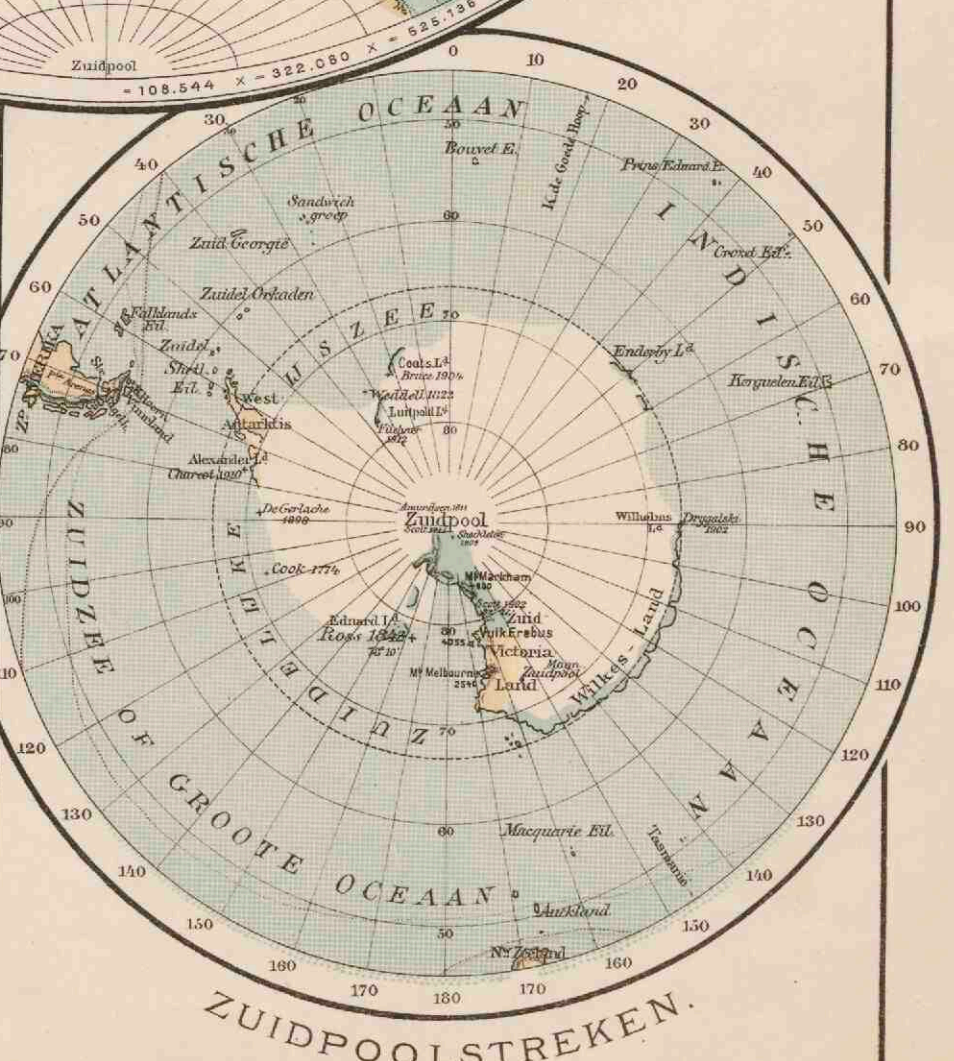
DER AARDE

(In Lambert's vlak gelijkeverrede Equator-Projectie.)

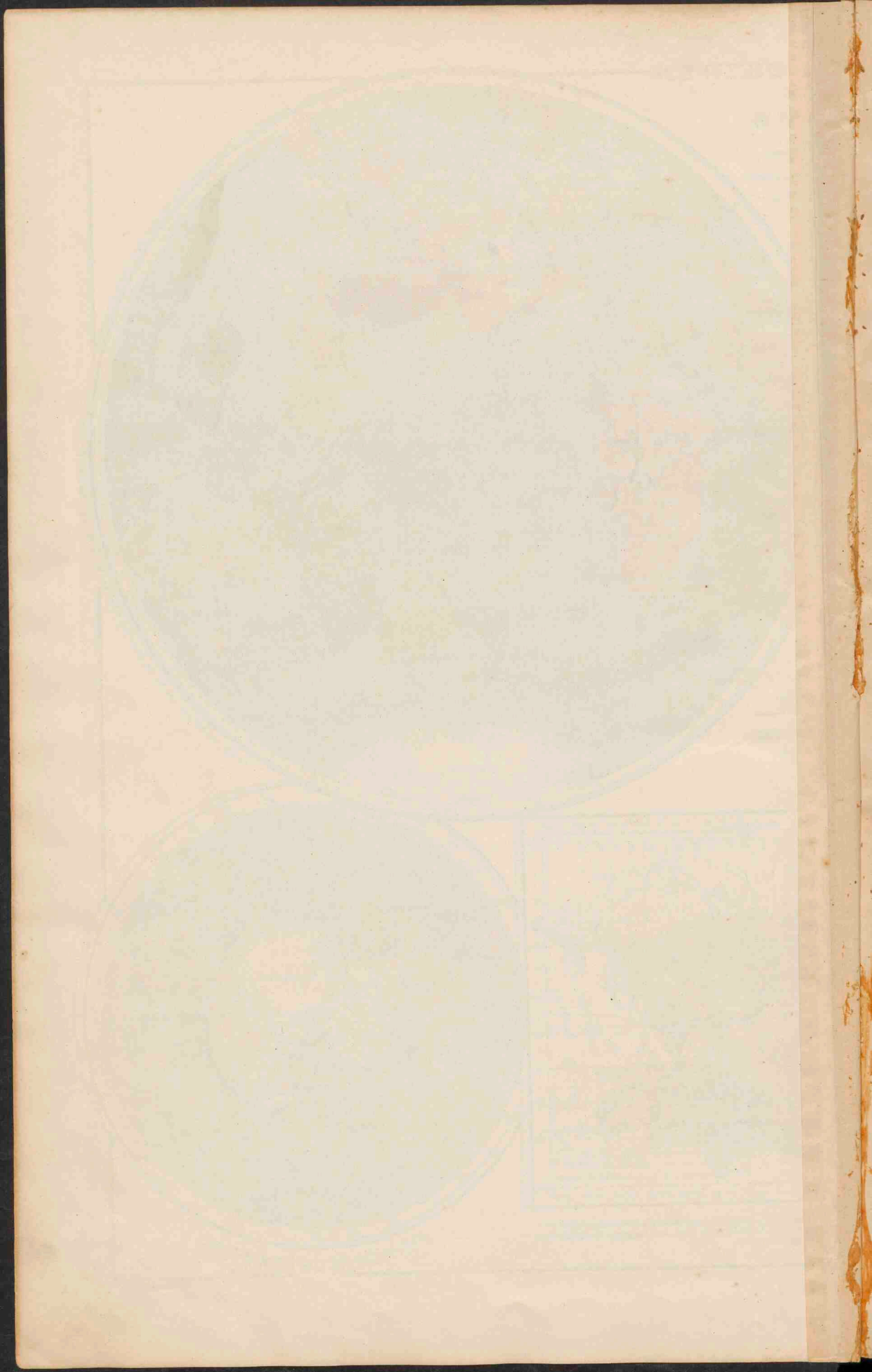
Verhouding der Oppervlakken
1 m² op de kaart -
8100 K.M.² in de natuur.

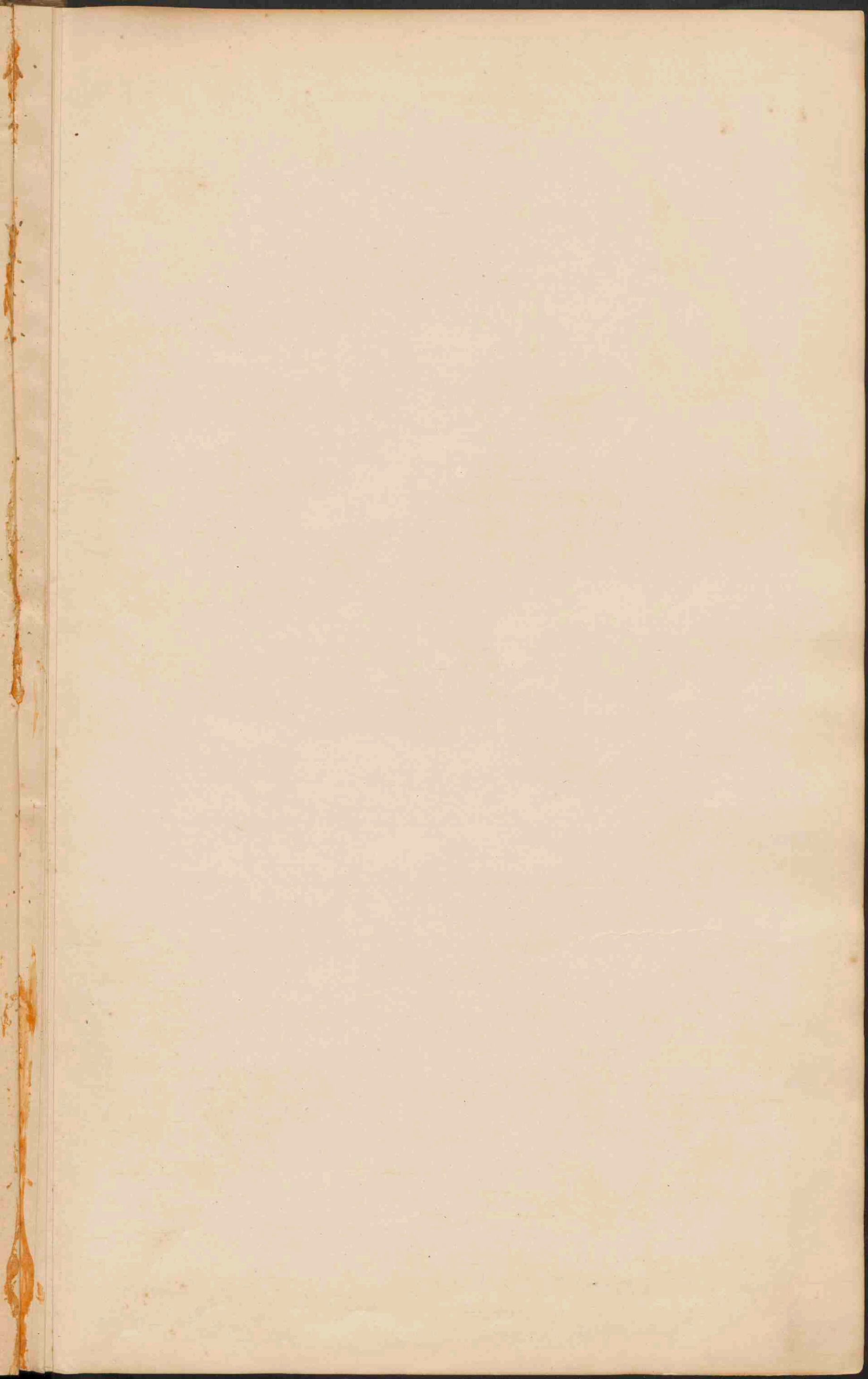
Verklaring voor de beide Poolstreken.
 Boemgrens. Boemloos gebied. Grens der voortdurend door menschen bewoonde streken.
 Routen: Mac Clure 1850-53. Nordenskjöld 1878-79. Amundsen 1903-06.
 De nog niet bereide streken zijn wit gelaten.
 Gletsjerterrain.

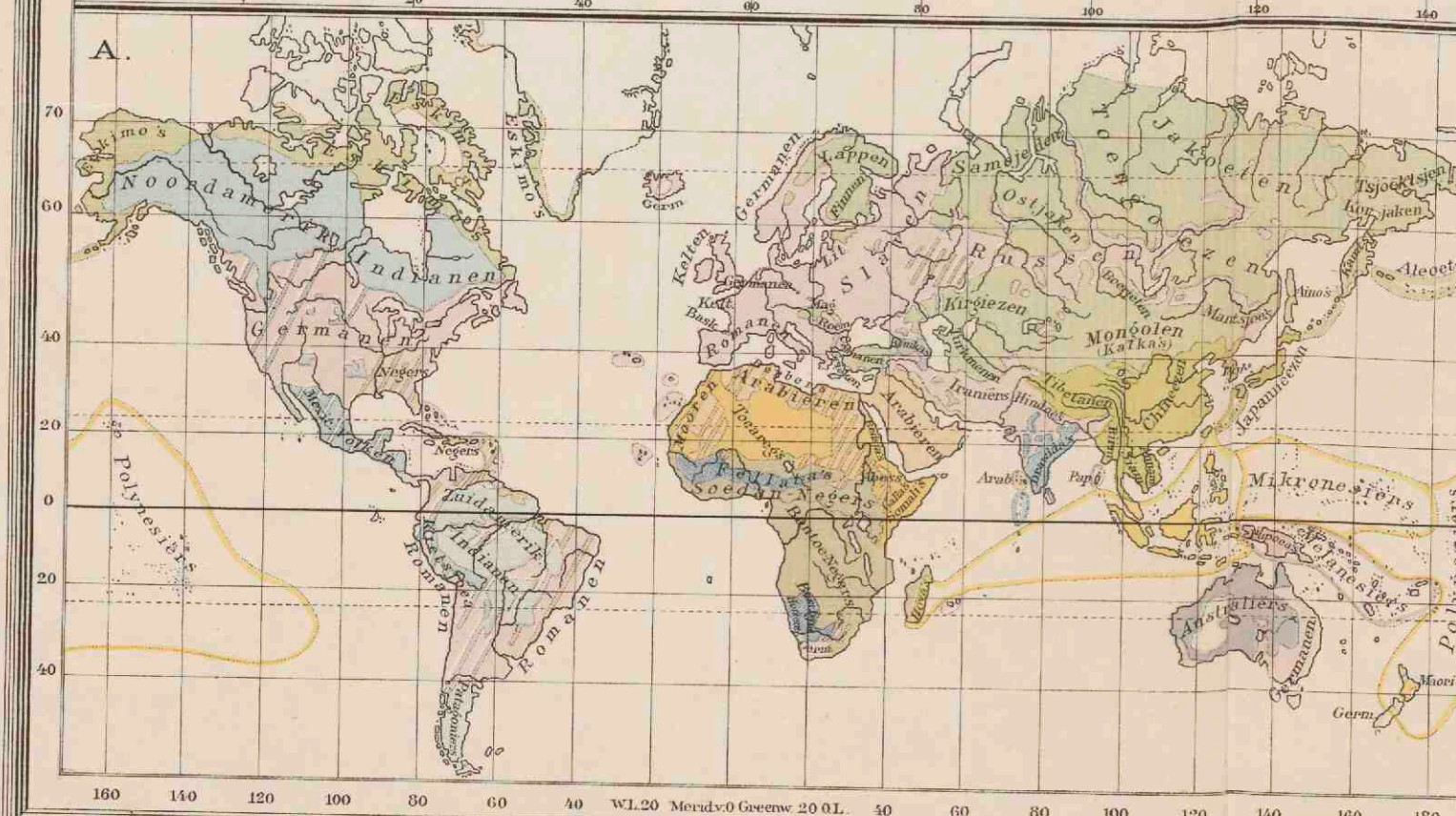
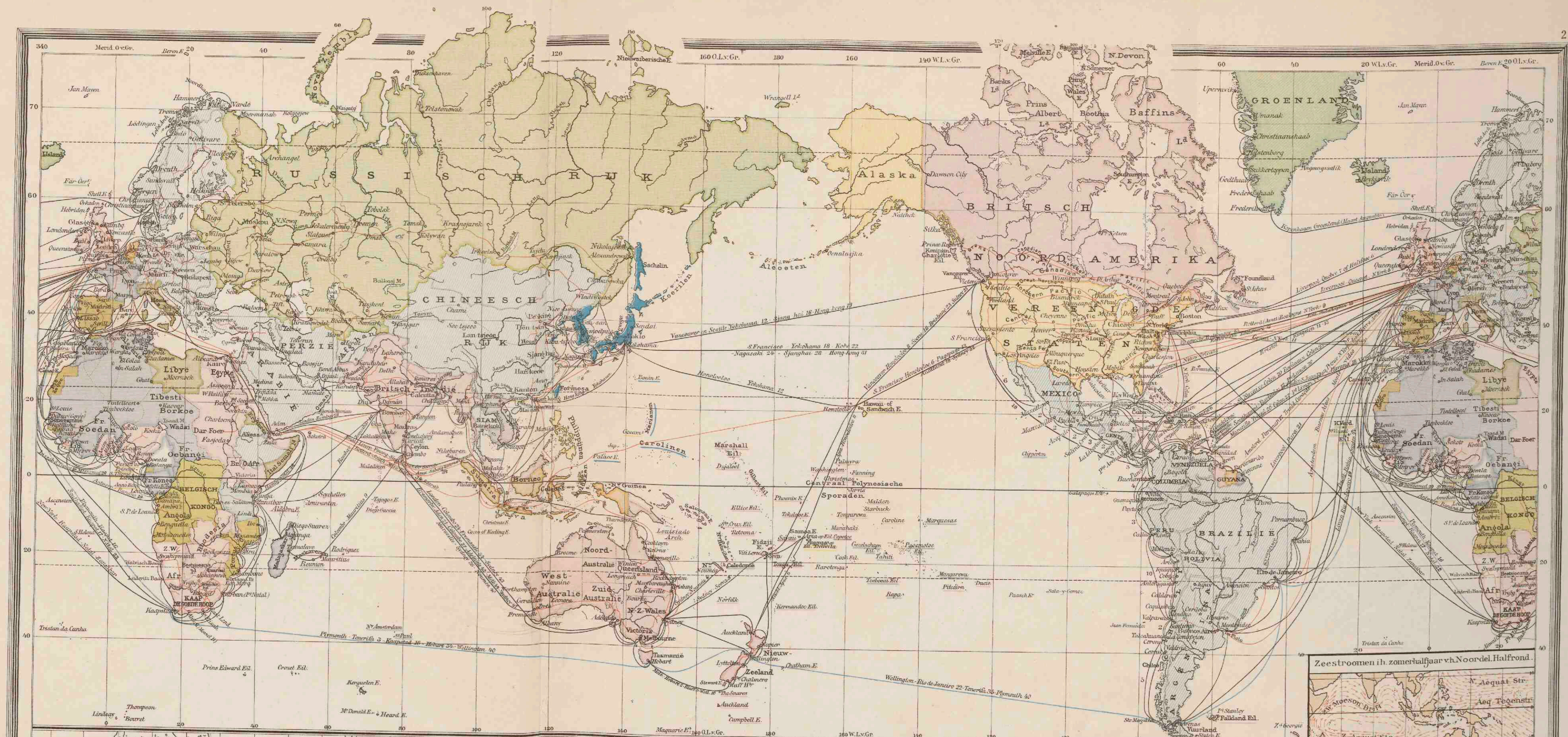

KOLONIËN EN WERELDVERVEER

Nederlandsch	Japansch	Italiaansch	Belgisch
Britsch	Russisch	Spaansch	Vereenigde St.
Fransch	Portugeesch	Deensch	
Staten zonder kolonien en bezittingen.			

Stoombootlijnen.
Nederlandsche Stoombootlijnen.
Het cijfer duidt den duur der reis aan in dagen.
Kortste zeereis om de Aarde (80 dagen).
Belangrijke Spaarwegen.
Karakavaanwegen.
Steden met meer dan 100.000 inv.

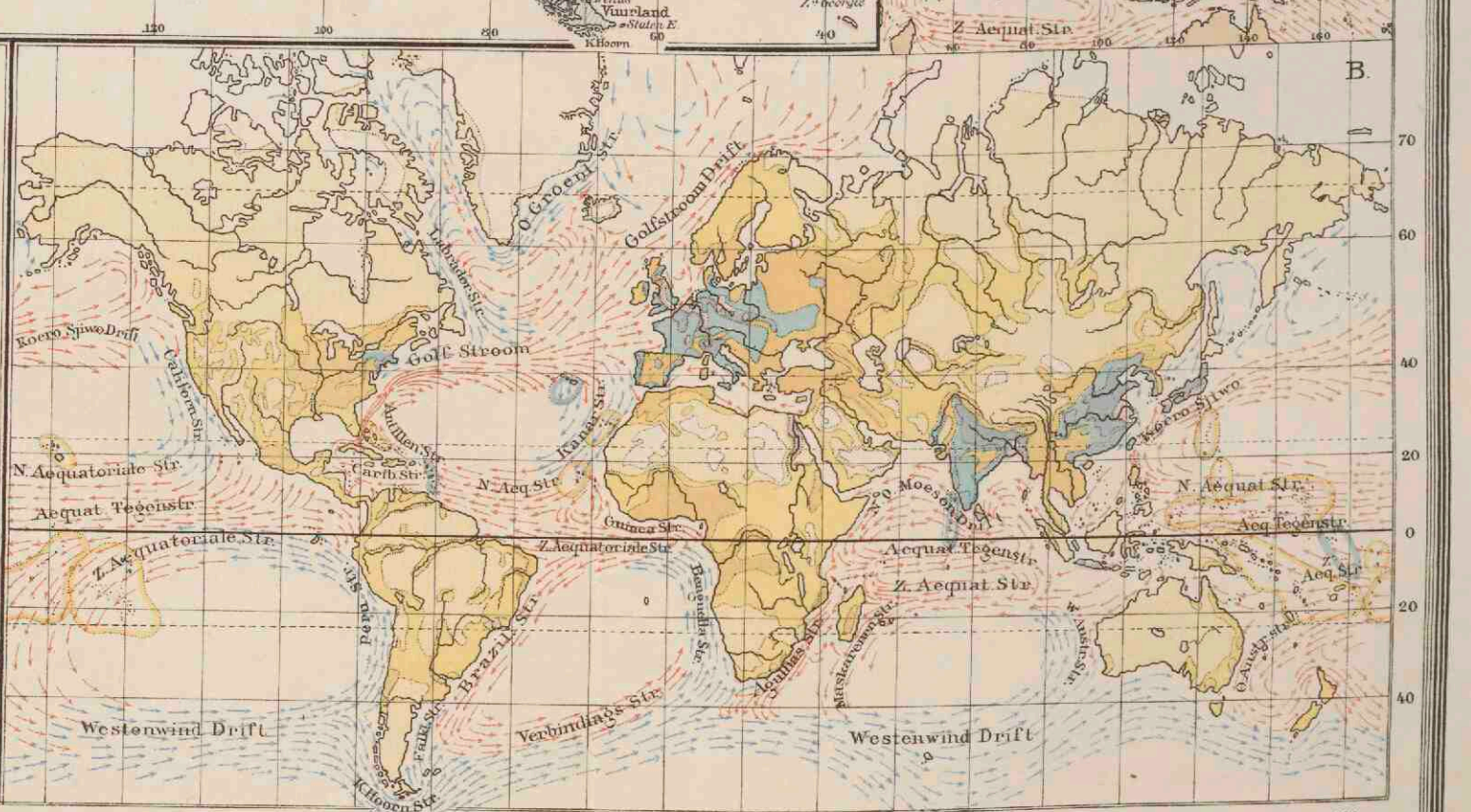
A. MENSCHENRASSEN

Blanken.	Mongolen.
Indo-Europeaanen of Indo Germanen.	Zuidelijke Mongolen.
Scandinav.	Koreaanen en Japannees.
Hamieten.	Noordelijke Mongolen.
Kaukasusvolken.	Esquimo's en Beringsvolken.
Indianen.	Negers.
Noordamerikaansche Indianen.	Swedisch-Negers.
Zuidamerikaansche Indianen.	Bantoe-Negers.
Mexicaan en Kichisjocavolken.	
Dravidia's.	Australiërs.
Maleiers.	Hollentotten en Boschjesmannen.
Papoea's.	

B. DICHTHEID VAN BEVOLKING
op 1 KM²

minder dan 1 menschen.	50 - 100 menschen.
1 - 10 menschen.	100 - 200
10 - 50	meer dan 200

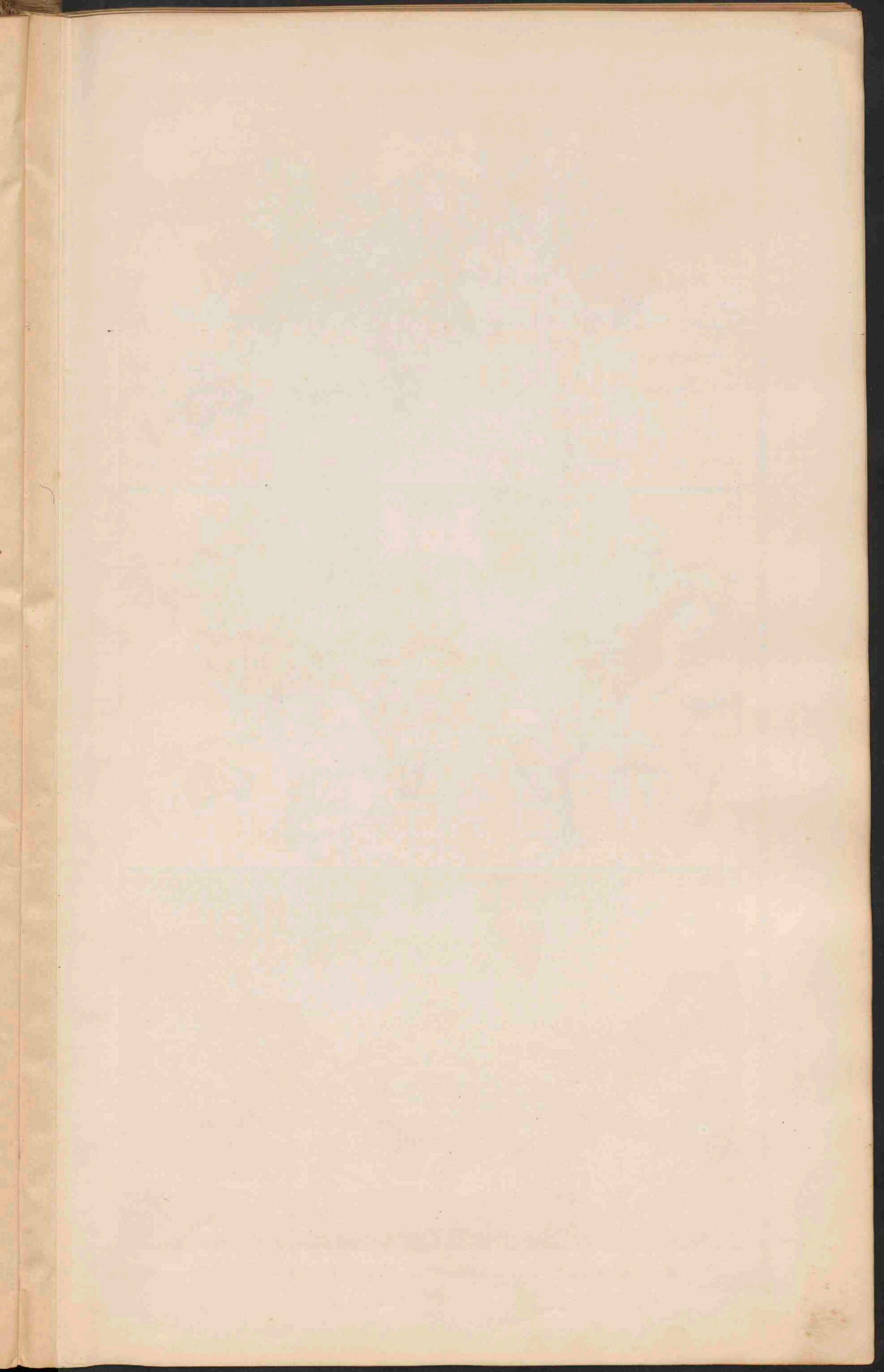
ZEESTROOMEN
in het winterhalfjaar v.h. Noordel. Halfrond.
De kracht van den stroom is aangeduid door de relatieve dichtheid der pijljes.

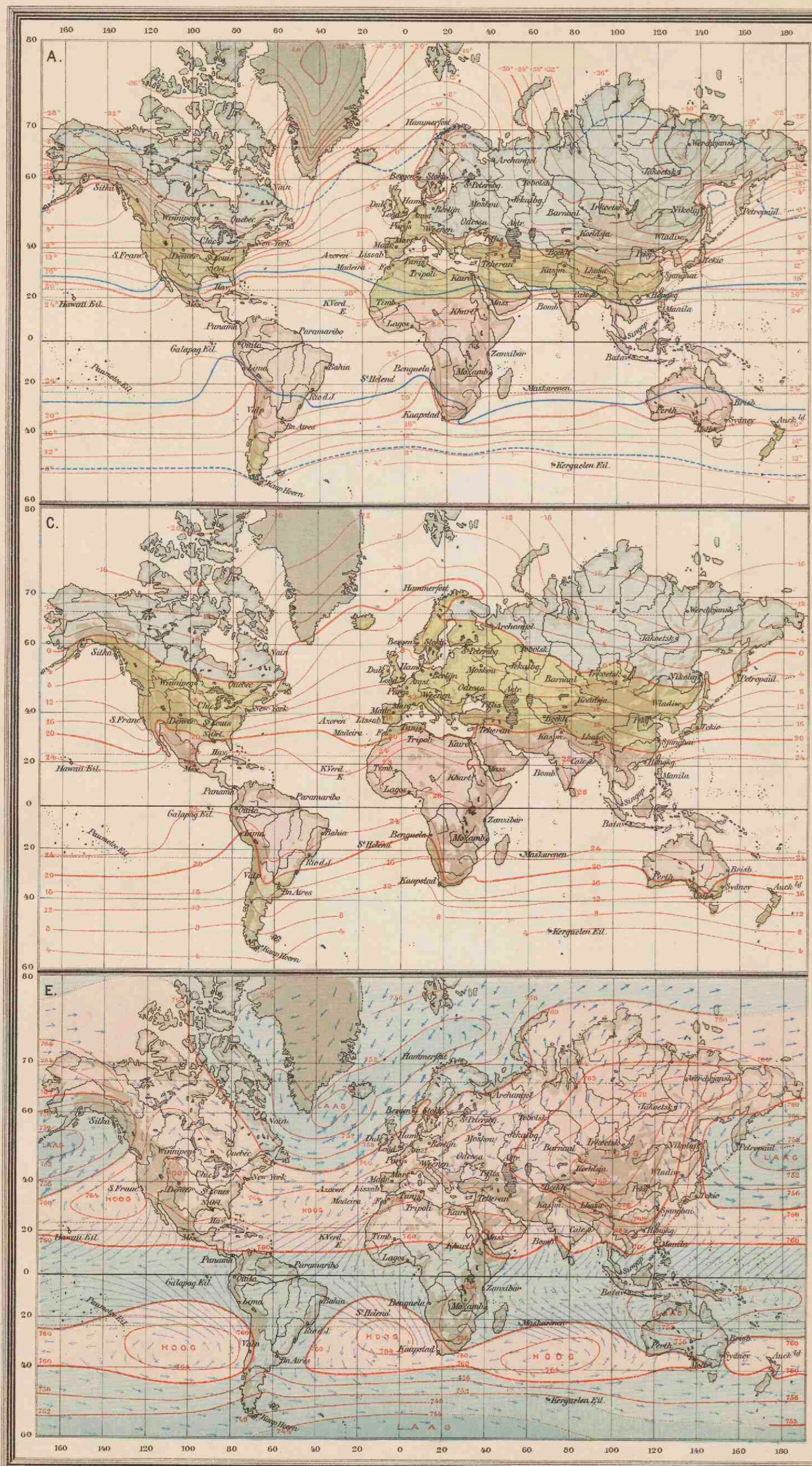

(In graden Celsius.)

- Boven +20°
- van +20° tot 0°
- van 0° tot +20°
- van +20° tot +40°
- beneden +40°

10° Isothermen van de warmste maand.
(grenzen der koude zonen.)

10° Isothermen van de koudste maand.
(grenzen der tropische zone.)

D. ISOAMPLITUDEN.

Gemiddelde jaarlijkse temperatuurverschillen tusschen de warmste en de koudste maand, in graden Celsius.

- 1-15° Aequatoriaal en subklimaat.
- 15-20° Overgangsklimaat.
- 20-30° Landklimaat.
- 30° boven 60° Uiterste landklimaat.

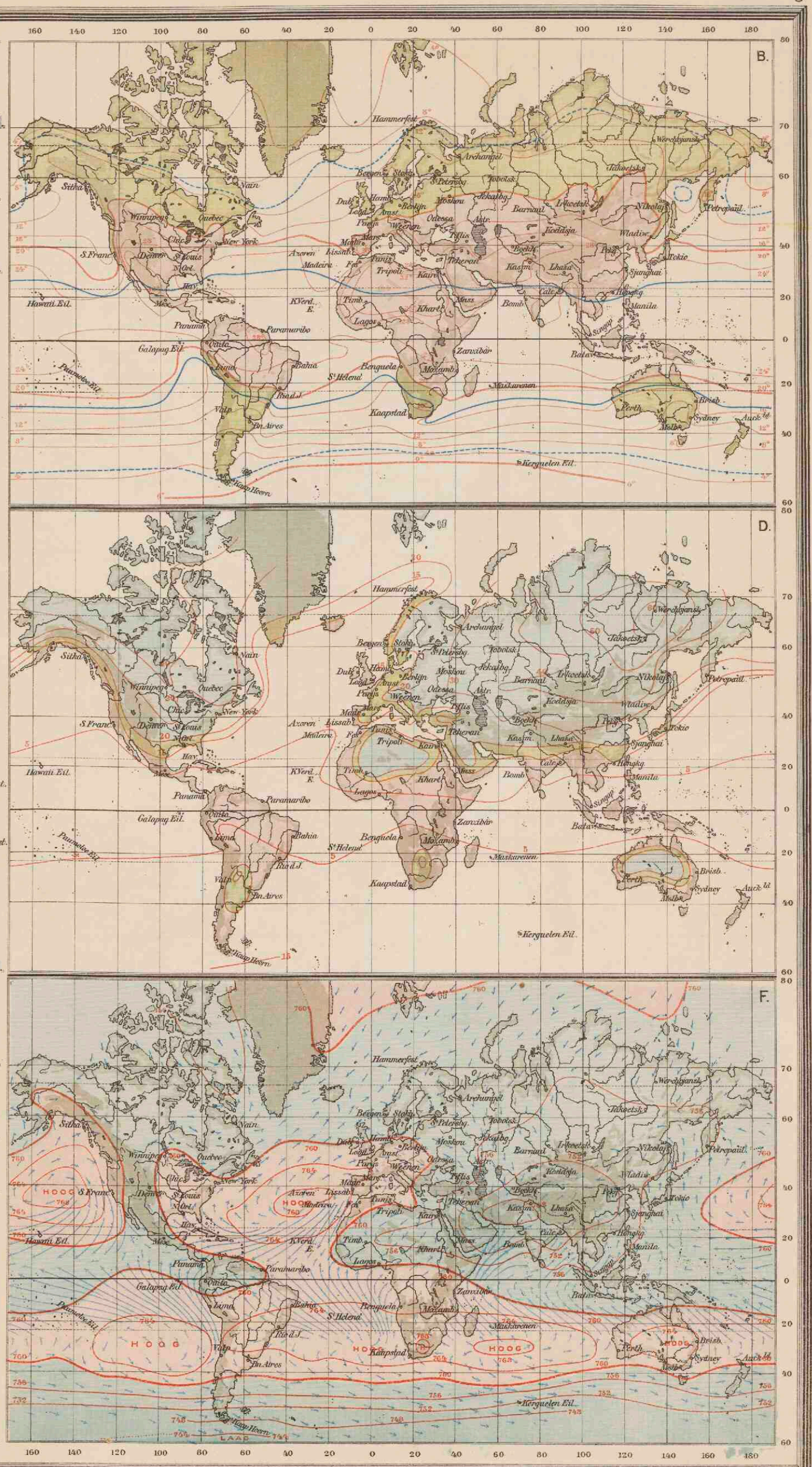
E. ISOBAREN EN WINDEN. in Januari.

- Streken met hoog en laag luchtdruk.
- Streken met laag en hoog luchtdruk.

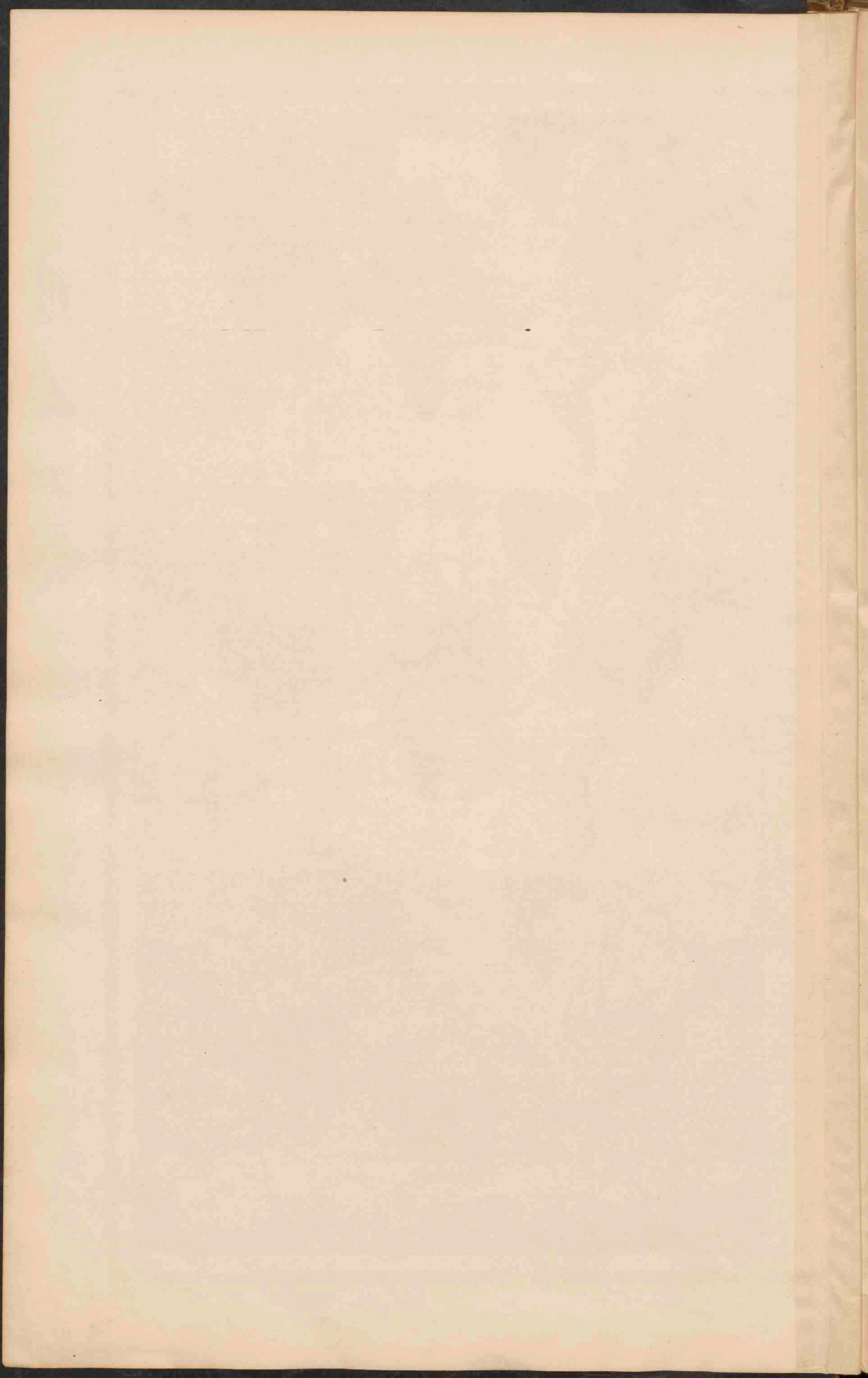
De pijlen geven de gemiddelde windrichting aan.

- Bestendige winden.
- Veranderlijke winden.
- Krachtige winden.
- Matige winden.
- Flaauwe winden.

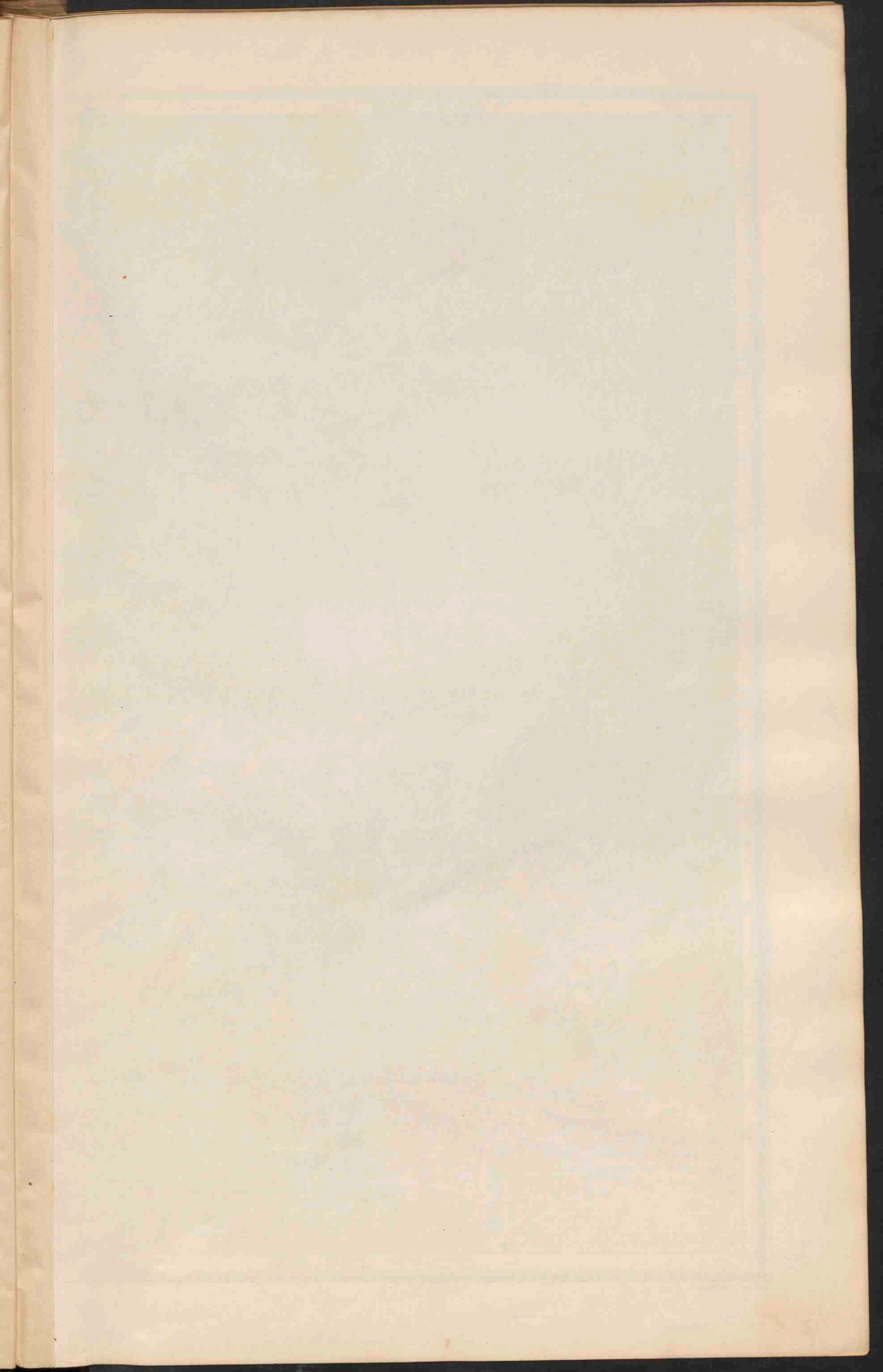
Op alle kaarten zijn de streken boven 1000 M. albus aangegeven.

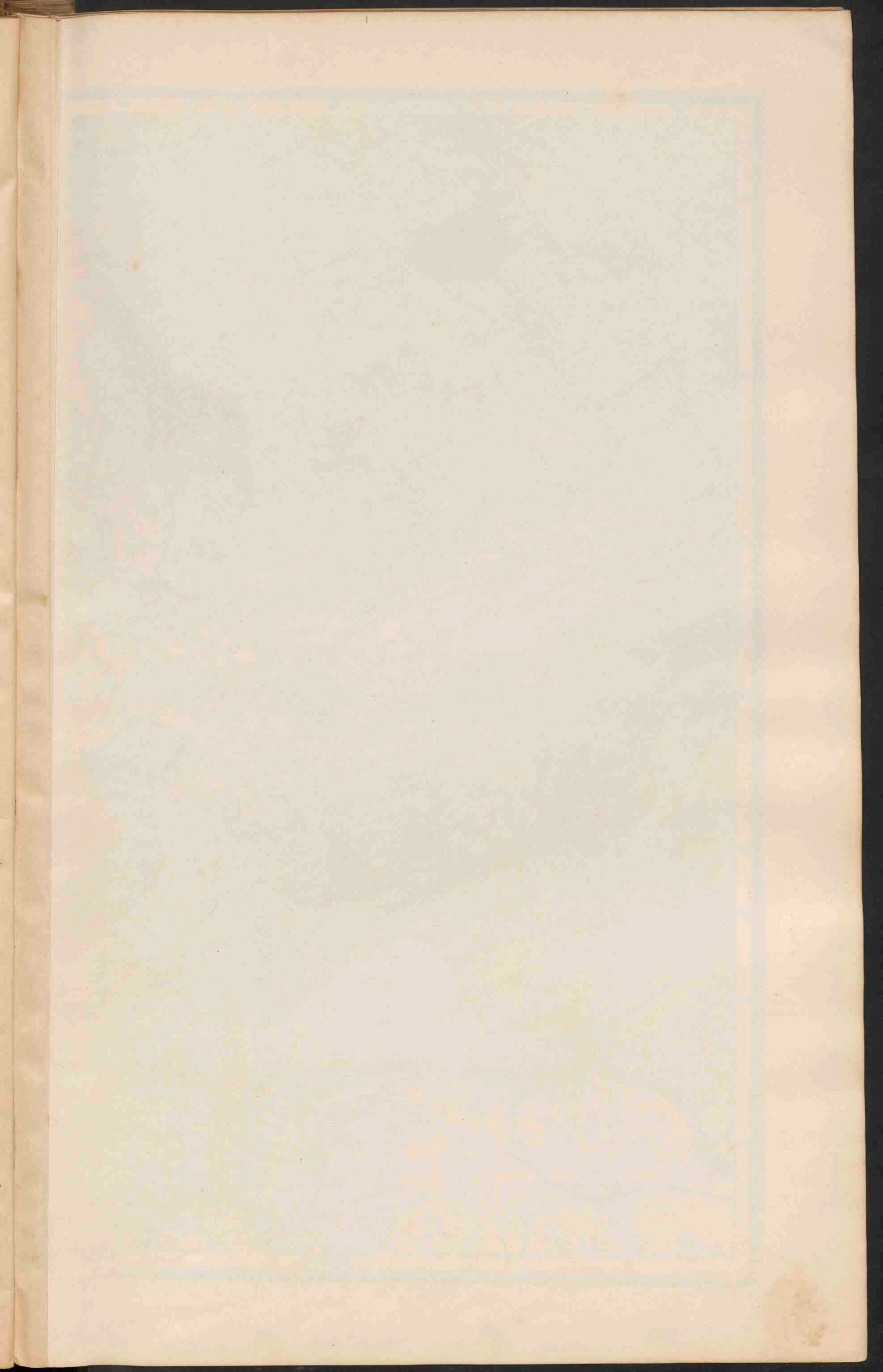
EUROPA.
Schaal 1:15.000.000.

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100	0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 Kilometers.	
Zee tot 200 M.	Zee 200-2000 M.
Zee dieper dan 2000 M.	
Laagland beneden den Zeespiegel.	0 200 Meter
Heuveland en laag Bergland.	200 500
Middelgeb. en Hoogland.	500 1500
Hooggeb. en Hoogland.	1500 5000
Bergpylen en Ketenen hooger dan	5000
Torren & Woudgrin.	
Zoutwatermeren & Begijn v.d. bewaartbaarheid der rivieren.	
Hoogteffers (staand) en Diepteffers (liggend) in Meters.	

EUROPA.
Schaal 1:15.000.000.

10 5 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 Geogr. mijlen.
100 50 0 100 200 300 400 500 600 700 Kilometer.

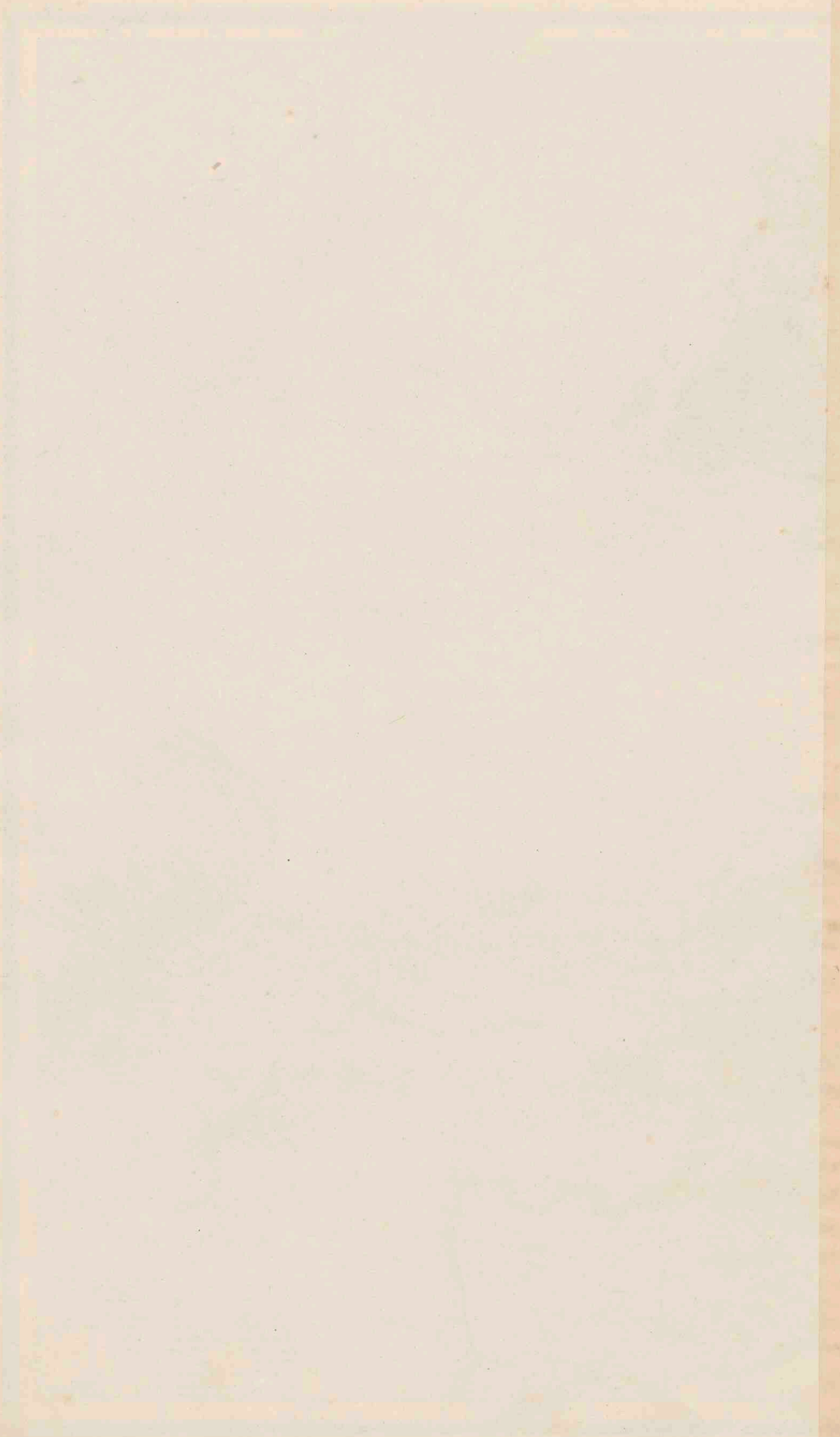
- PLAATSSEN van meer dan 1 mill. inw.
- PLAATSSEN 1 mill. tot 500.000 inw.
- Plaatsen 500.000 - 100.000
- Plaatsen 100.000 - 50.000
- Plaatsen minder dan 50.000

De hoofdsteden zijn onderstreep

— Belangrijke spoorwegen.
— Grote rivieren (tot 1854).

Kada
Belangrijke
grootrivieren
tot 1854

INDUSTRIESTREEK VAN MIDDEL-ENGLAND.
Schaal 1:1.750.000.

LONDEN.
Schaal 1:500.000.
1 Regents Park, 2 Hyde Park, 3 Victoria Park, 4 Tower, 5 Parliament, 6 St. Paul, 7 Westminster Abbey, 8 St. James's Park, 9 British Museum.

MIDDEL-WEST-EN ZUID-EUROPA.
(toestand van 1914.)
Schaal 1:10.000.000.

● PLAATSEN van meer dan 1 mill. inv. (de meeste v. d. Industriestreek)
 ○ PLAATSEN van 500.000 tot 1.000.000 inv. (de meeste v. d. Industriestreek)
 ○ PLAATSEN van 100.000 tot 500.000 inv. (de meeste v. d. Industriestreek)
 ○ PLAATSEN van 50.000 tot 100.000 inv. (de meeste v. d. Industriestreek)
 ○ PLAATSEN van minder dan 50.000 inv. (de meeste v. d. Industriestreek)

De namen van de havens met meer dan 1 mill. ton in en uitvoer jaarlijks zijn onderstreept, die met meer dan 5 mill. ton.

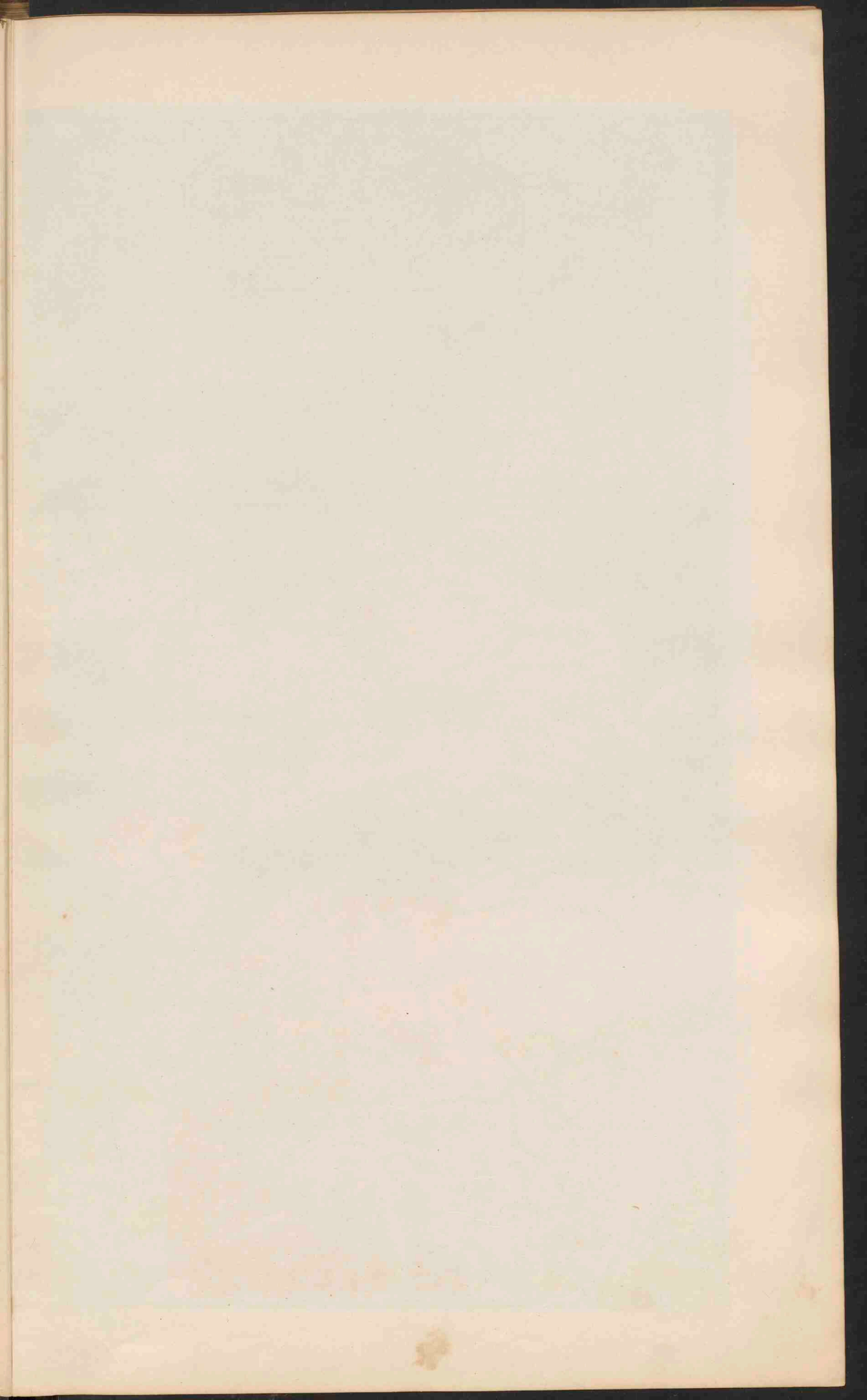
———— Spoorwegen v. begin v. d. bevaarbaarheid der rivieren.
 ———— Visscherijen.
 ———— Makreel.
 ———— Tonijn.
 ———— Sardijnen en Ansjovis.
 ———— Versche Visc.

RUHR-WUPPERTAL-INDUSTRIESTREEK.
Schaal 1:1.750.000.

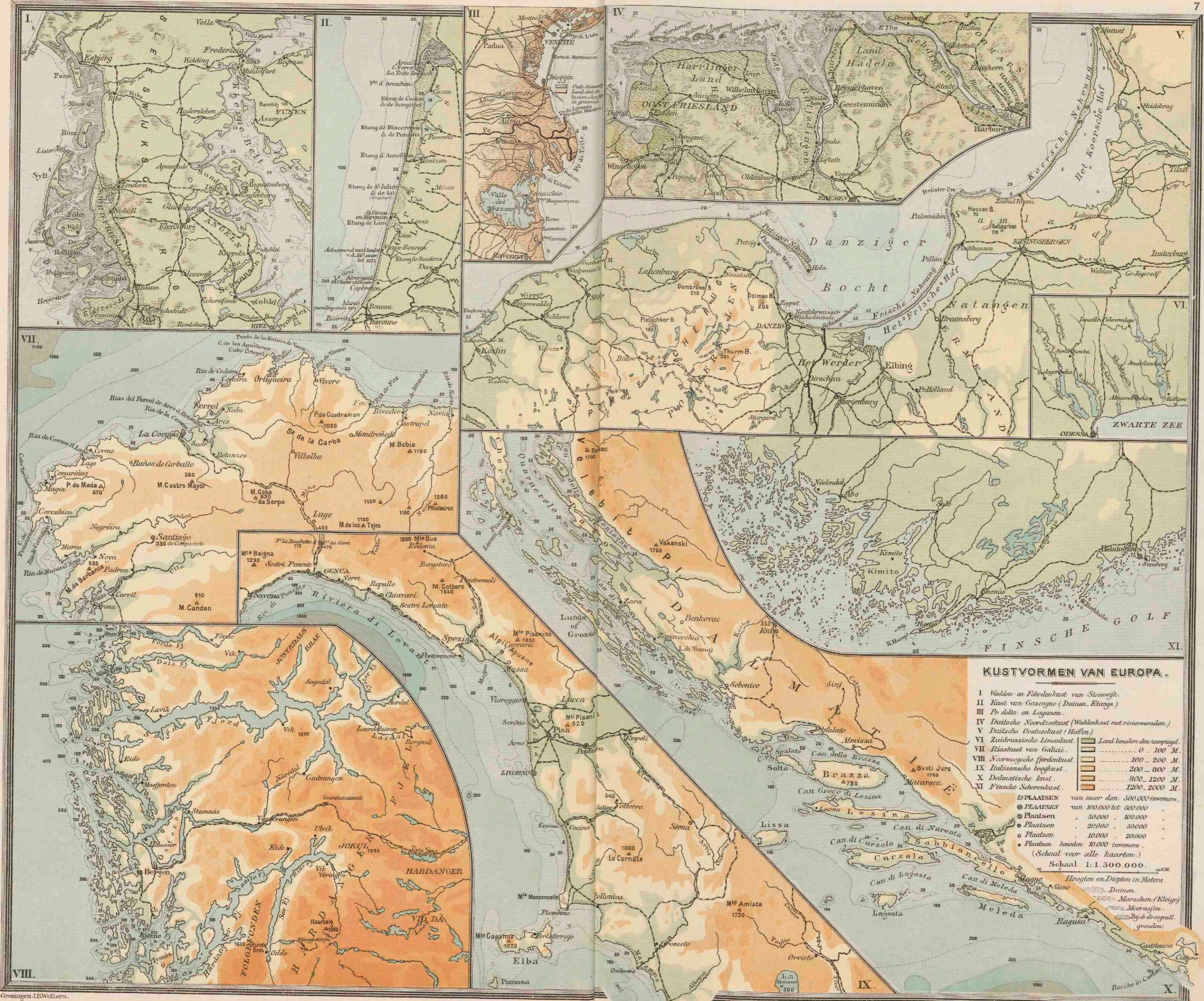

KUSTVORMEN VAN EUROPA.

- I Wadden en Fährtenkust van Sleeswijk.
- II Küst van Gascogne (Duinen, Etangs.)
- III Po delta en Lagunen.
- IV Duitse Noordzeekust (Waddenkust met riviermonden.)
- V Duitse Oostzeekust (Haffen.)
- VI Zuidrussische Linnenkust.
- VII Riaskust van Galicië.
- VIII Noordzeesche fjordkust.
- IX Italiaansche boogkust.
- X Dalmatische kust.
- XI Finsche Schärenkust.

PLAATSEN	van meer dan 500.000 inwoners.
PLAATSEN	van 100.000 tot 500.000
PLAATSEN	50.000 - 100.000
PLAATSEN	20.000 - 50.000
PLAATSEN	10.000 - 20.000
PLAATSEN	onder 10.000 inwoners.

(Schaal voor alle kaarten.)
Schaal 1:1.500.000.

Hooften en Diepten in Meters.
Duinen.
Marschen (Kleijs).
Moerasjes.
Bij de droogvall. gronden.

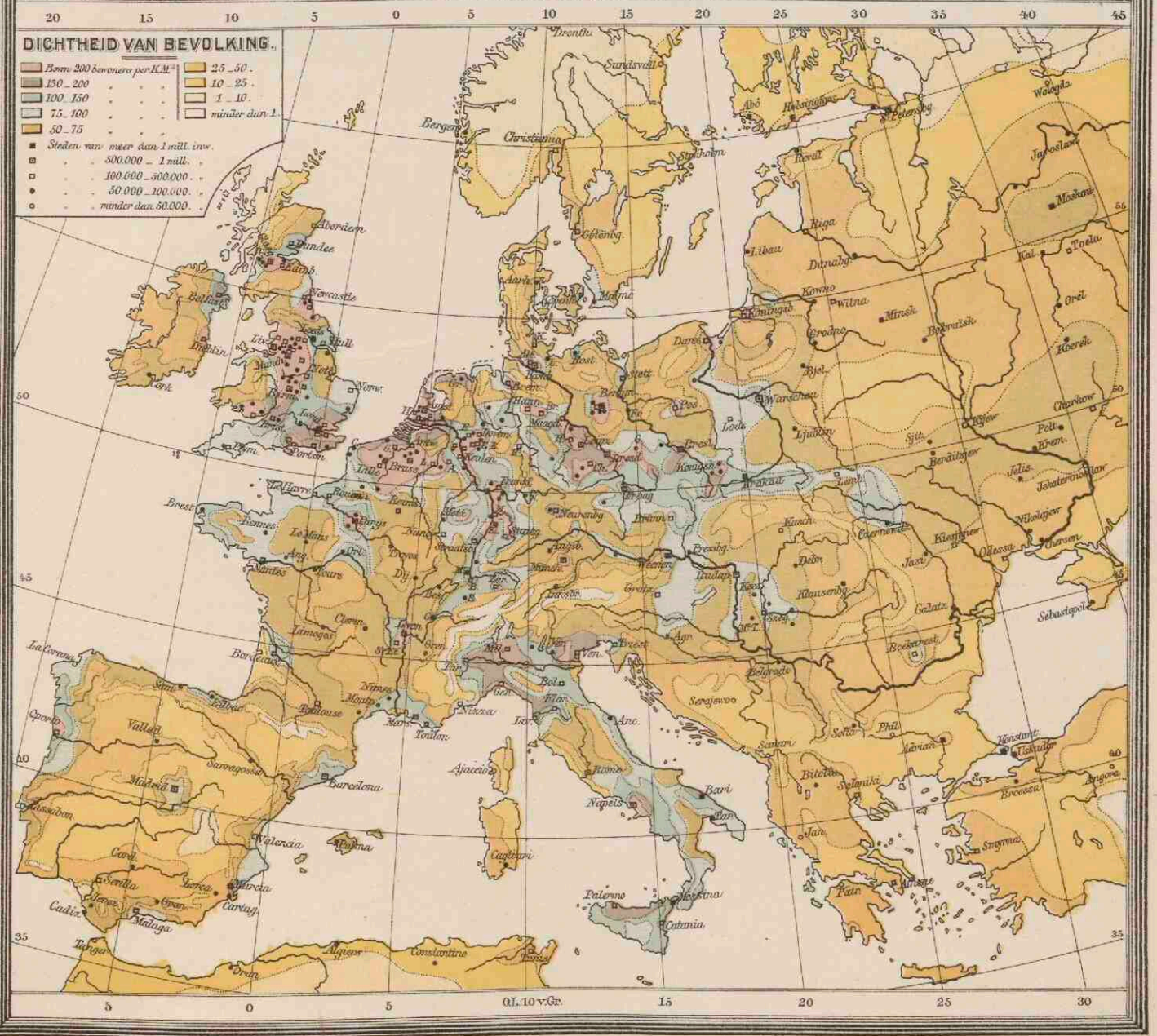
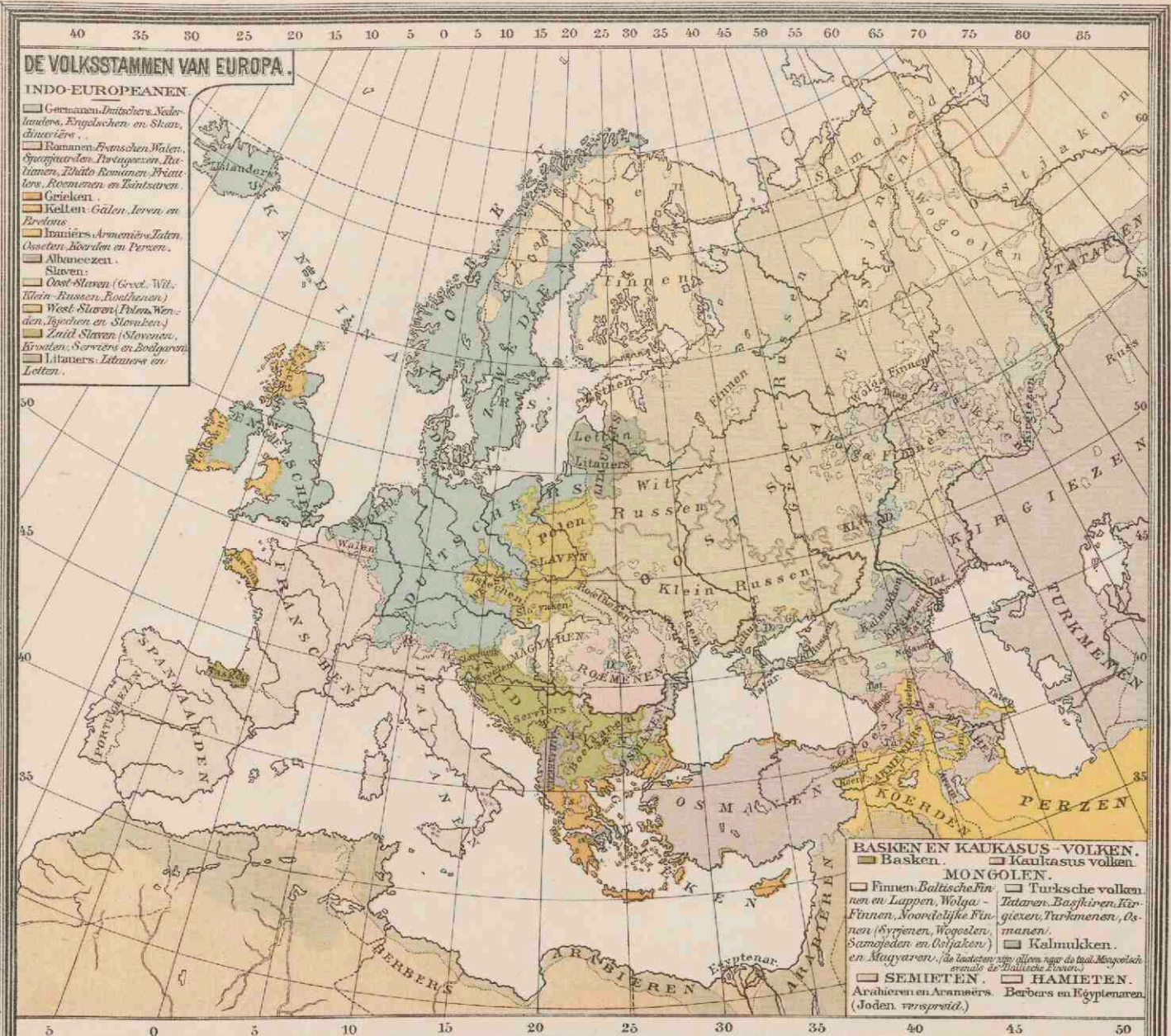
Grongren J.B.Walters.

Carl Inst. J.B.Walters

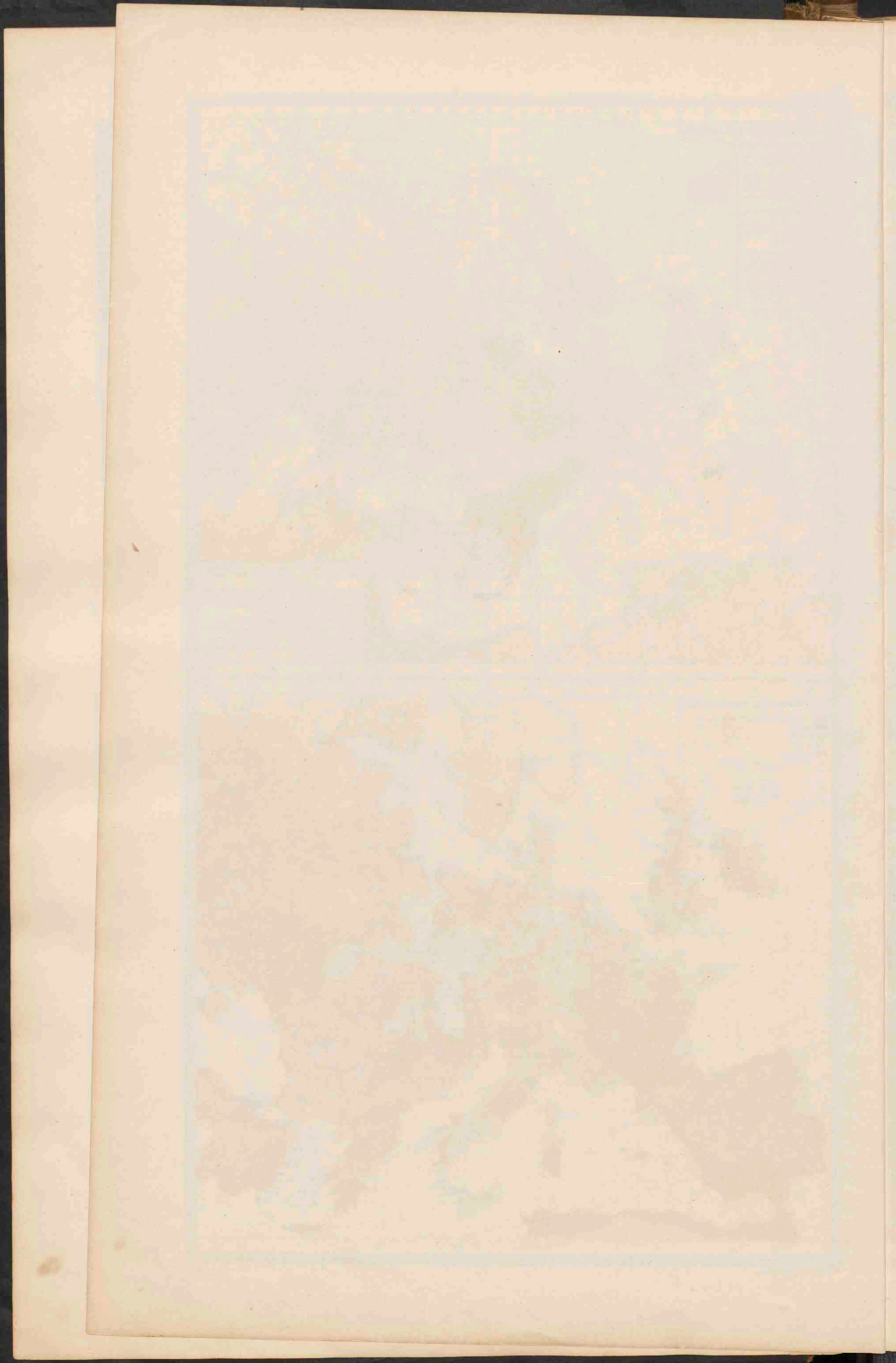

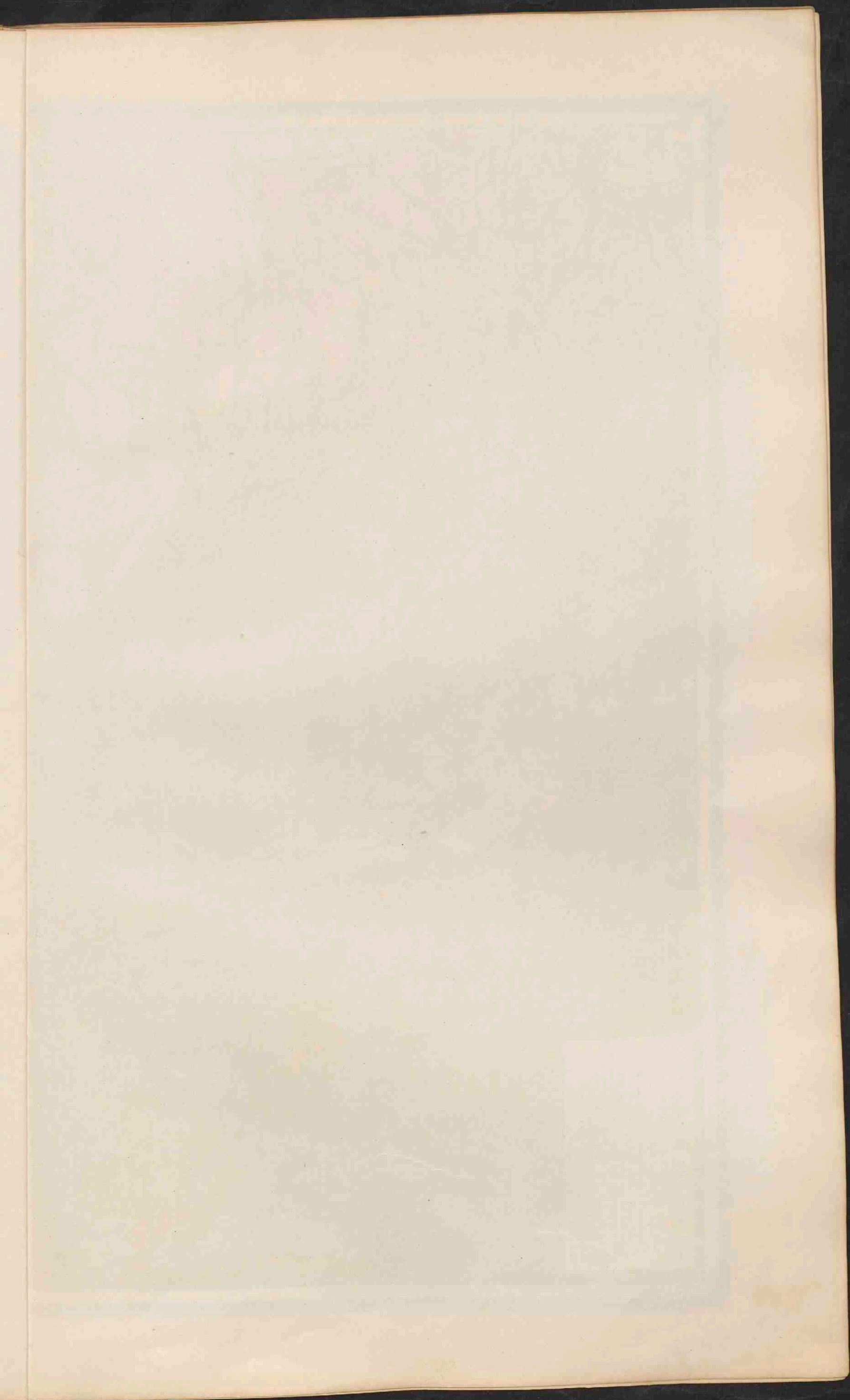

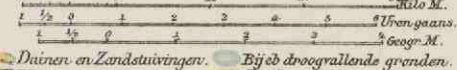

NEDERLAND. GRONDSOORTEN.

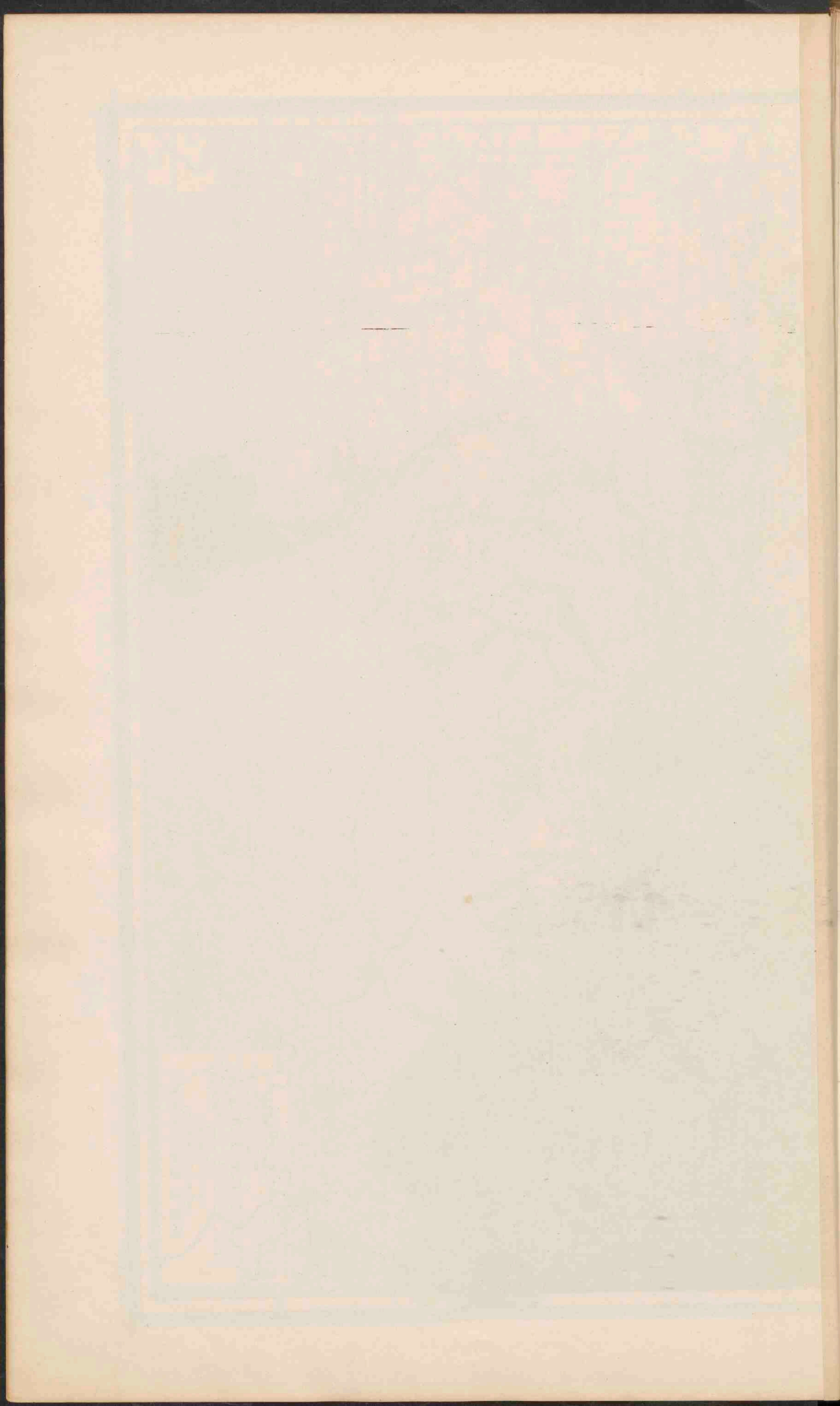
Schaal 1:800.000.

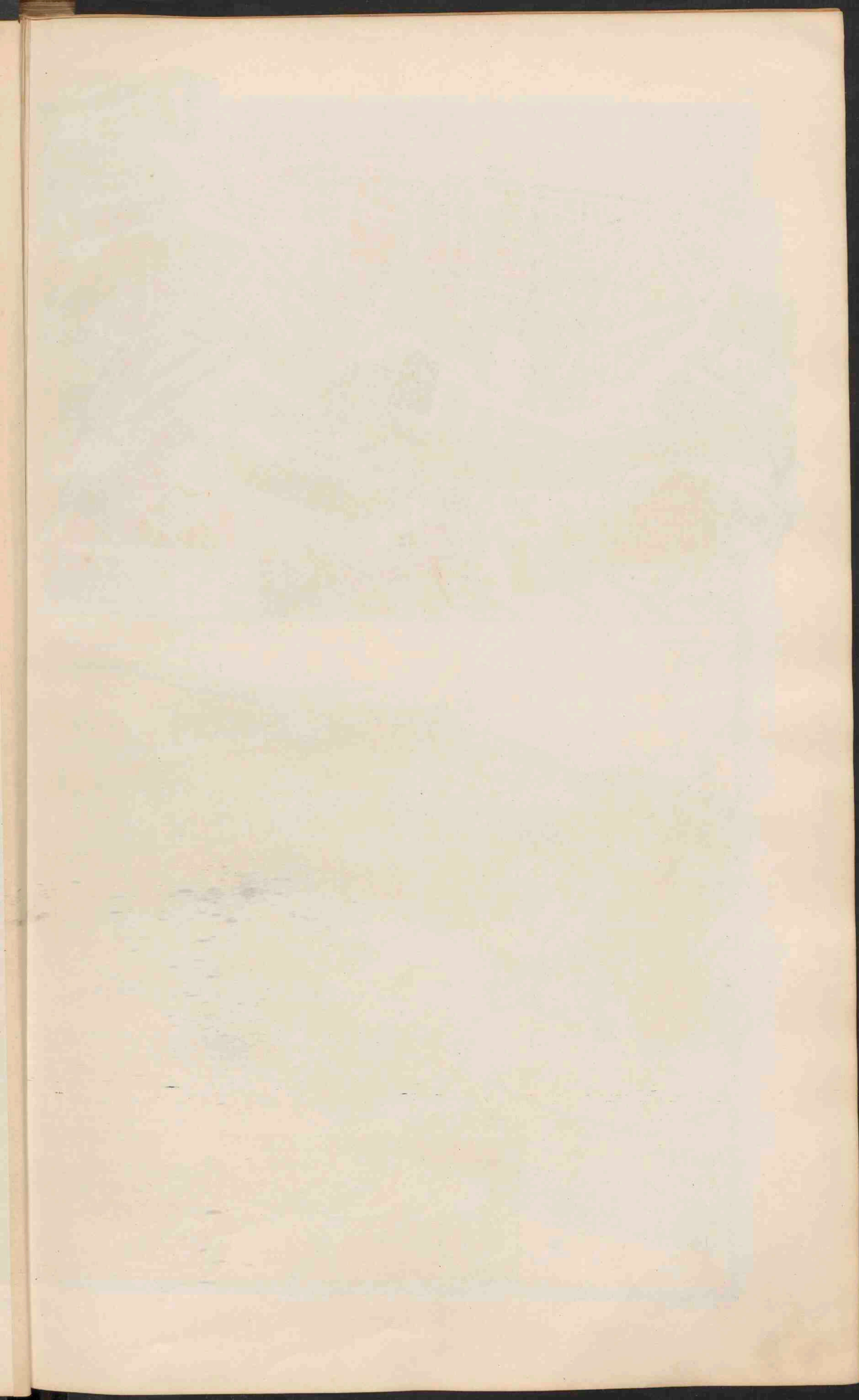
Duinen en Zandstuivingen.	Bij eb droogvallende gronden.
Ille.	Land- en grontgronden.
Beekbedding.	Land- en grontgronden.
Laag en Moerasveen.	Land- en grontgronden.
Hoogveen (niet afgegraven of afgegraven).	Land- en grontgronden.
Hoogveen (afgegraven of ontginnen).	Land- en grontgronden.

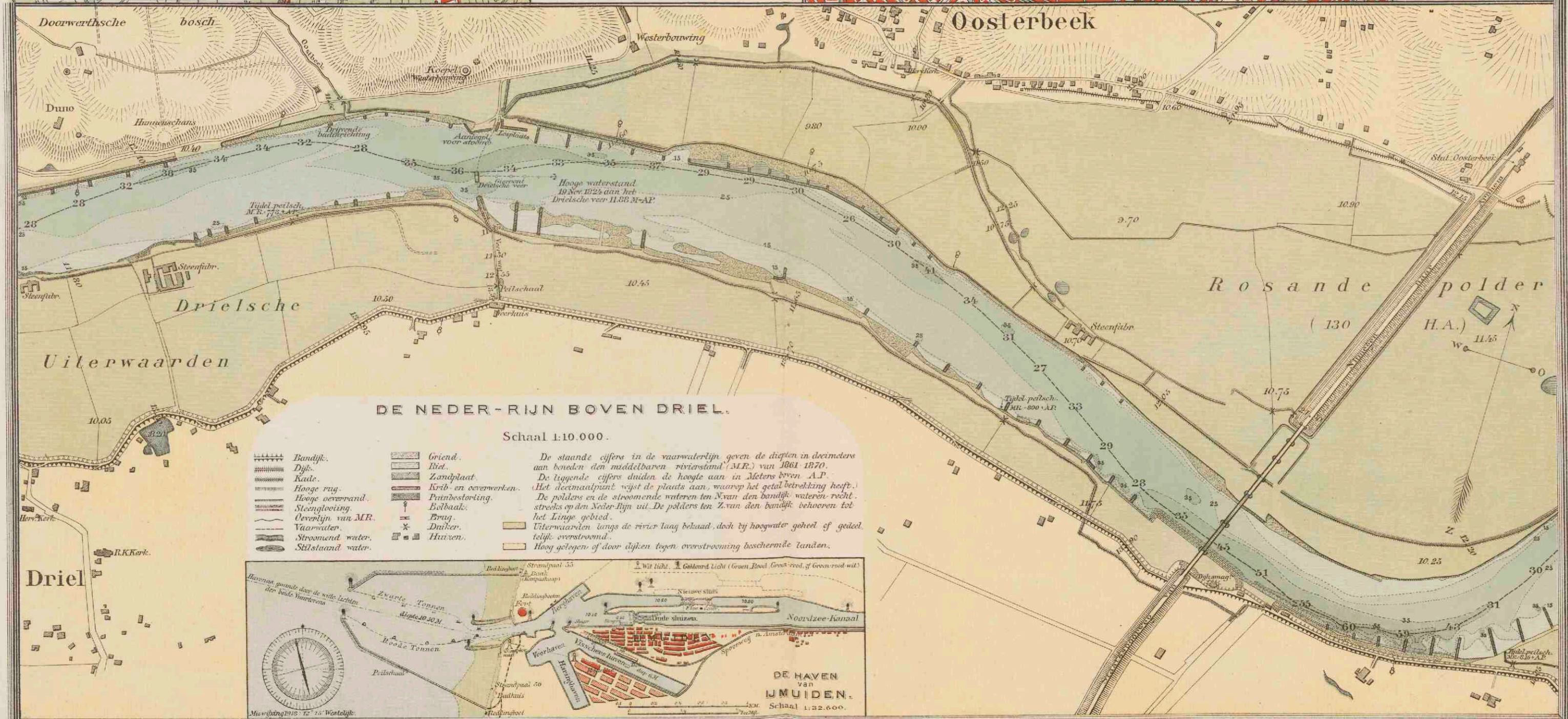
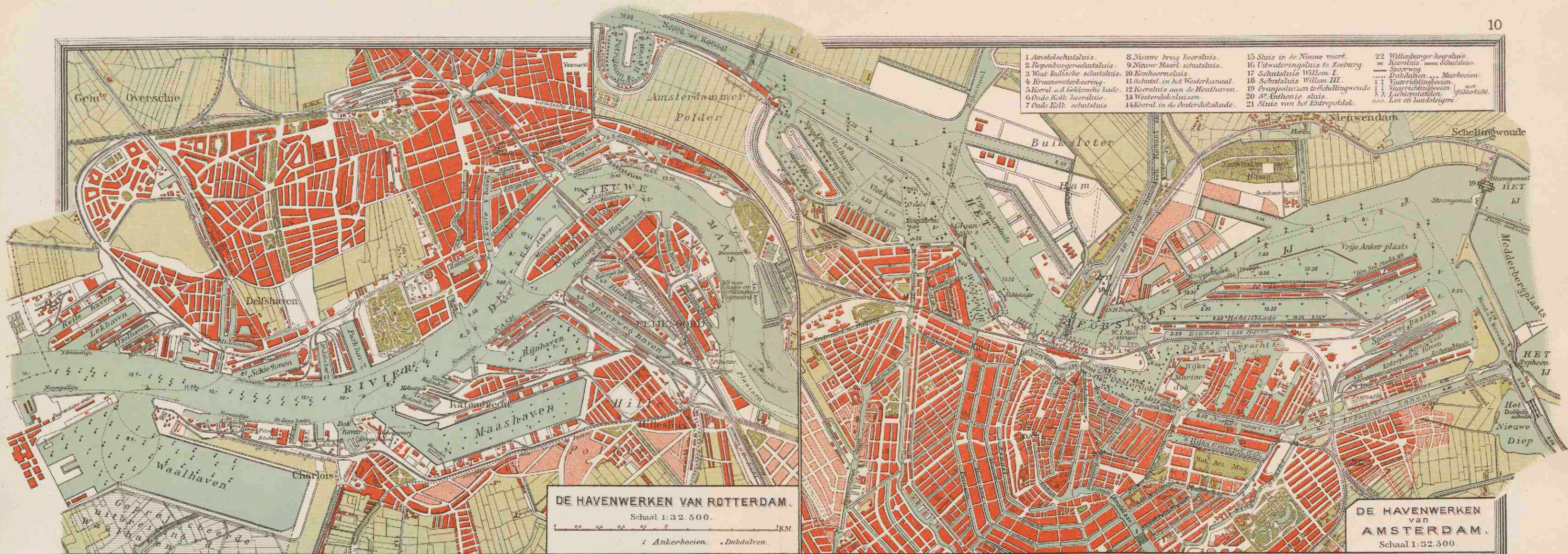

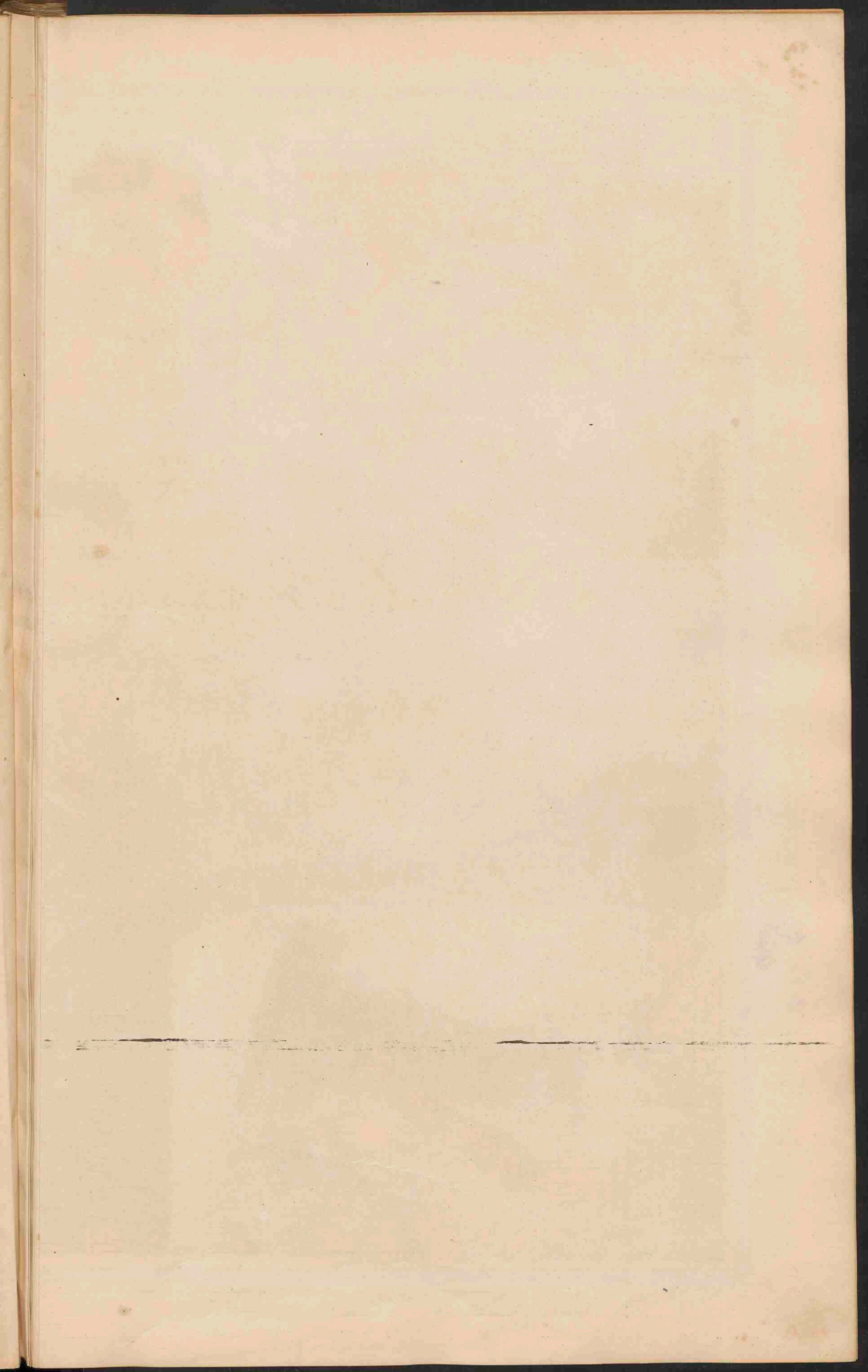

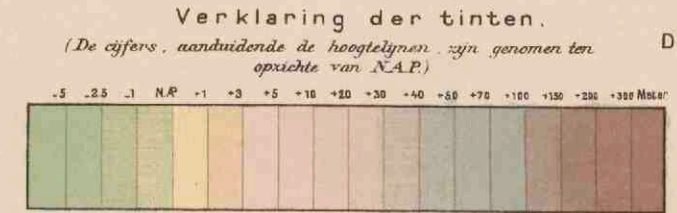

HOOGTEKAART VAN DE VELUWE.
 Schaal 1:400.000.
 Verklaring als voor de Hoogtekaart van Nederland.

NEDERLAND.
HOOGTEKAART.
 Schaal 1:800.000.

Zeediepten.
 Hoogwaterlijn
 Laagwaterlijn

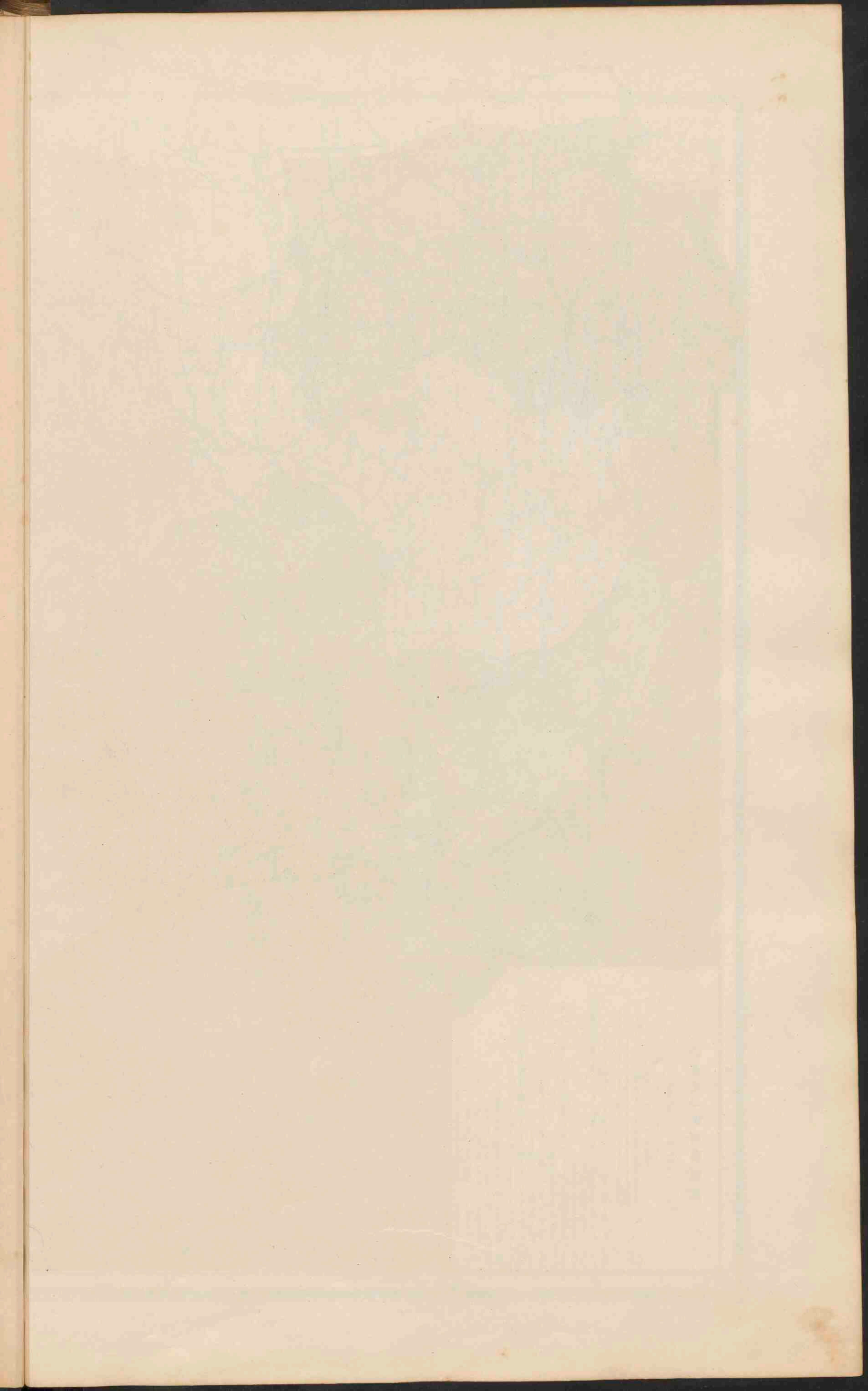
Duinen en stranden.

Dieptelyn van 25 d.M.
 (beneden laagwater)
 Dieptelyn van 50 d.M.
 (beneden laagwater)

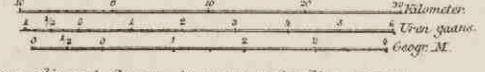

NEDERLAND.

OVERZICHTSKAART.

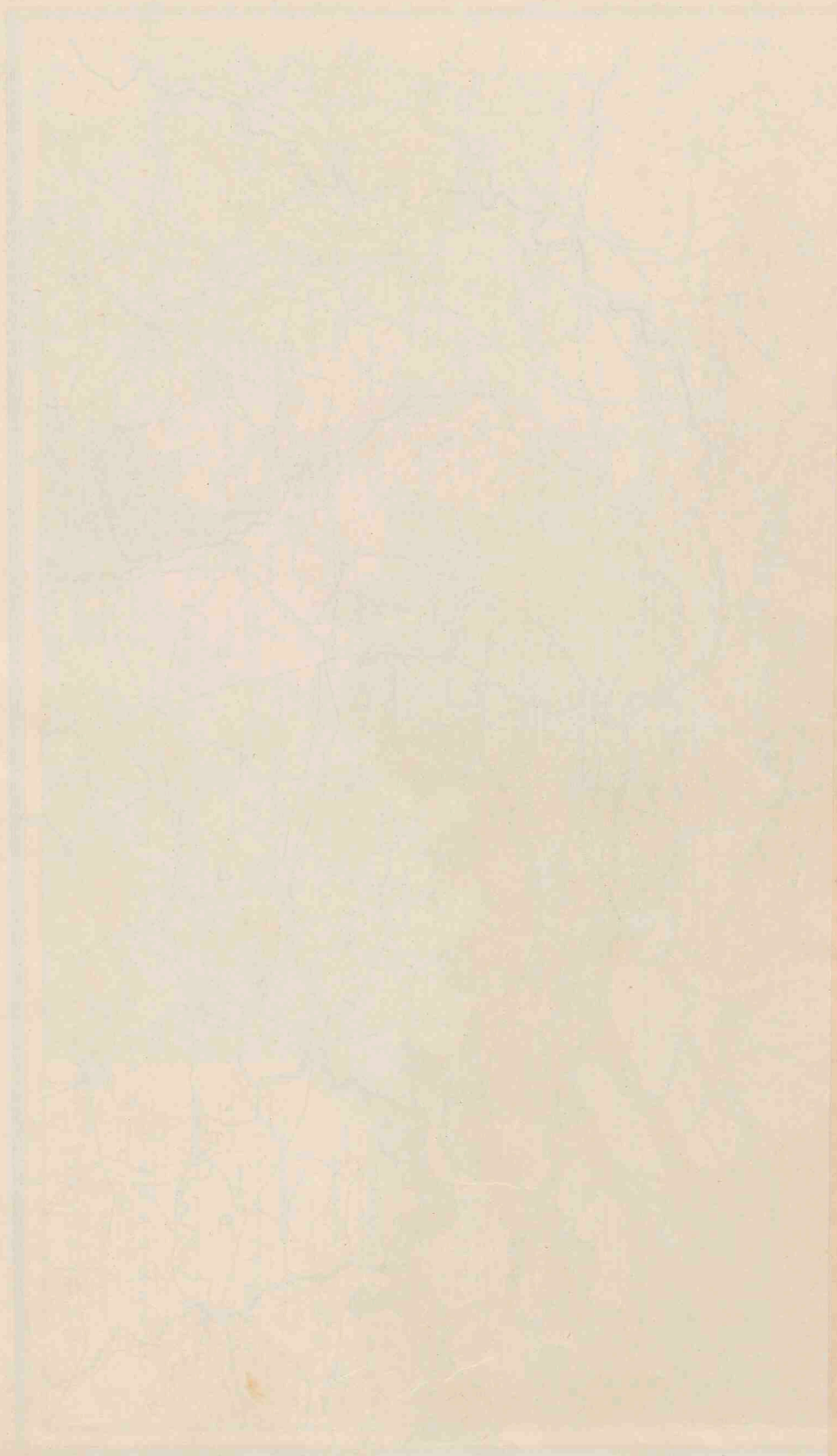
Schaal 1:300.000.

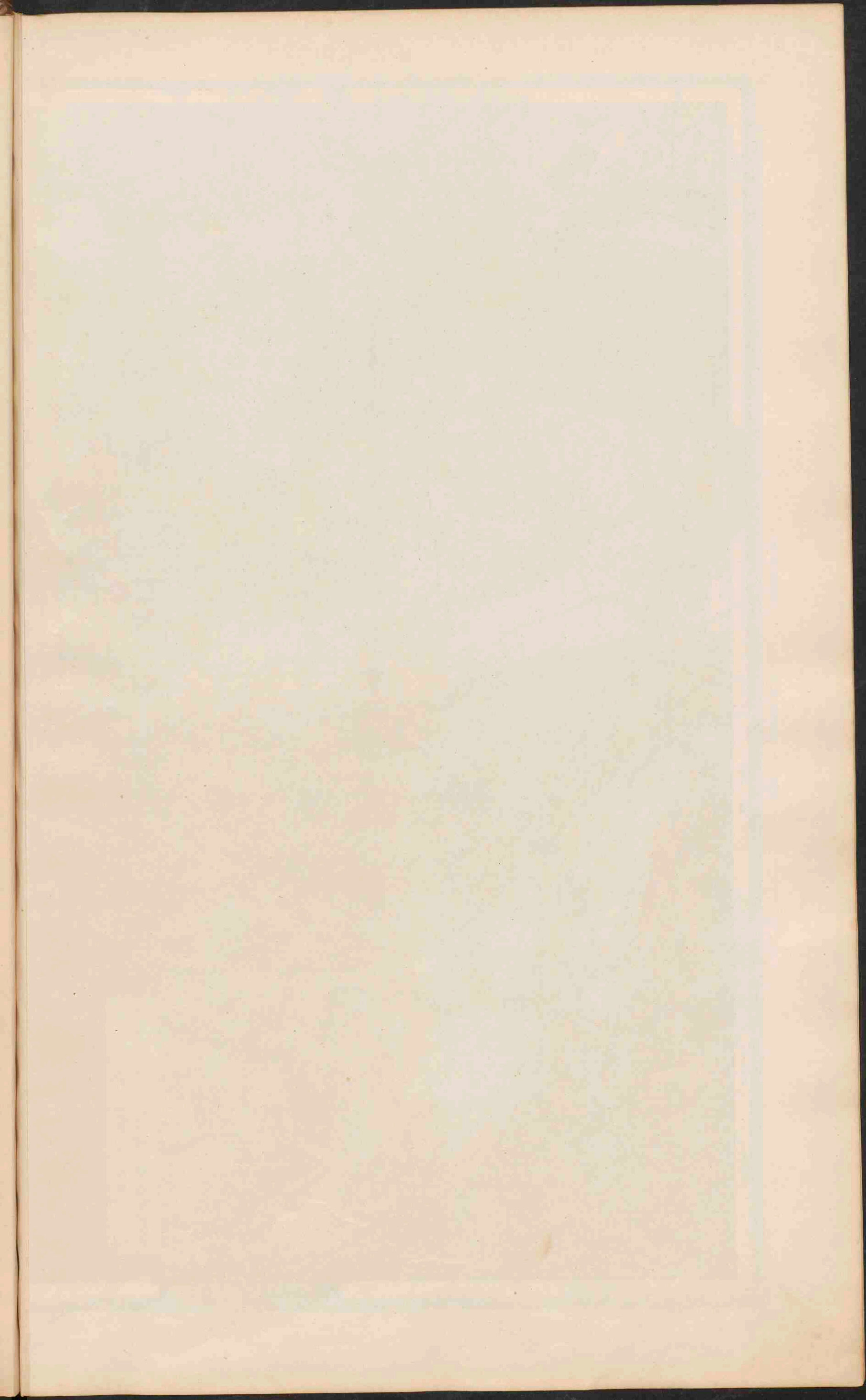
- Rivieren, die met de zee in open verbinding staan.
- Rivieren, die overstroomd enz. van het buitenwater afgesloten. Doezentwater.
- Uitgevoerde Plasfien.
- Kanalen. Voorover zij tot de groote waterwegen behoren, zijn ze aangegeven.
- Dijken langs de zee of de open rivieren.
- Hoopwaterlijn. — Laagwaterlijn.
- De bij de droogvallende gronden zijn lichtblauw gekleurd.
- Spoorwegen — id in ontwerp of in aanbouw.
- PLAATSEN van meer dan 100.000 inw.
- PLAATSEN van 50 - 200.000
- PLAATSEN van 20 - 50.000
- PLAATSEN van 10 - 20.000
- PLAATSEN van minder dan 10.000 inw.

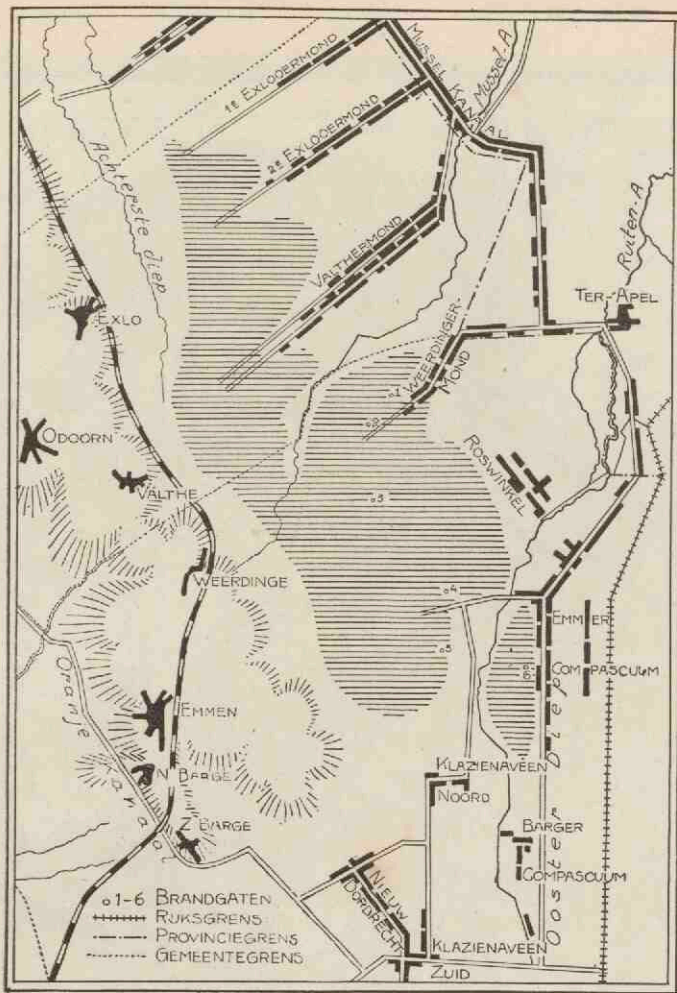

**NOORD-EN ZUID-HOLLAND
EN UTRECHT.**

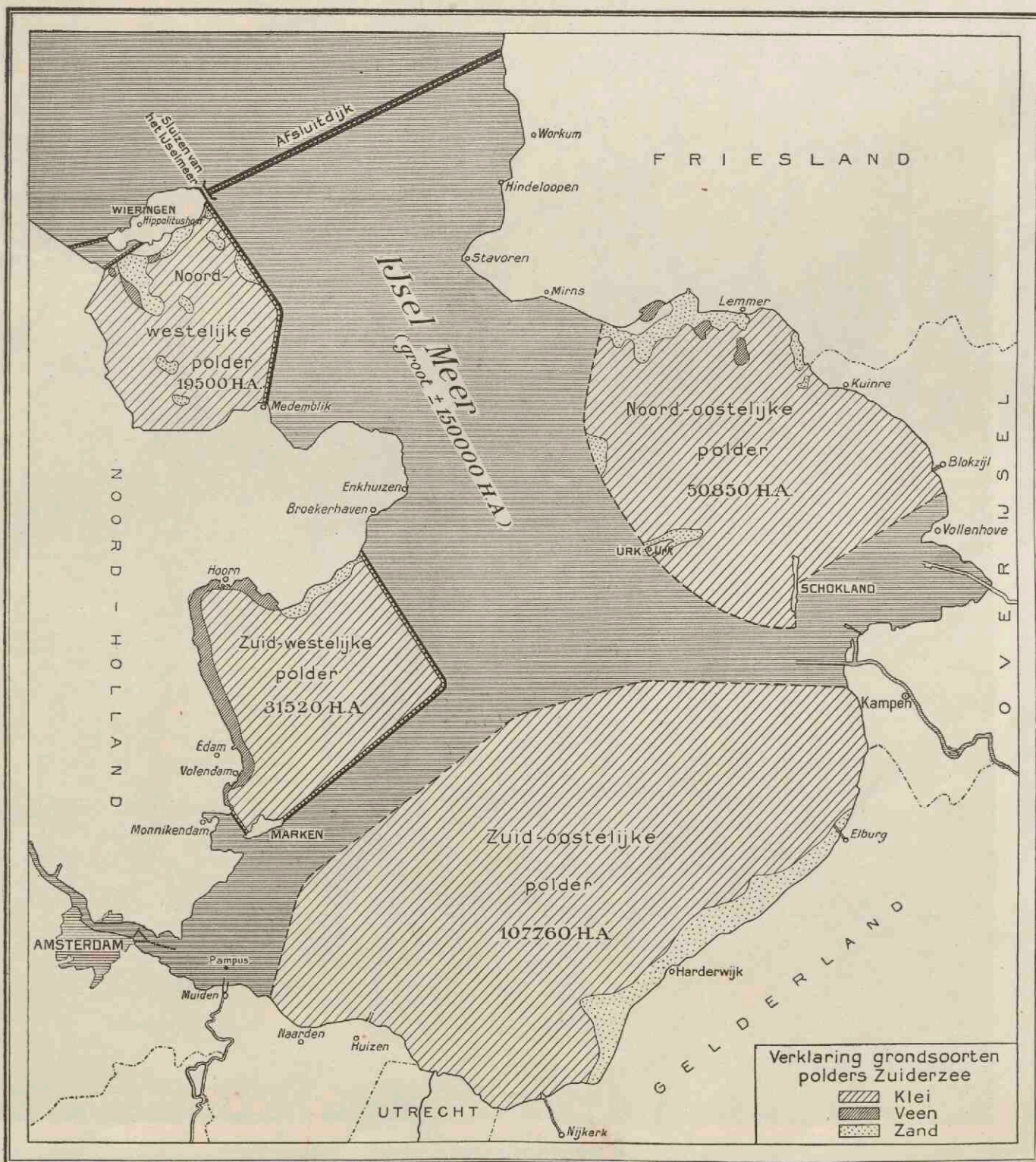

HET TERREIN VAN DEN GROOTEN VEENBRAND IN MEI 1917

SCHAAL 1:200 000.

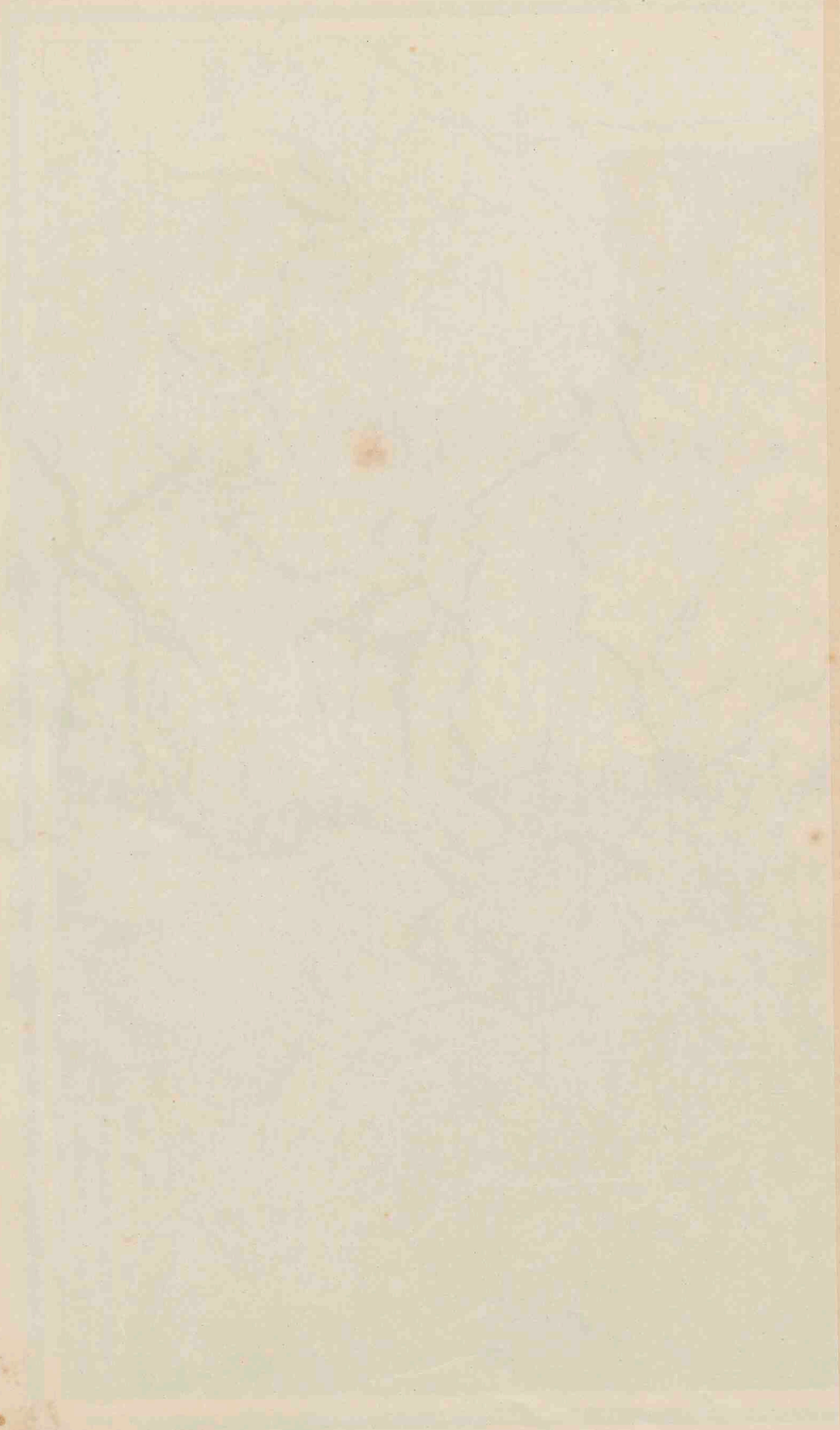
AANGENOMEN ONTWERP TOT DROOGLEGGING DER ZUIDERZEE.

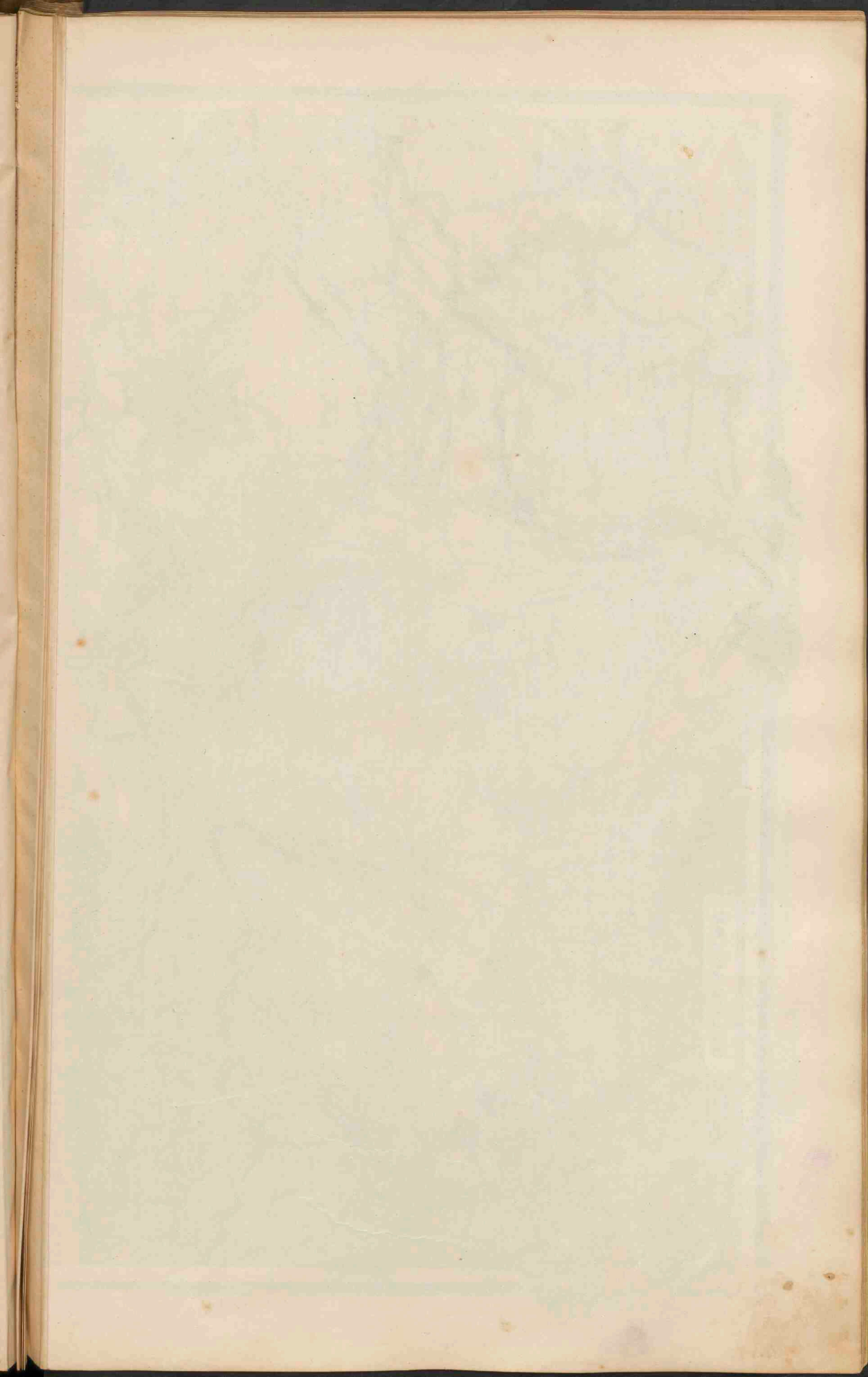

Groningen, J.R. Walters.

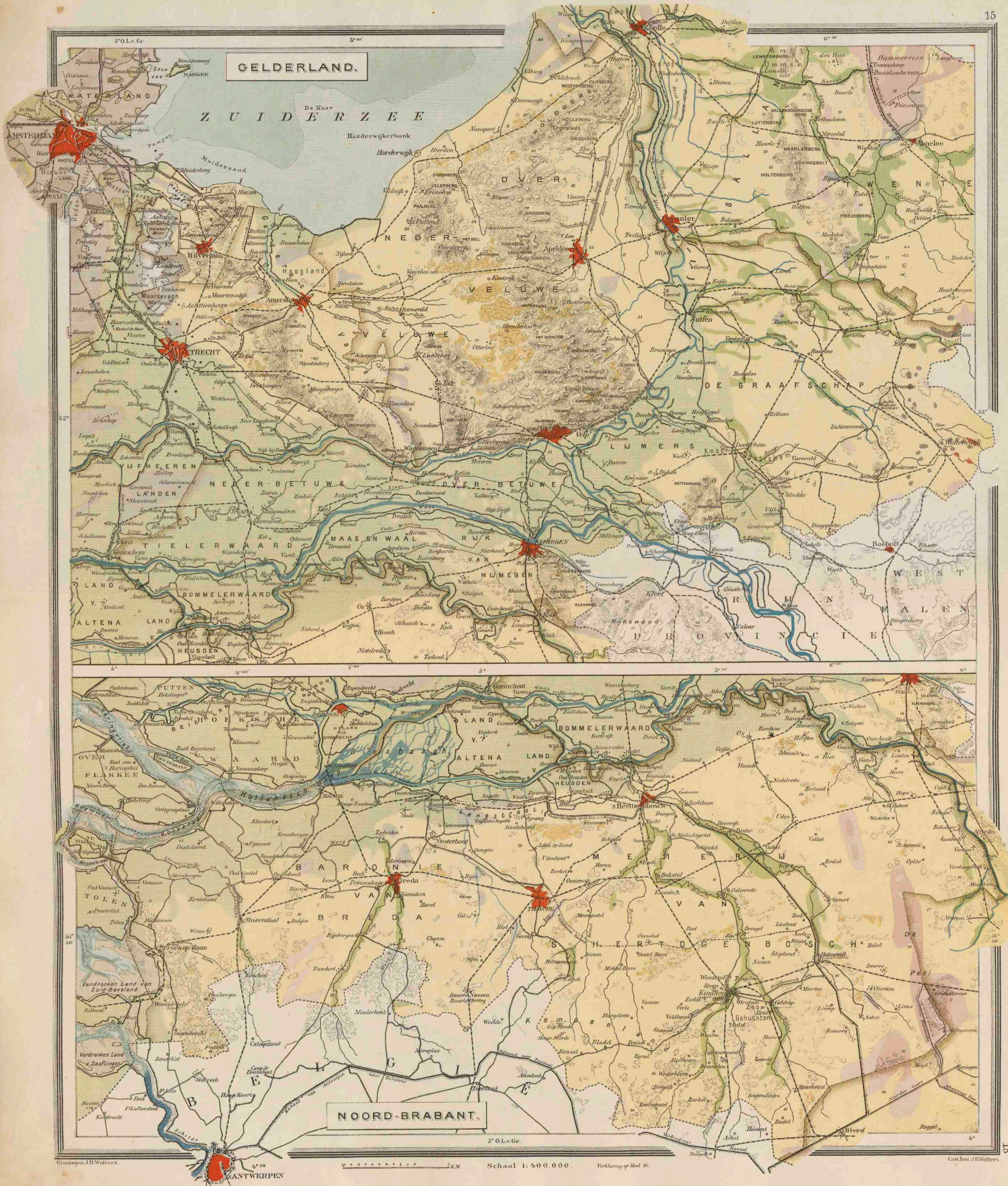

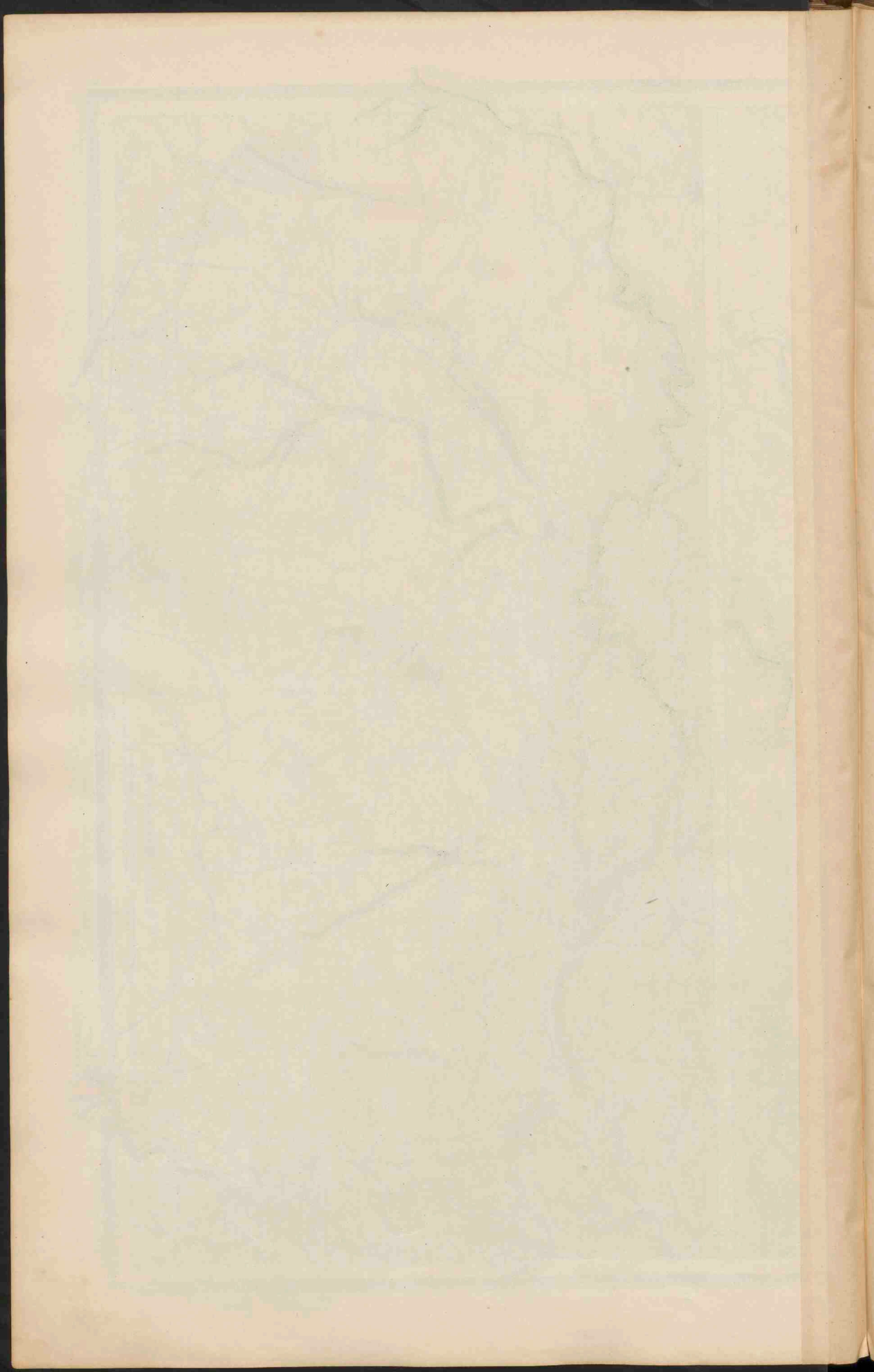

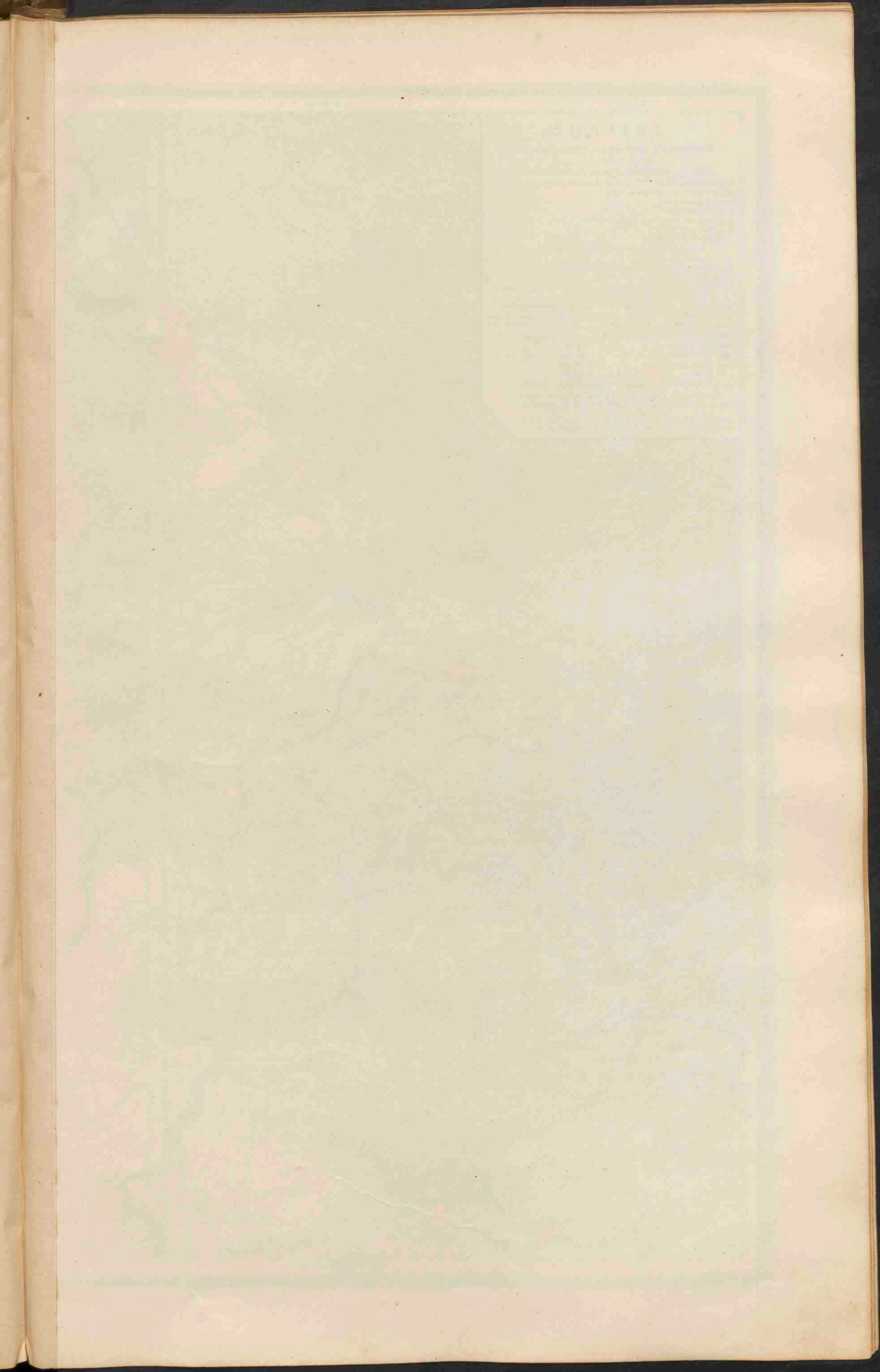

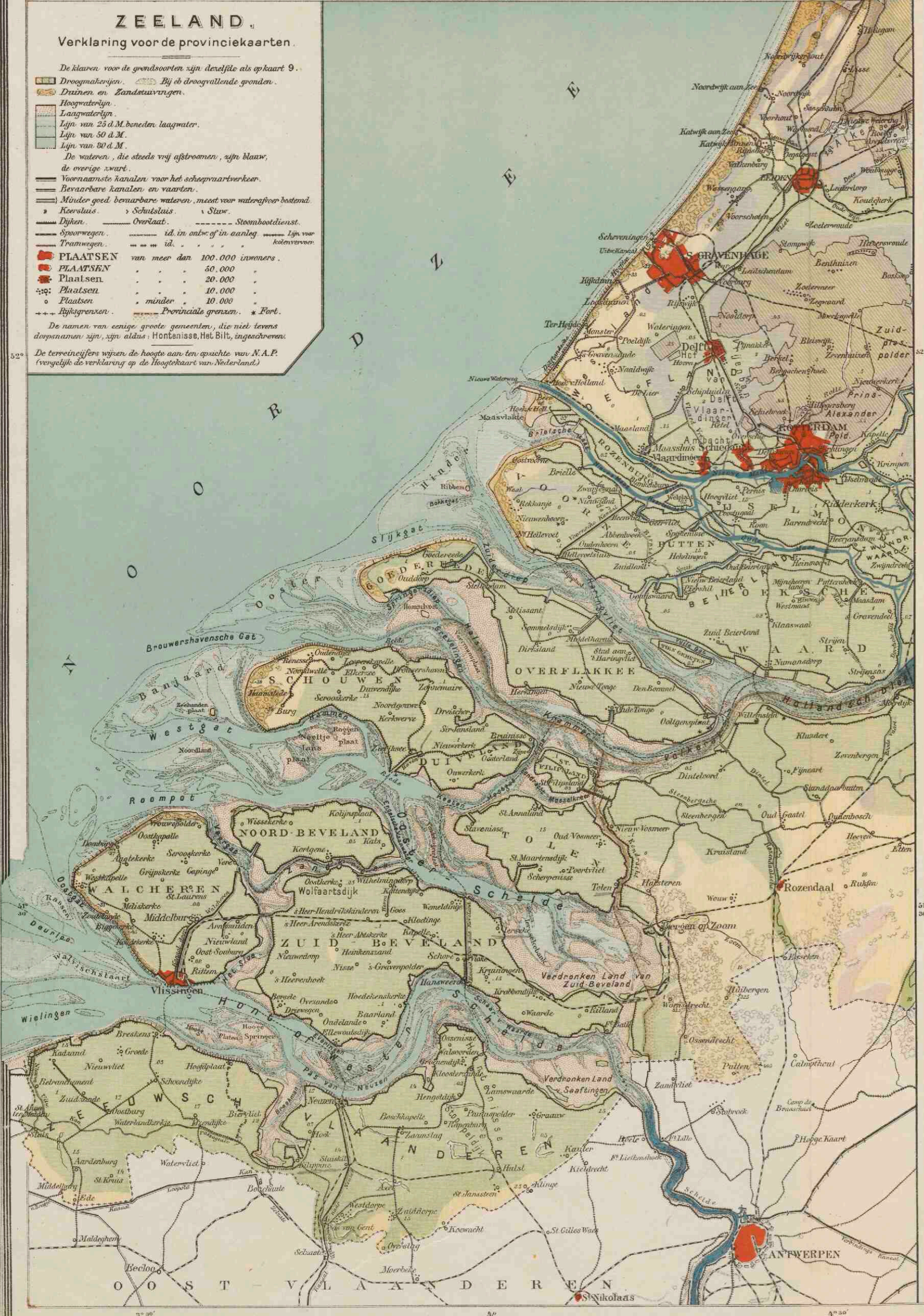

ZEELAND.

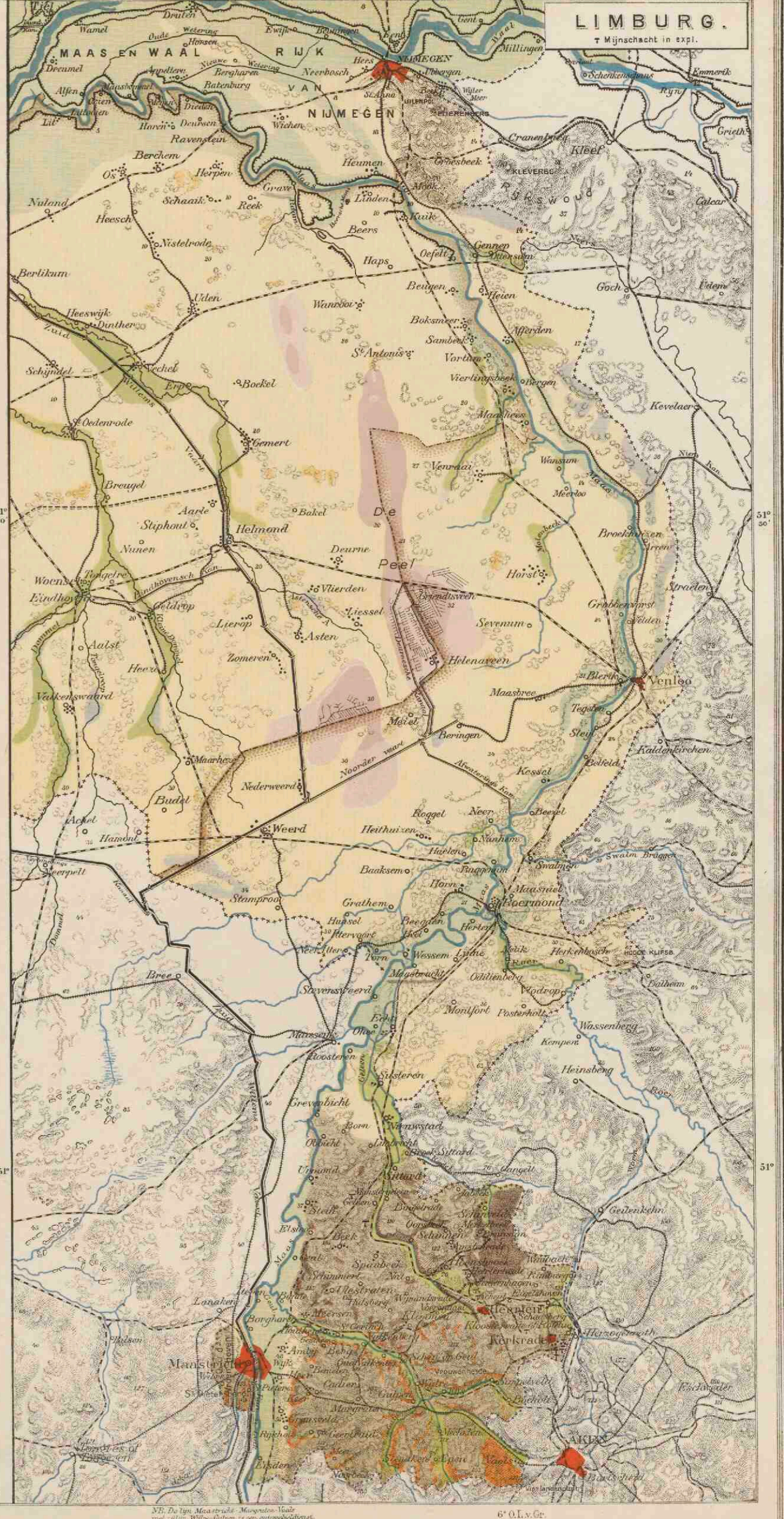
Verklaring voor de provinciekaarten.

- De kleuren voor de grondsoorten zijn dezelfde als op kaart 9.
- Droogmakerijen. Bij of droogvallende gronden.
  - Duinen en Zandstuivzigen.
  - Hoogwaterlijn.
  - Langwaterlijn.
  - Lijn van 25 d.M. beneden laagwater.
  - Lijn van 50 d.M.
  - Lijn van 100 d.M.
- De wateren, die steeds vrij afstroomen, zijn blauw, de overige zwart.
- Voornaamste kanalen voor het scheepvaartverkeer.
  - Bevaarbare kanalen en vaarten.
  - Minder goed bevaarbare wateren, meest voor waterafvoer bestemd.
  - Koersluis. Sluis. Star.
  - Dijken. Overlaat. Stoombootdienst.
  - Spoorwegen. id. in omgeefing. id. in aanleg.
  - Tramwegen. id.
- PLAATSEN** van meer dan 100.000 inwoners.
- PLAATSEN** van 50.000 inwoners.
- PLAATSEN** van 20.000 inwoners.
- PLAATSEN** van 10.000 inwoners.
- PLAATSEN** van minder dan 10.000 inwoners.
- Pylgrenzen. Provinciale grenzen. Fort.
- De namen van eenige groote geneenten, die niet tevens douaneposten zijn, zijn aldus: Montanisse, Het Bilt, ingeschreven.
- De terreinsoorten wijzen de hoogte aan ten opzichte van N.A.P. (vergelijk de verklaring op de Hoogtekaart van Nederland).

LIMBURG.

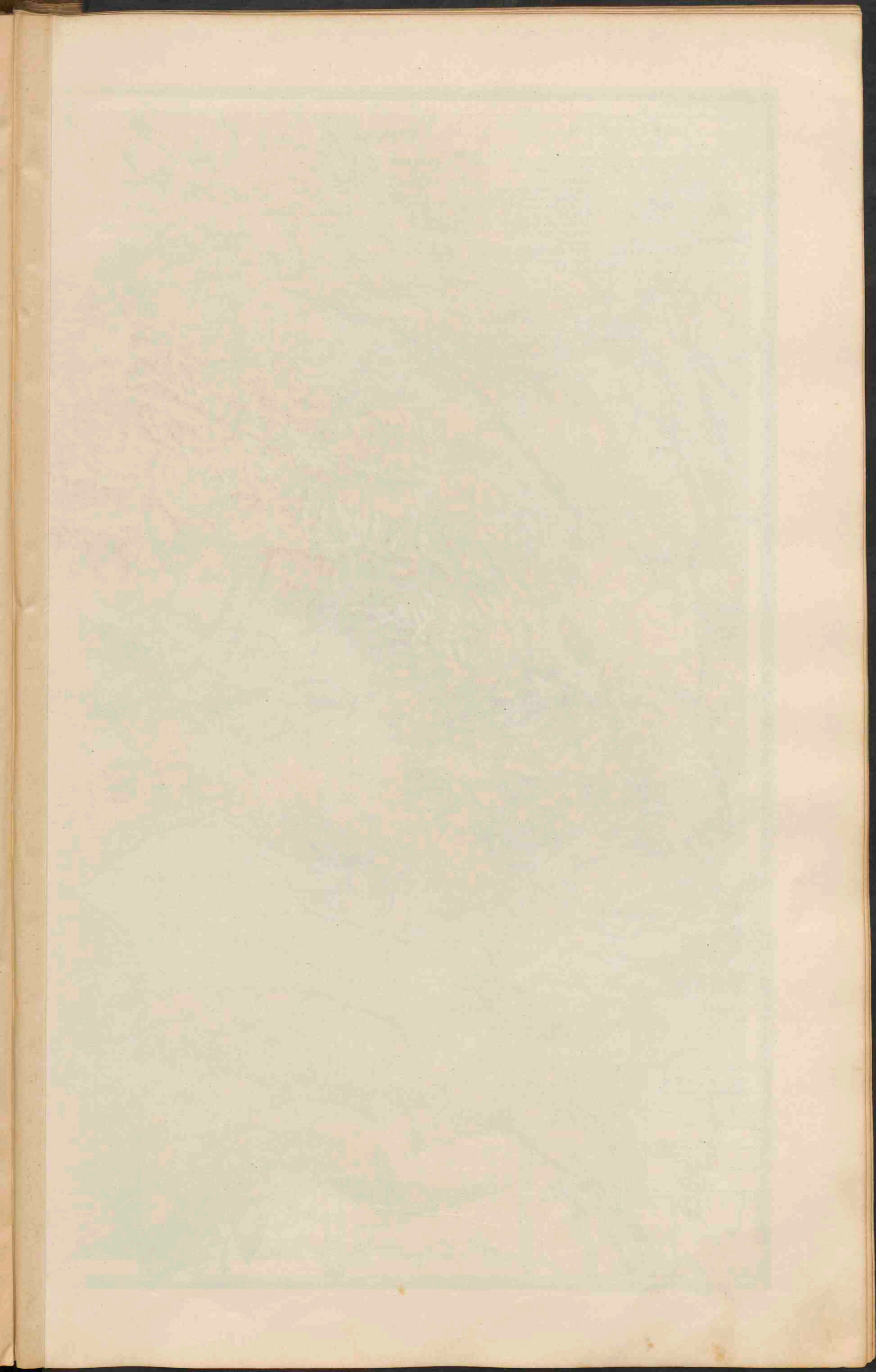
Wijnscap in expl.

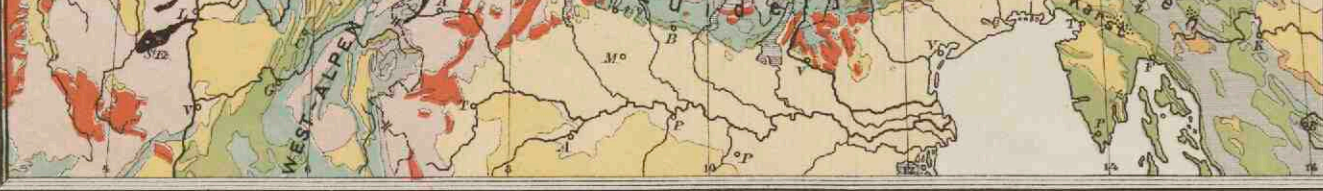

DE ALPEN.

Schaal 1:2.250.000.

DE ALPEN. Geologisch Overzicht.

VOORNAAMSTE TUNNELS.

Tunnel	Lengte (Spw. tunnel) in M.	1893	1903
Alps (Spw. tunnel)	705	1923	
Simplon	1154	1893	
Gothard	1243	1835	
Mont Cenis	1287	1838	
A. B. Arlberg	1317	1874	
H. Grossglockner	246	1834	
H. Tauern	450	1834	
T. Tenda	1225	1870	
R. Roma	320	1874	
G. L. Gallia del Turichino (Spw.)	7005	8093	
G. L. Gallia (Spw. tunnel)	350	1850	
G. L. Gallia del Balbo (Spw.)	1623	1895	
G. L. Gallia del Balbo (Spw.)	370	1870	
W. Weissenstein	722	1868	
C. Crenolino	180	1834	
G. L. Col des Loges	1040	1880	
S. Bolzberg	885	1866	
S. Semmering	1431	1871	
Calle di Feida (Tunnel in den passag)	1320	1882	

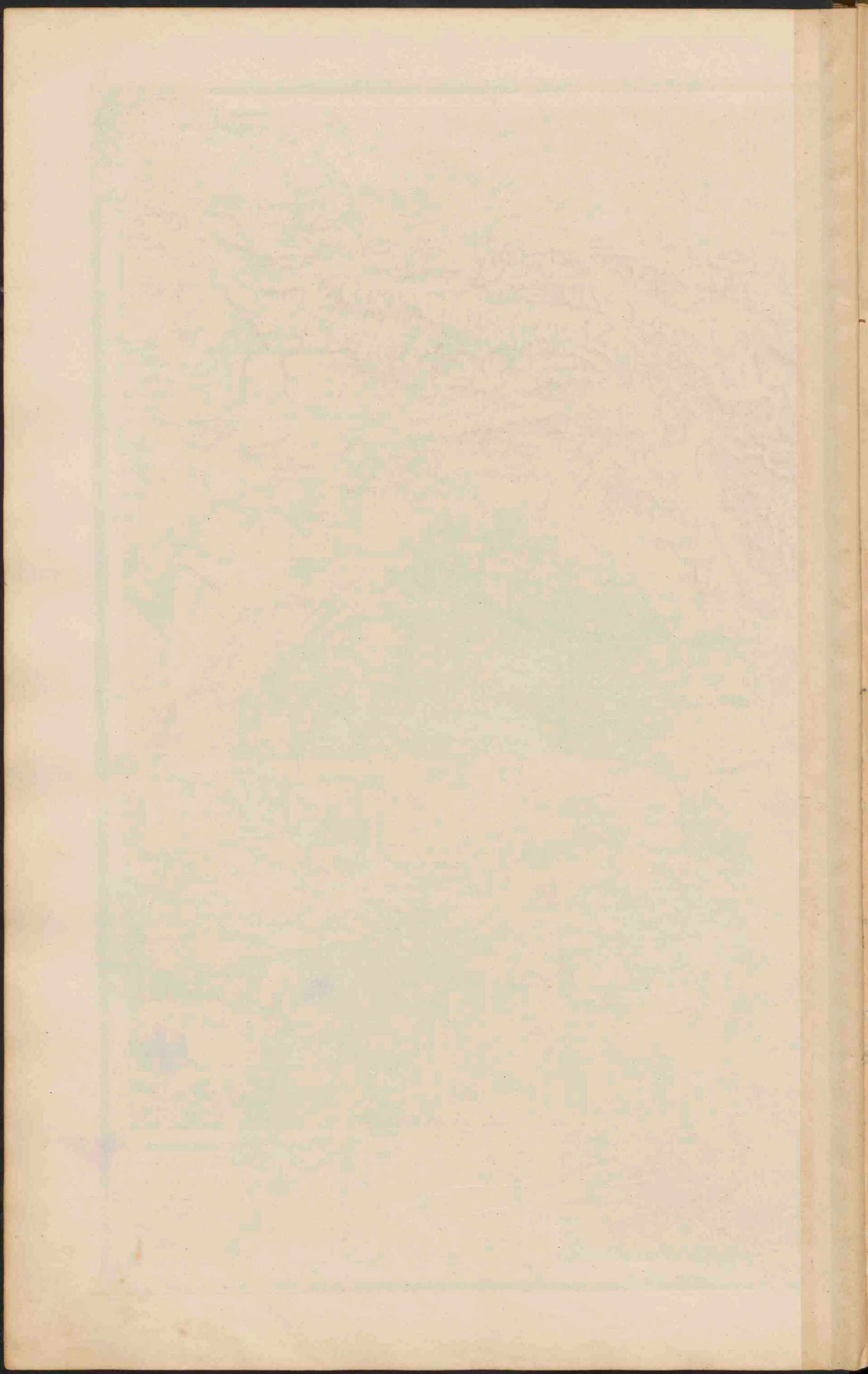
DE ALPEN. Staatkundig Overzicht.

Schaal 1:4000000.

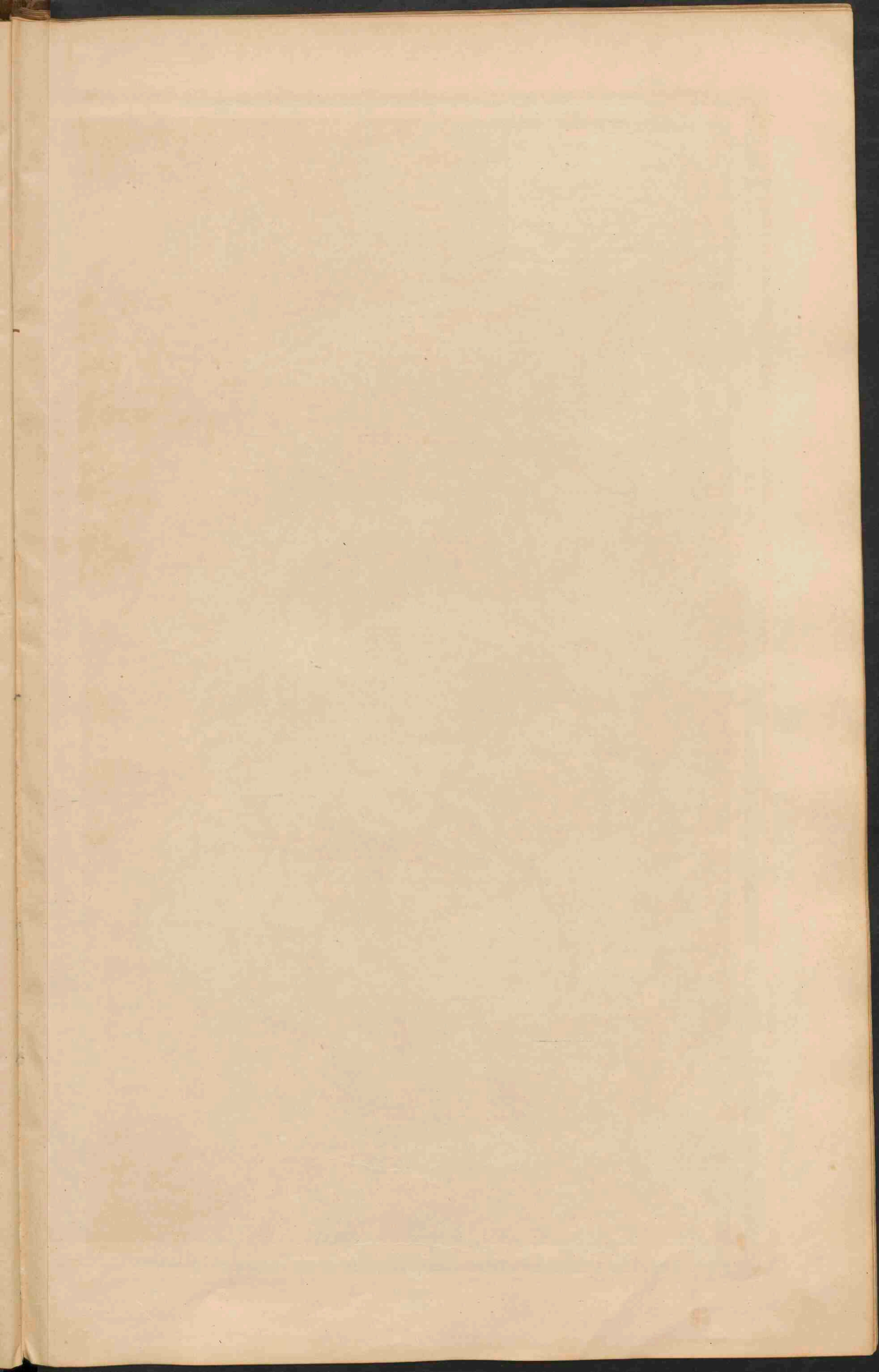
- PLAATS met meer dan 1.000.000 inv.
- PLAATSEN van 500.000 - 1.000.000 " "
- PLAATSEN " 100.000 - 500.000 " "
- PLAATSEN " 50.000 - 100.000 " "
- PLAATSEN beneden 50.000 inv.

Lijnen gestreept over de kammen der bergketens en de hoogste punten der groepen niet aandauidend van de typen (= en passen (=) — Spoorwegen — Kanalen

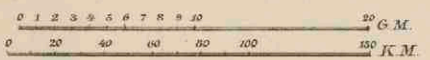

DUITSCHLAND.

Schaal 1:3.150.000.

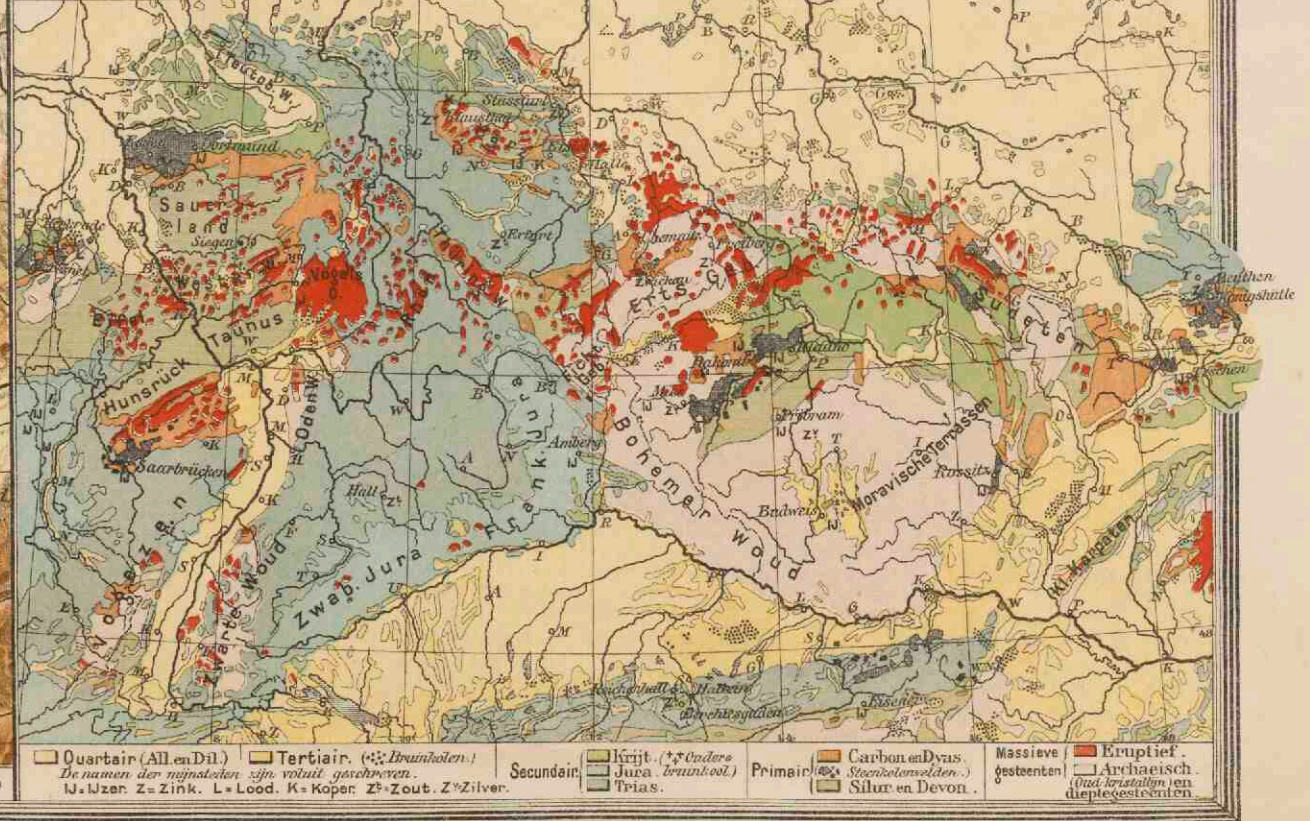
Verklaring.

(geldende tevens voor alle natuurkundige kaarten der landen van Europa.)

- 0-100 Meter.
- 100-200 M.
- 200-500 M.
- 500-1500 M.
- Boven 1500 M.

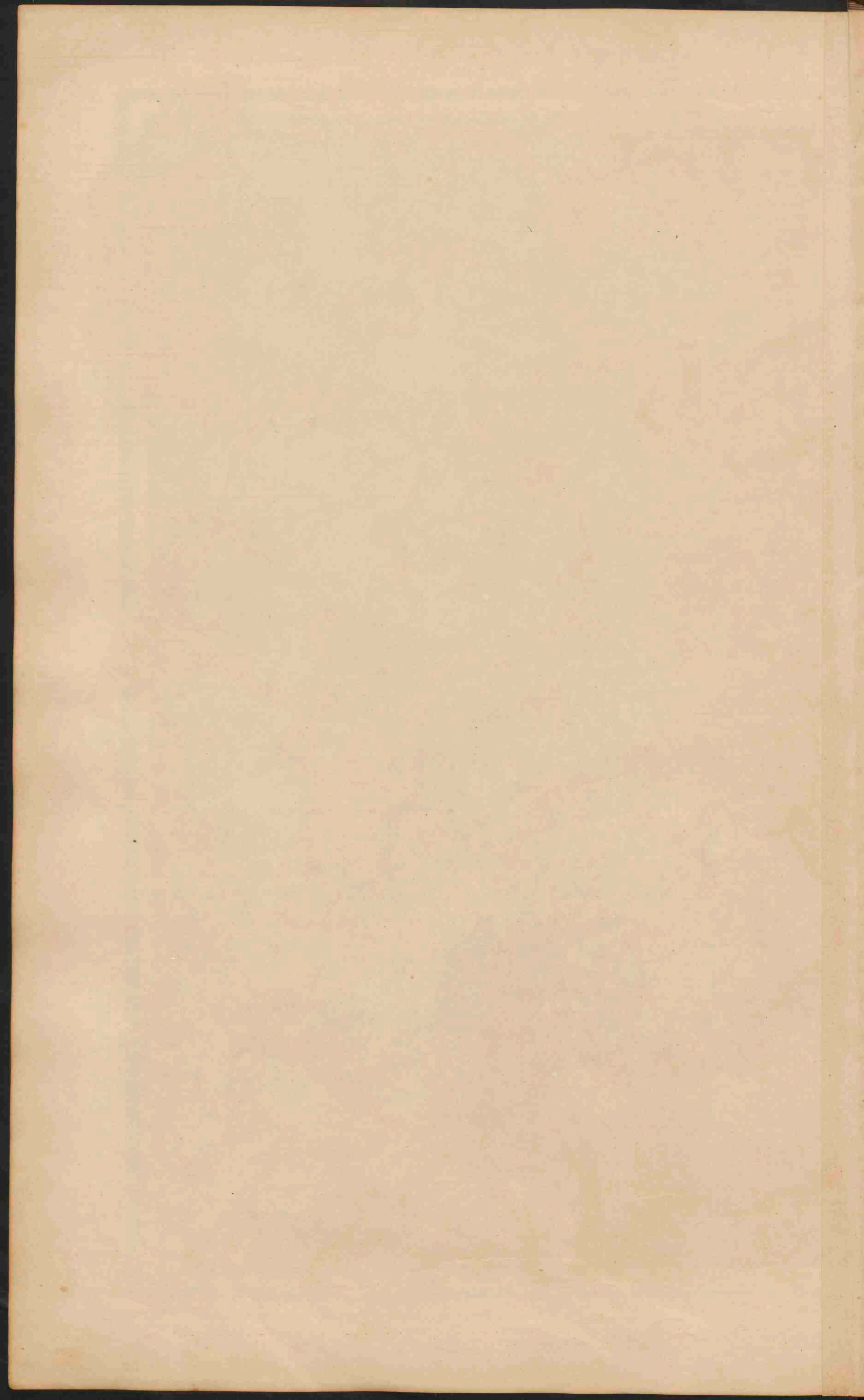

GEOLOGISCHE KAART.

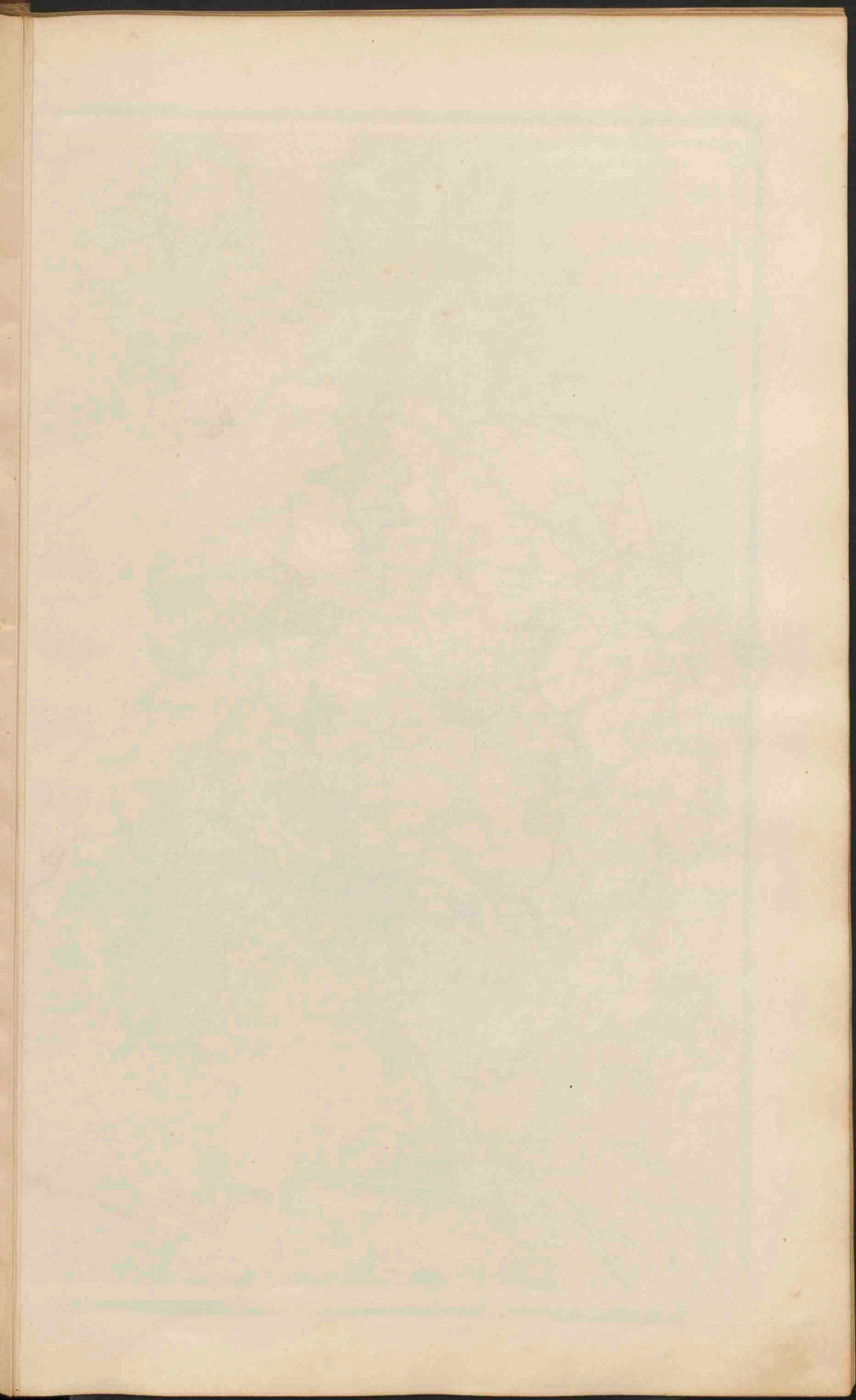

- Quartern (All. en Dil.)
- Tertiair (E. en Brunst.)
- Secundair
- Primair
- Massieve gesteenten
- Eruptief
- Archaïsch

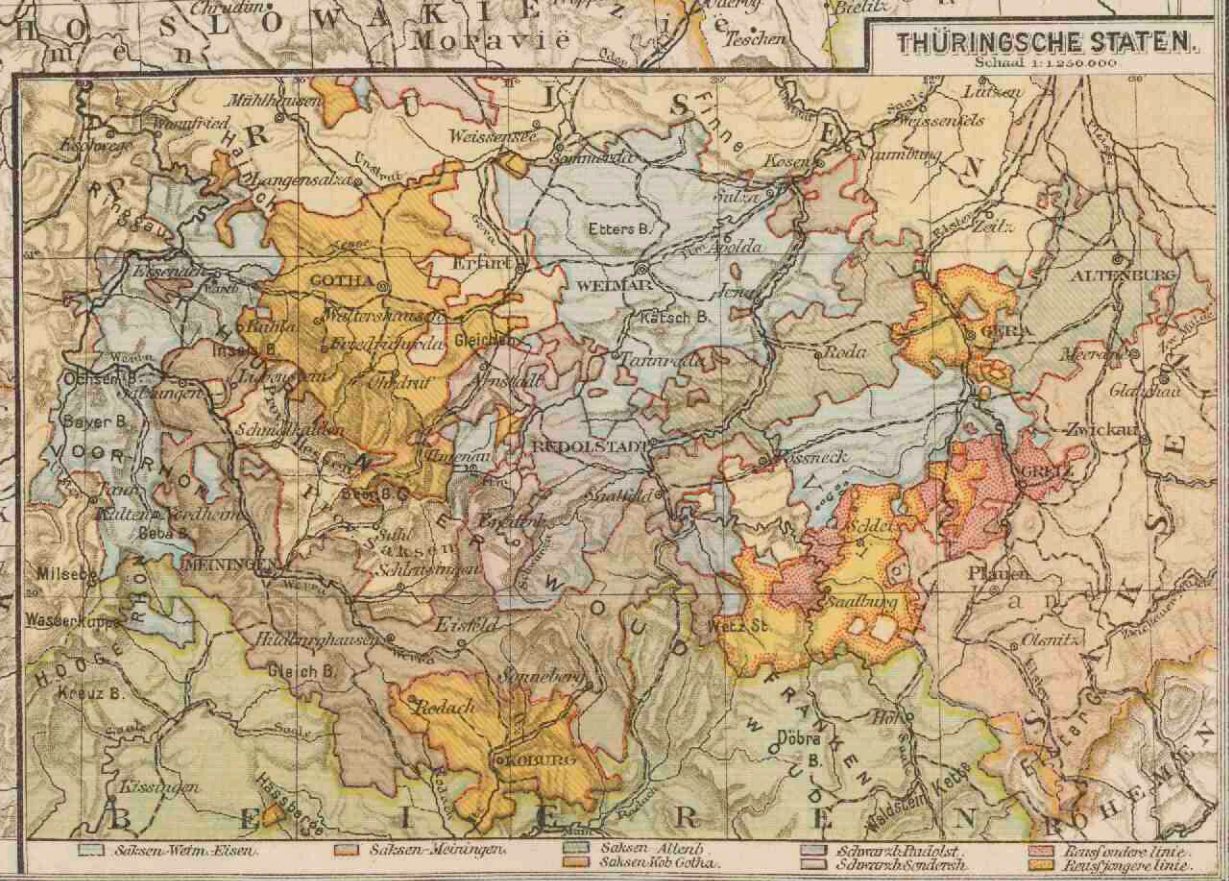

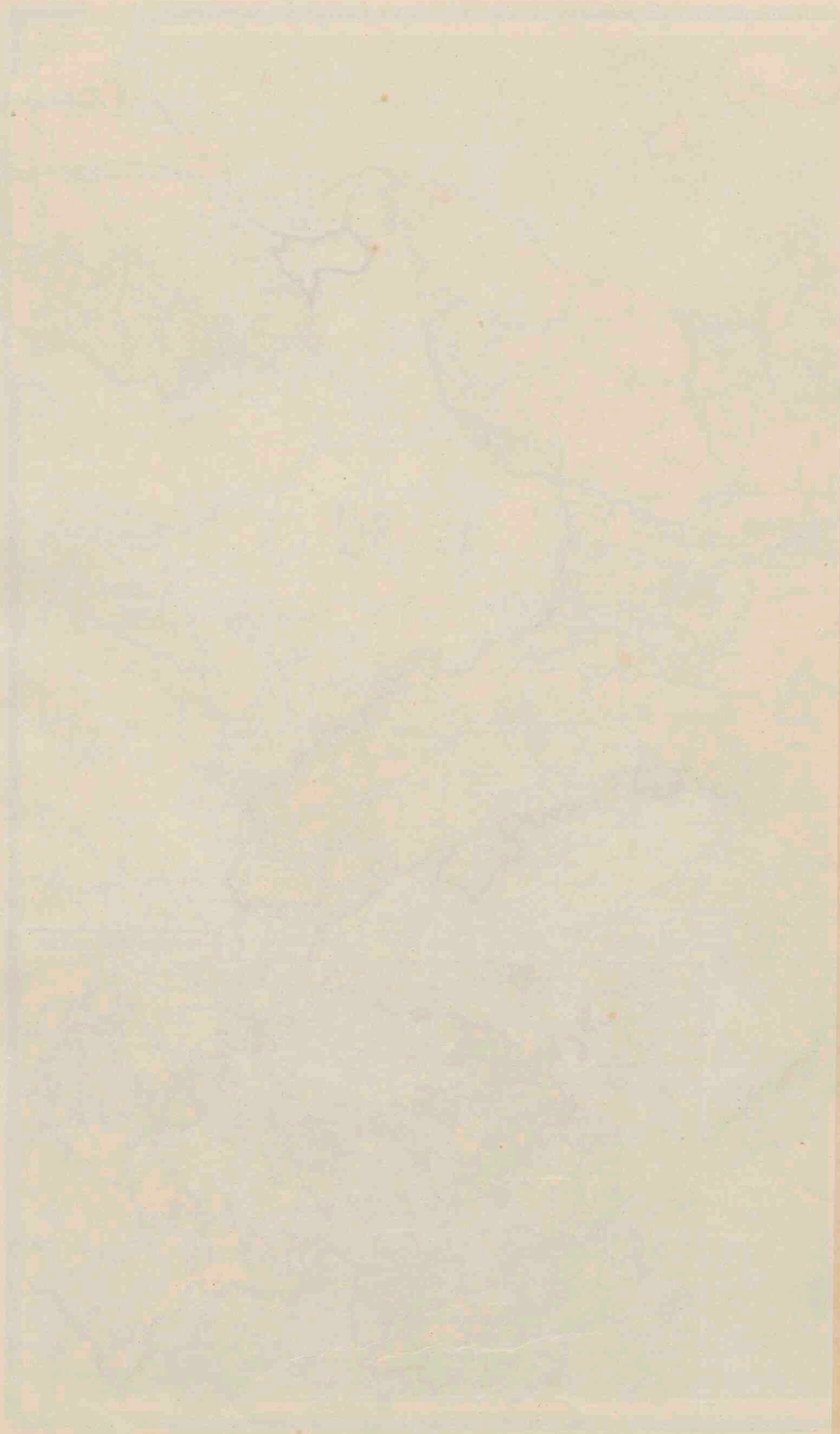
DUITSCHLAND.

Schaal 1:3.150.000

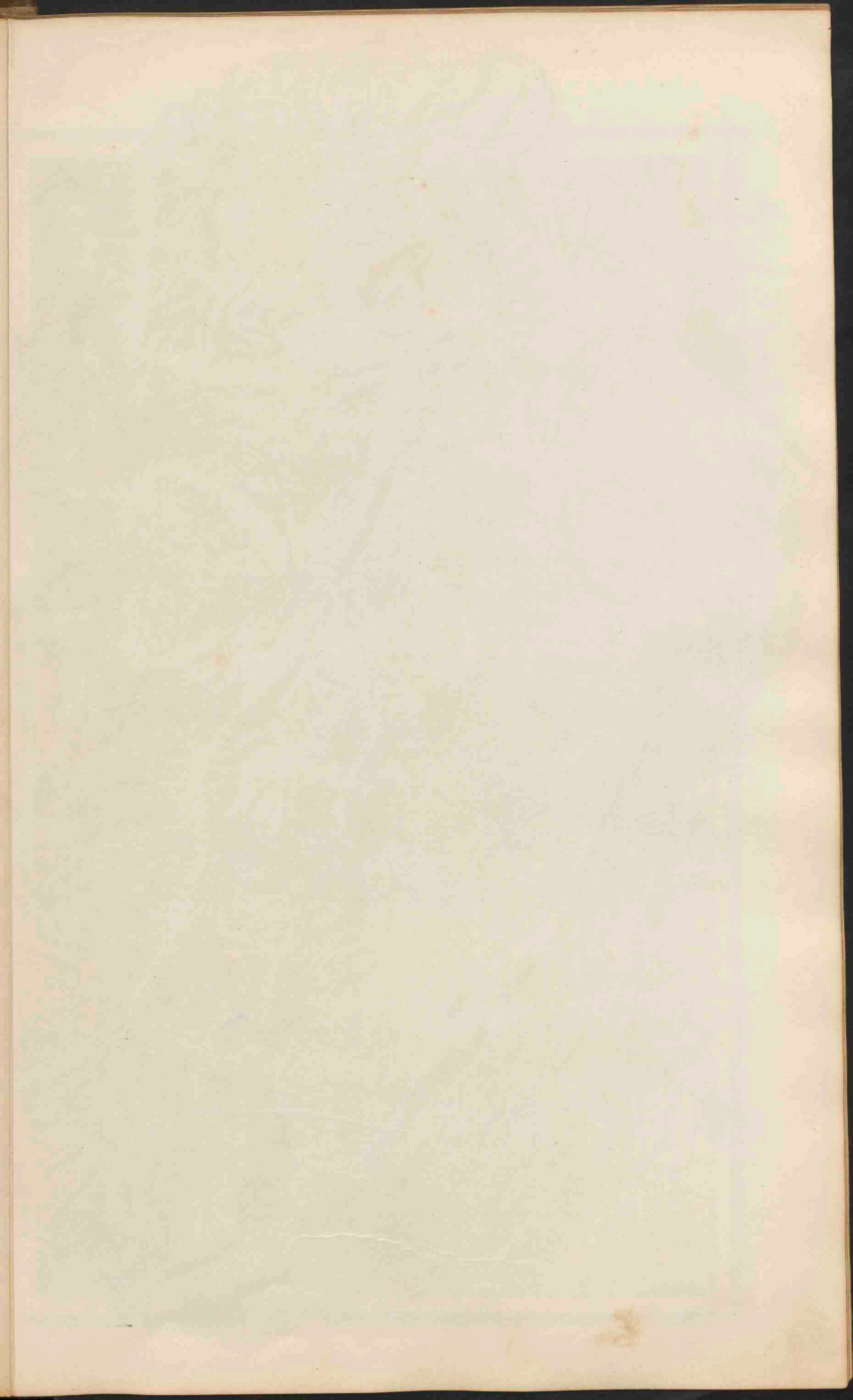
- PLAATS van meer dan 1 mill. inv.
  - PLAATSSEN 1 mill. tot 500.000 inv.
  - Plaatsen 500.000 tot 100.000
  - Plaatsen 100.000 tot 50.000
  - Plaatsen minder dan 50.000
  - Vestingen.
- De hoofdsteden der landen zijn onderstreep, gebieden der volkstemmingen zijn gearceerd.

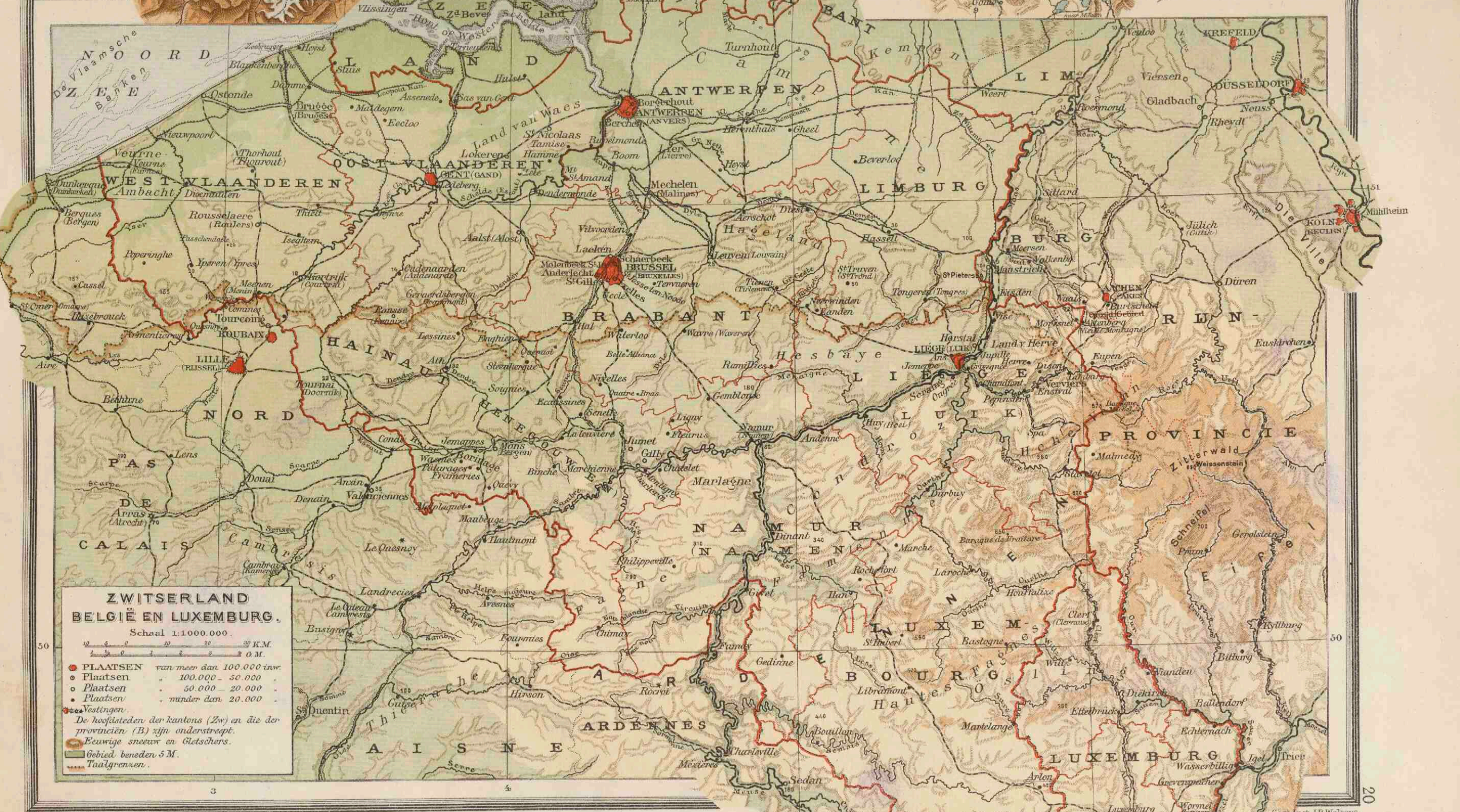

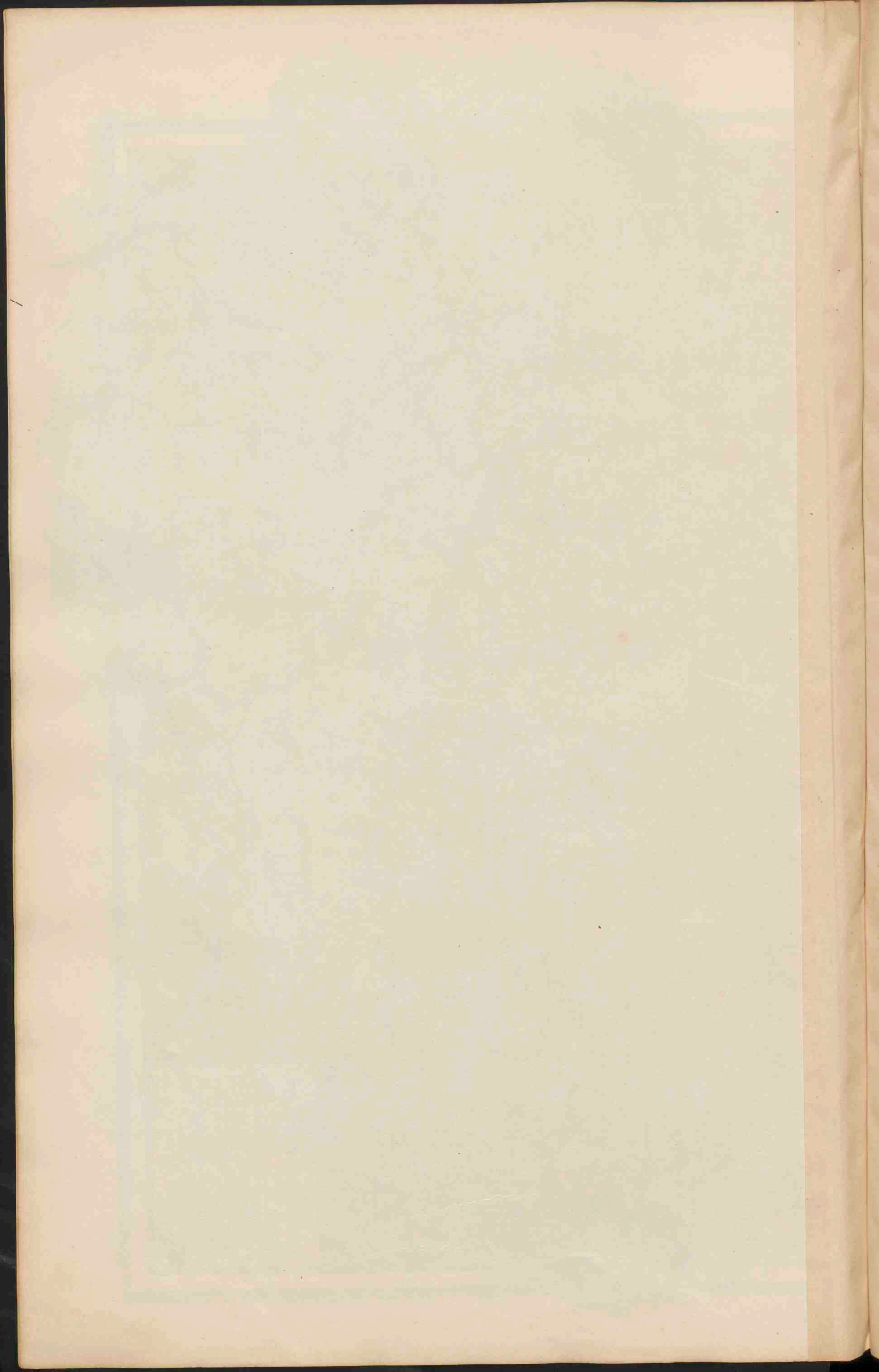

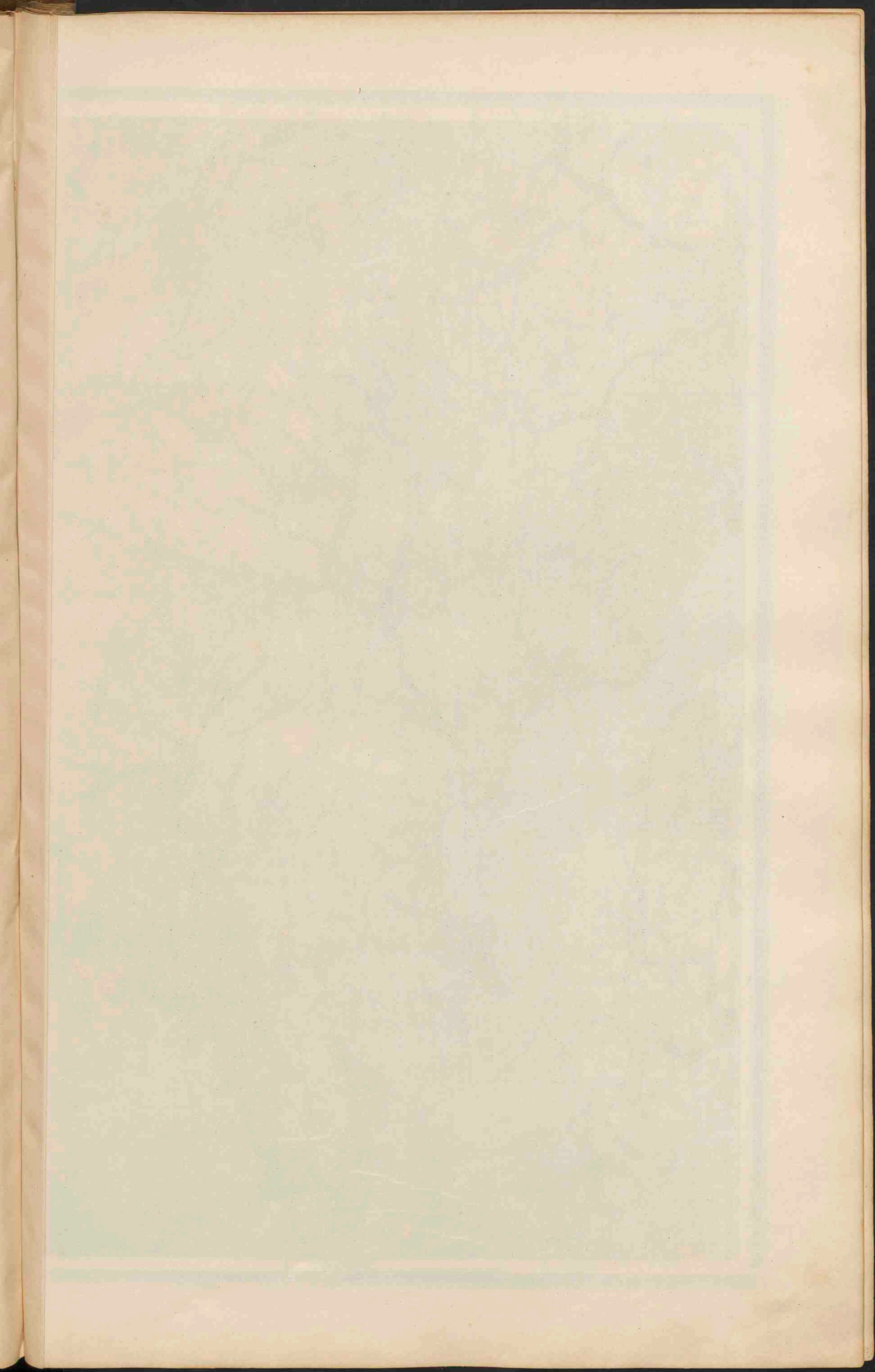

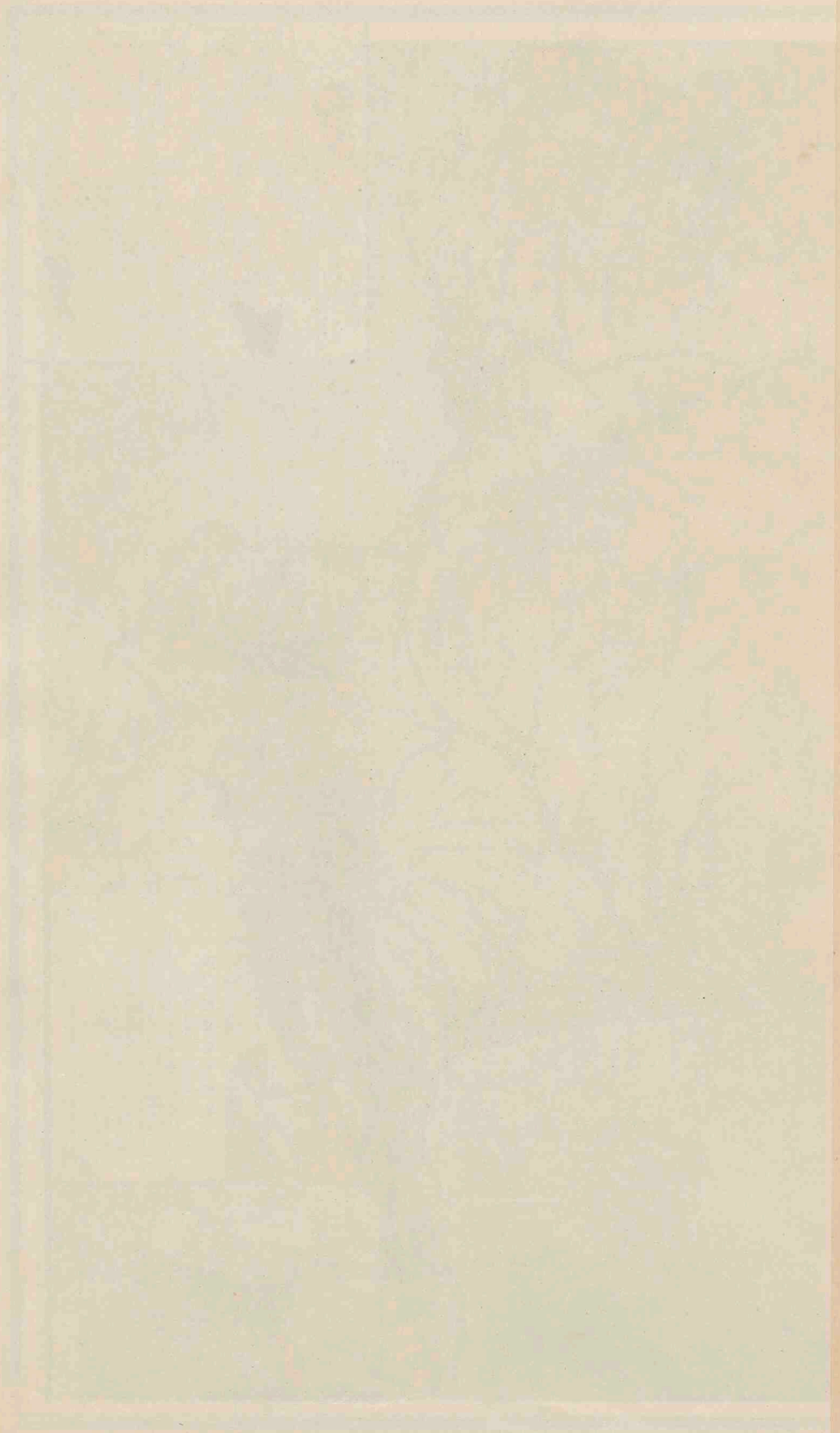

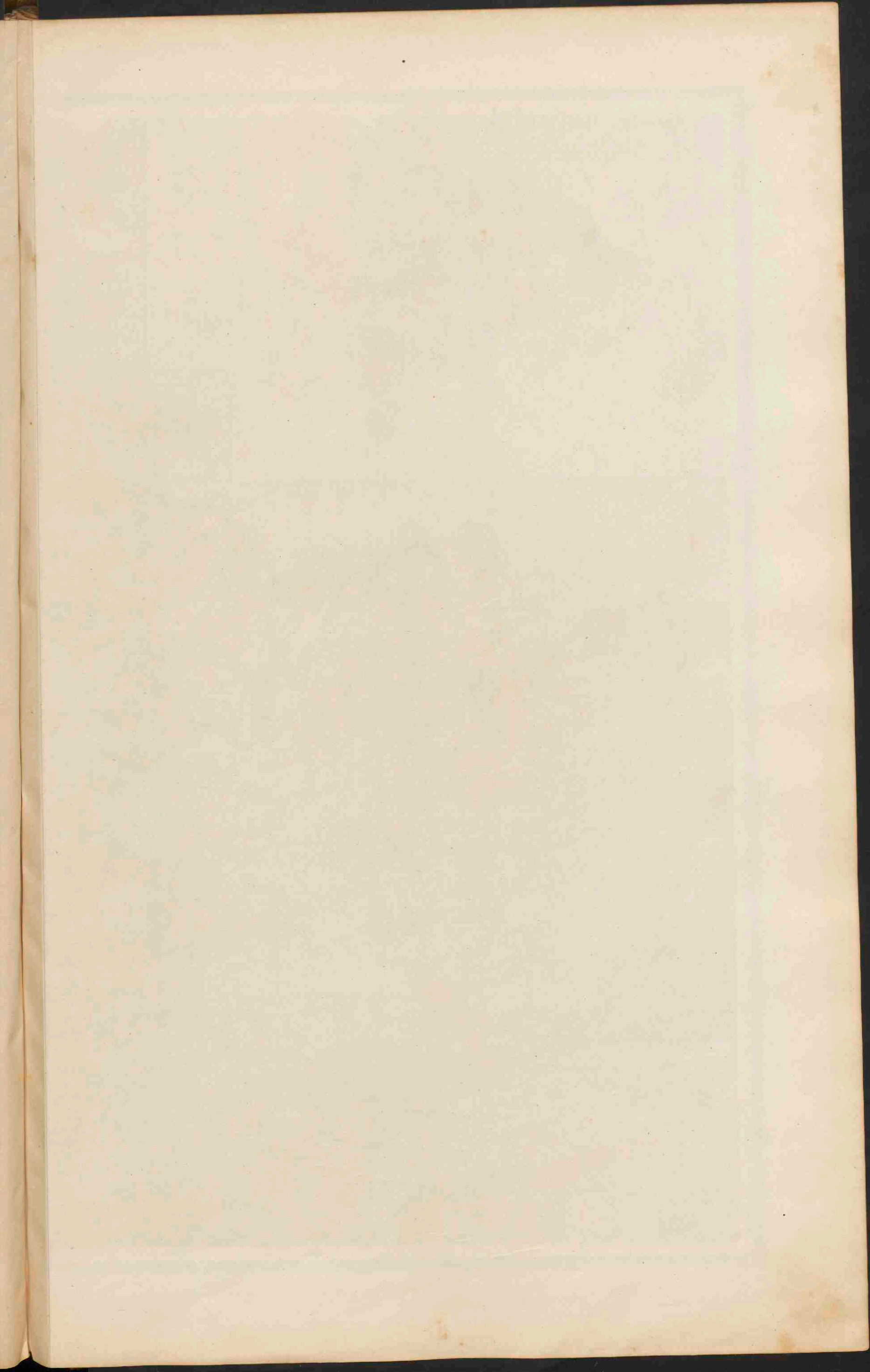

Graafschappen: Engeland en Wales

1	Cornwall	19	Cambridge
2	Devon	20	Gloucestershire
3	Somerset	21	Bedford
4	Dorset	22	Northampton
5	Wiltshire	23	Warwick
6	Wilt	24	Worcester
7	Wester	25	Hereford
8	Gloucester	26	Derbyshire
9	Hampshire	27	Gloucestershire
10	Buckingham	28	Leicestershire
11	Warwick	29	Nottingham
12	Sussex	30	Lincoln
13	Kent	31	Leicestershire
14	Essex	32	Derby
15	Middlesex	33	Northampton
16	Hereford	34	Northampton
17	Stafford	35	Warwick
18	Northfolk	36	Leicestershire
		37	Derby
		38	Derby
		39	Derby
		40	Derby
		41	Derby
		42	Derby
		43	Derby
		44	Derby
		45	Derby
		46	Derby
		47	Derby
		48	Derby
		49	Derby
		50	Derby
		51	Derby
		52	Derby
		53	Derby
		54	Derby
		55	Derby
		56	Derby
		57	Derby
		58	Derby
		59	Derby
		60	Derby

Steenkool. Gemiddelde jaarlijkse productie (voor 1914). (de cijfers zijn die der graafschappen).

Steenkool	Ijzererts
48, 45 en 44 - 65 miljoen ton.	48, 6 miljoen ton.
52 en 48 - 56	22 - 2,5
Zuid-Wales - 30	43 - 2
Schotland - 40	51 - 47 - 1,7
47 en 46 - 24	Schotland - 0,8
40 - 19	(Totaal - 2,5
23 - 4,5	- 6 mill ton raw gas).
3 en 7 - 2,5	
37, 33 en 29 - 2	
51 - 2	
(Totaal - 270	

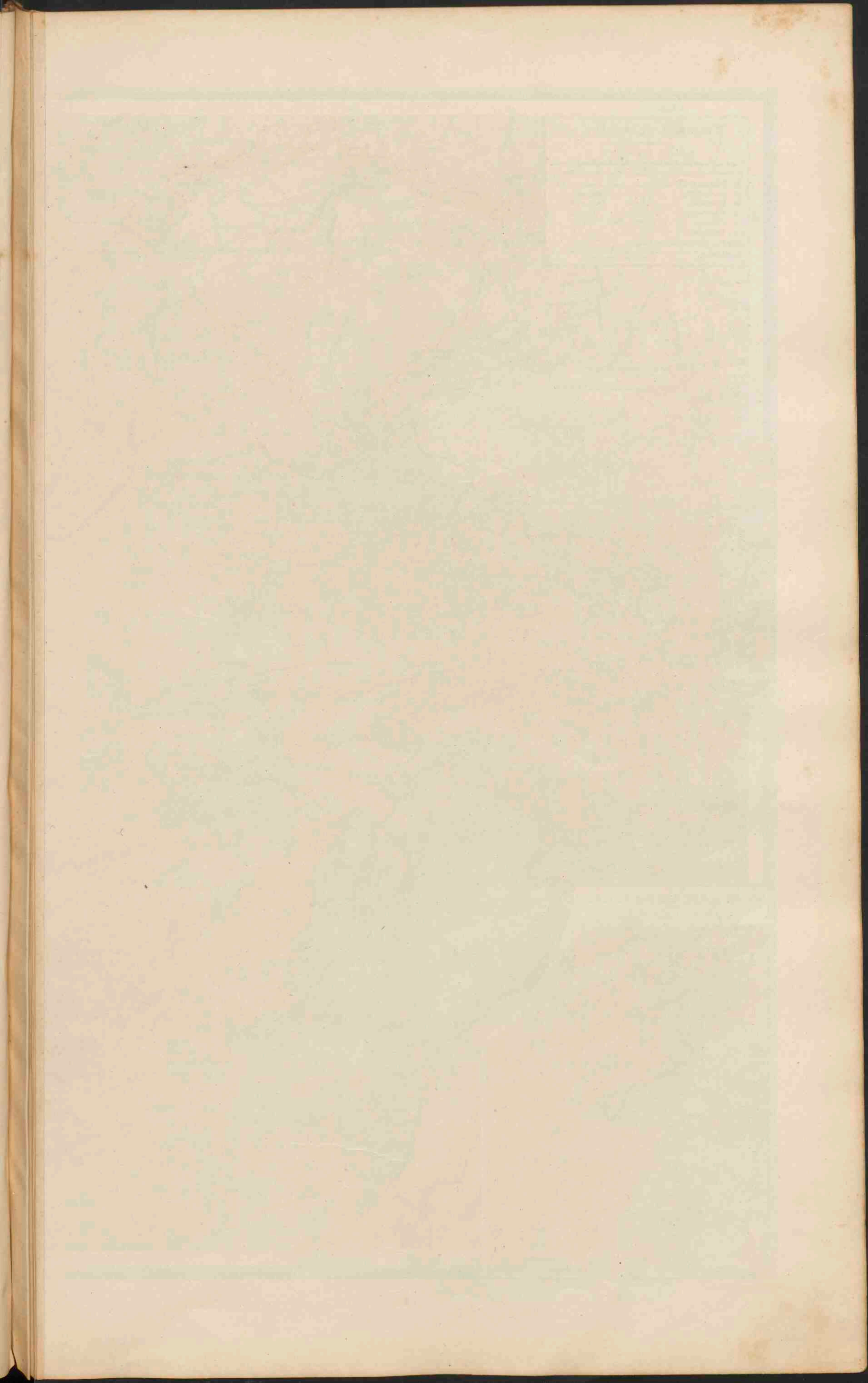
GROOT-BRITANNIË EN IERLAND.
 Schaal 1:3.000.000.
 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 120 KM

Verkleerde namen van Steden. (Bijzonderheden op 41)
 In de omgeving van Manchester: Oldh, Oldham, Rochd., Rochdale, Brantf., Bradford.
 In de omgeving van Birmingham: B. Burn., Walsley, Sals., Walsley, Warr., Warwickton.
 In de omgeving van Liverpool: A.M., Astor, Menon, W. Widdall, D. Dudley, W.B., West, Eboracoch.
 Naar de oostzijde van Londen: Nove, u.L., Newcastle, vanden Leyne (227)
 Naar de oostzijde van Londen: Daresbury, L.P., in Farnham (14° 10')

DONAU-LANDEN.

Schaal 1:3.250.000.

- PLATSEN van meer dan 1 mill. inv.
- PLATSEN 500.000 - 100.000
- PLATSEN 100.000 - 50.000
- PLATSEN minder dan 50.000
- Vestingen.
- Bezwijde Sneeuw en Gletsjers.
- andropendische rivier-loop.
- breede gruisbeddingen.

DE KARST EN ZIJNE VERBINDING MET DE ALPEN.

Schaal 1:1.625.000

DONAU-LANDEN (Ethnografisch)

Schaal 1:1.000.000.

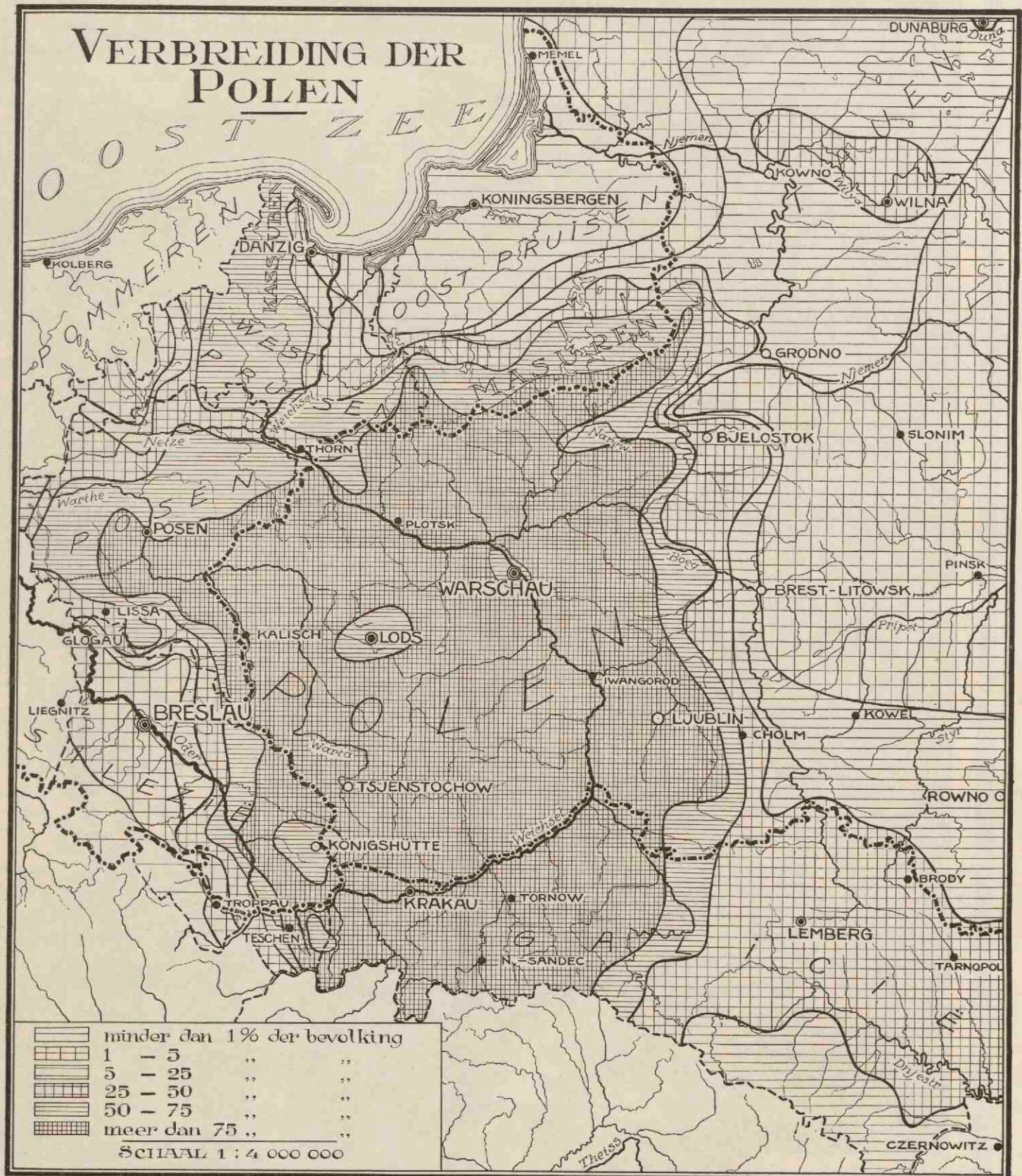
- Duitsch (D.)
- Italianen
- Russen, Joodschen en Frioliers
- Roemenen
- Tsjechen (en Moravians)
- Polen
- Slovakken
- Roethenen (en Moldavians)
- Slaven
- Kroaten (en Serven)
- Magyaren (Kroaten)
- Kroatenging (en Servenging)

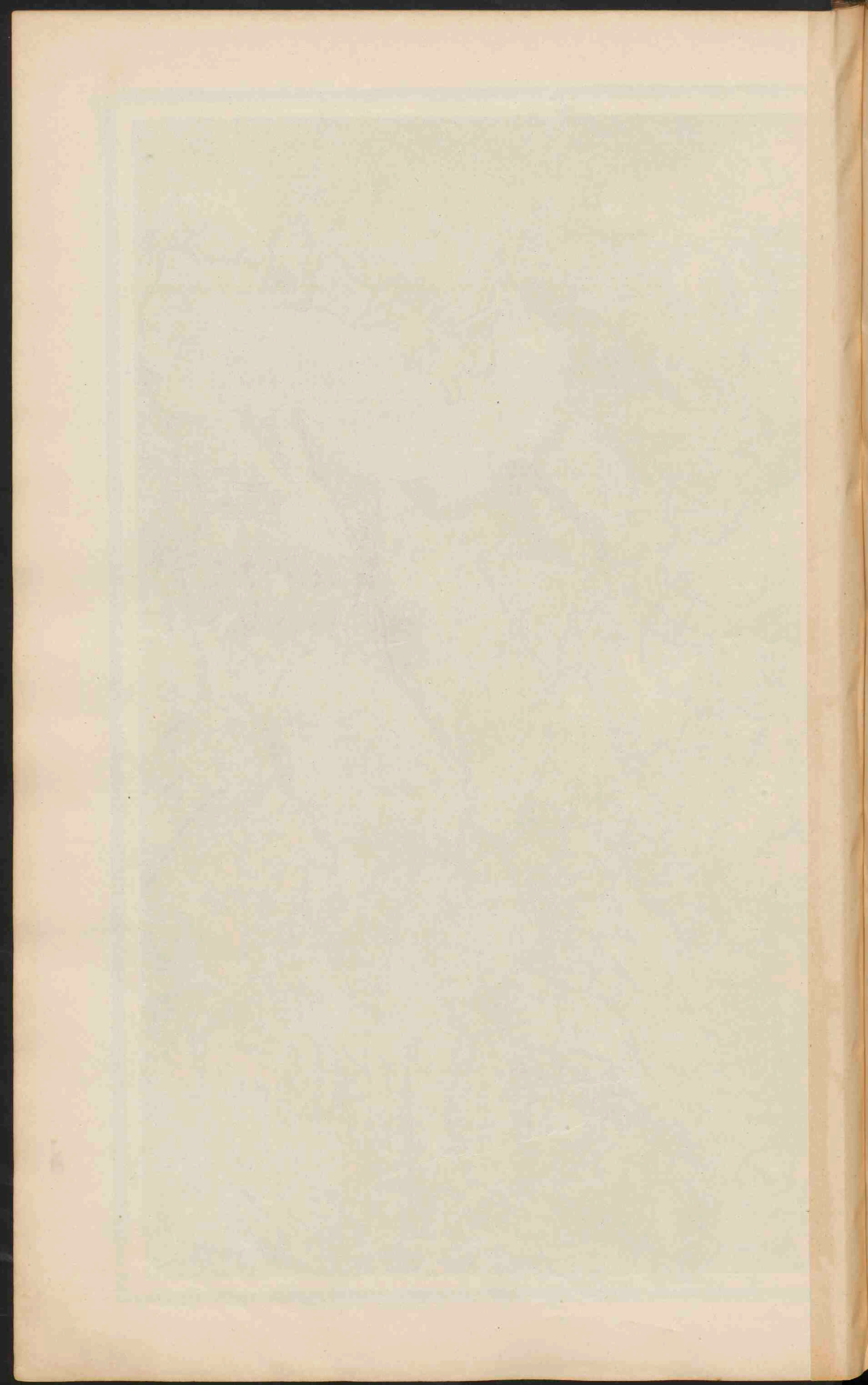
VERBREIDING DER POLEN

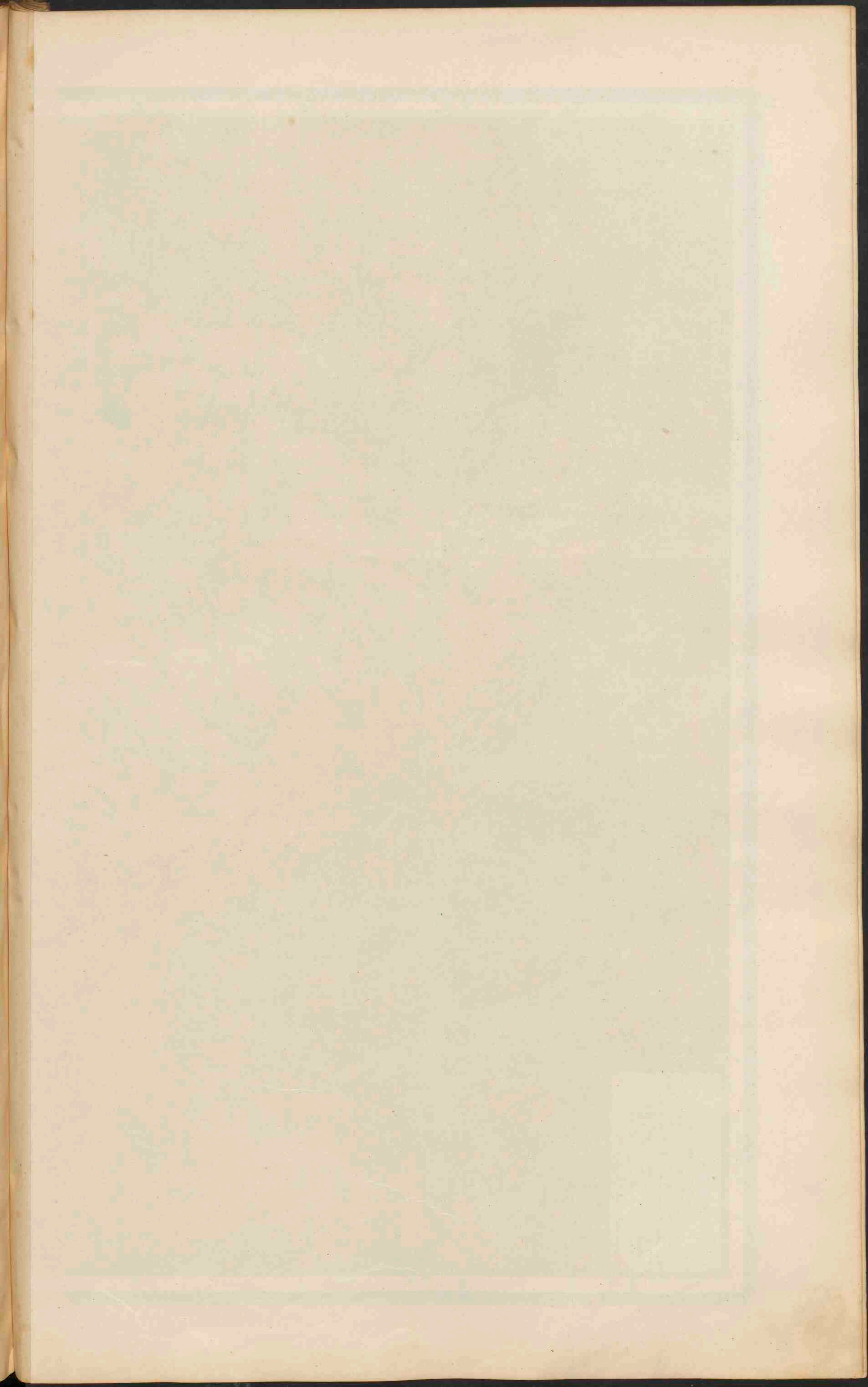

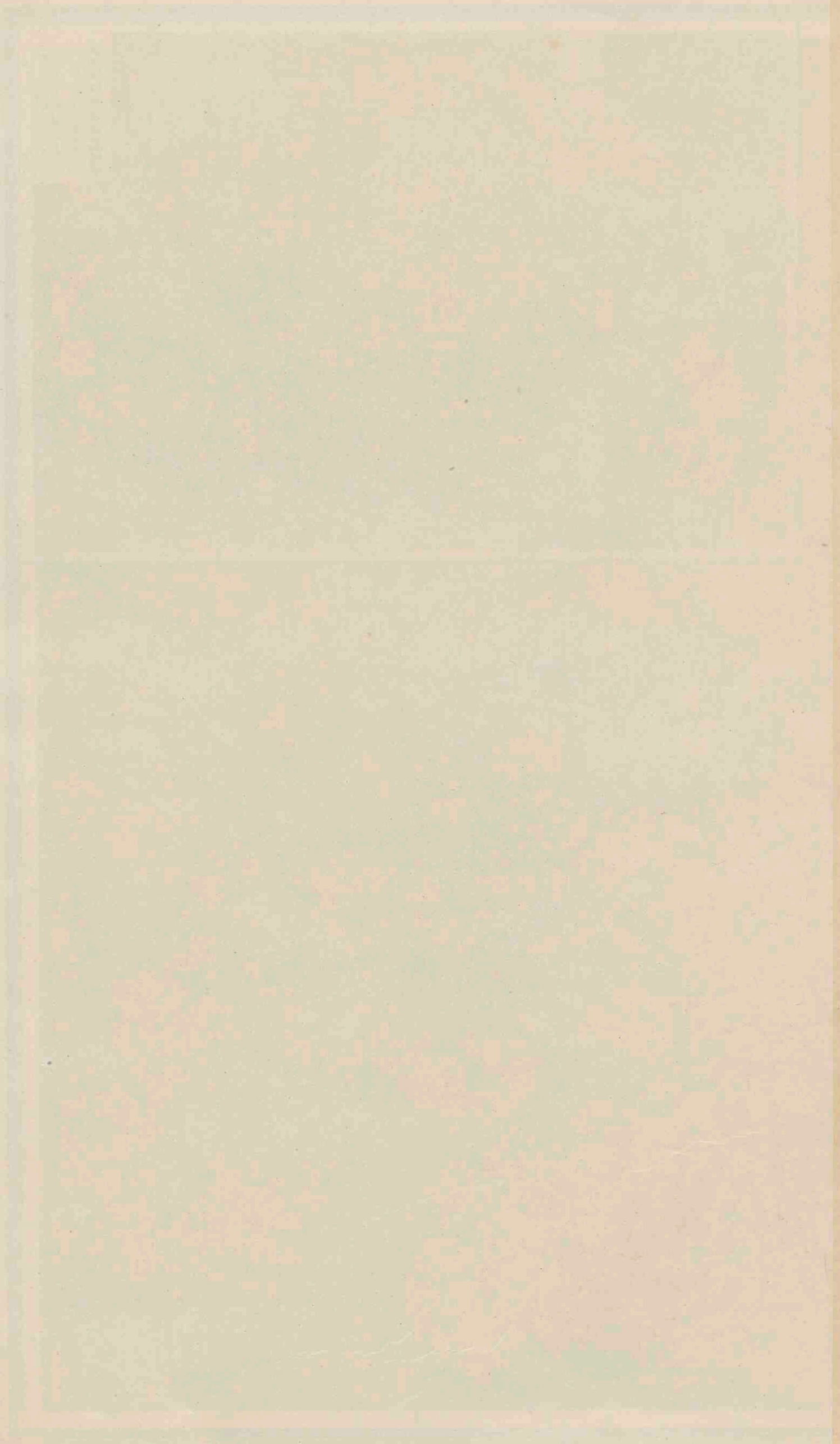

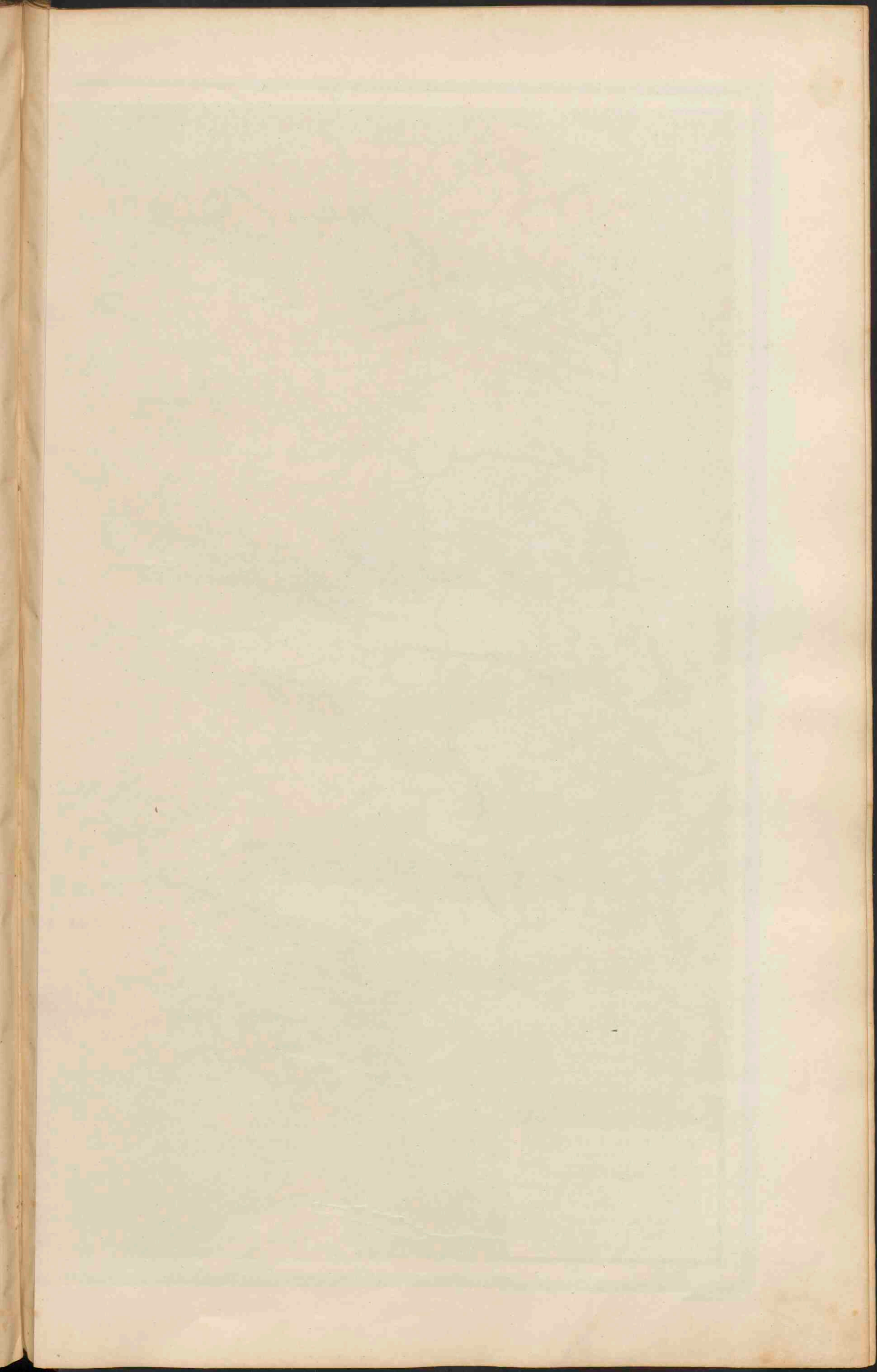

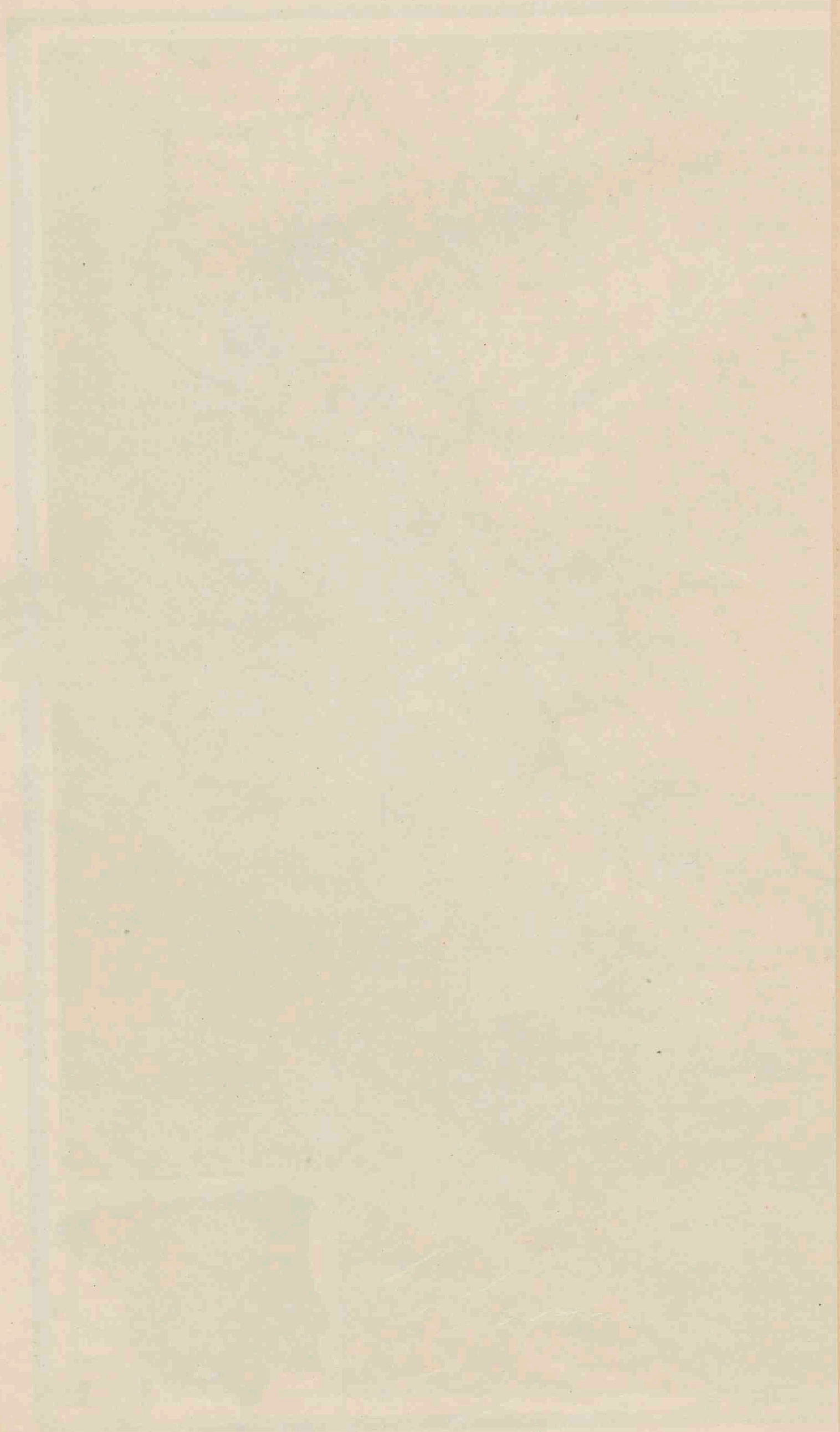

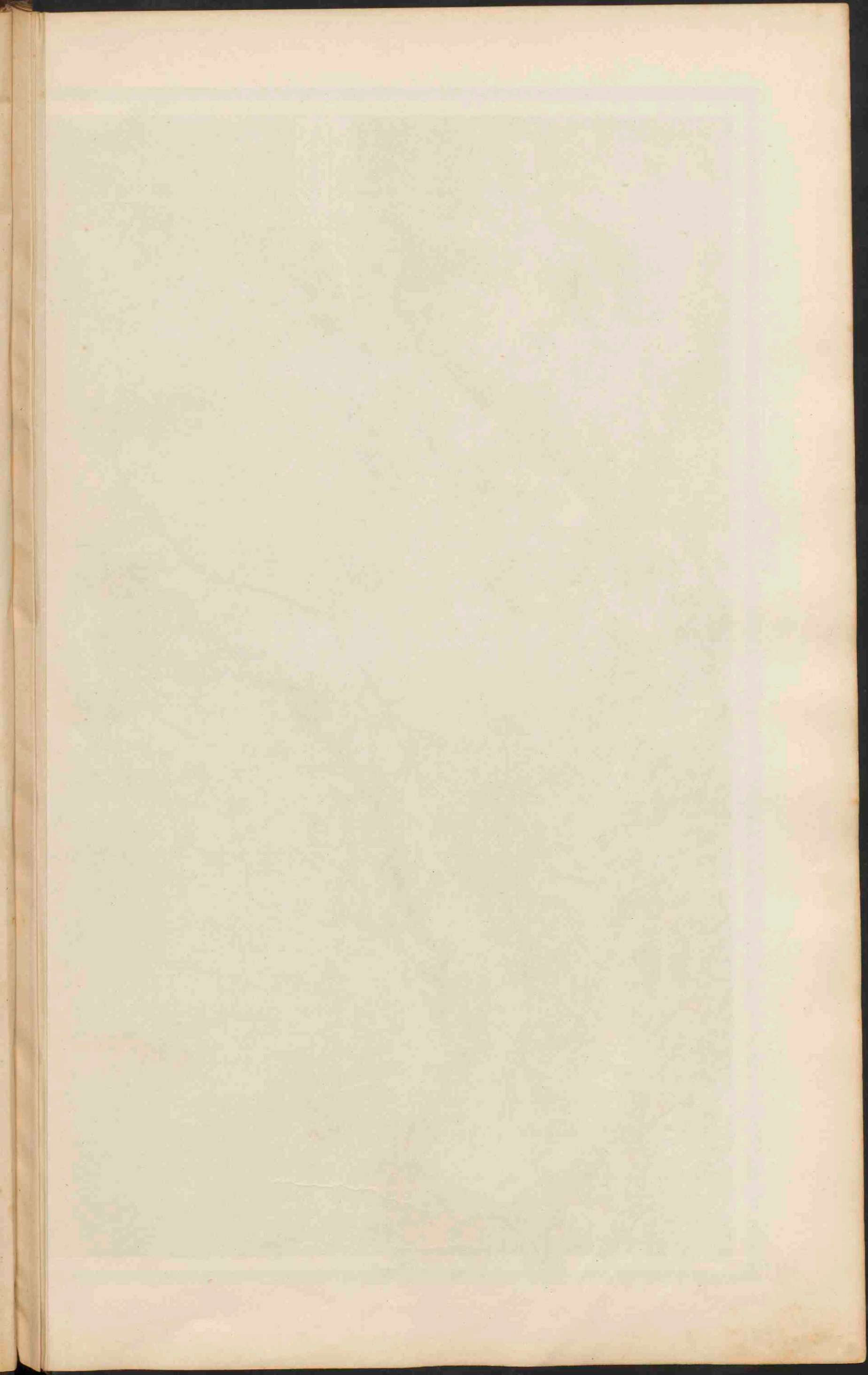

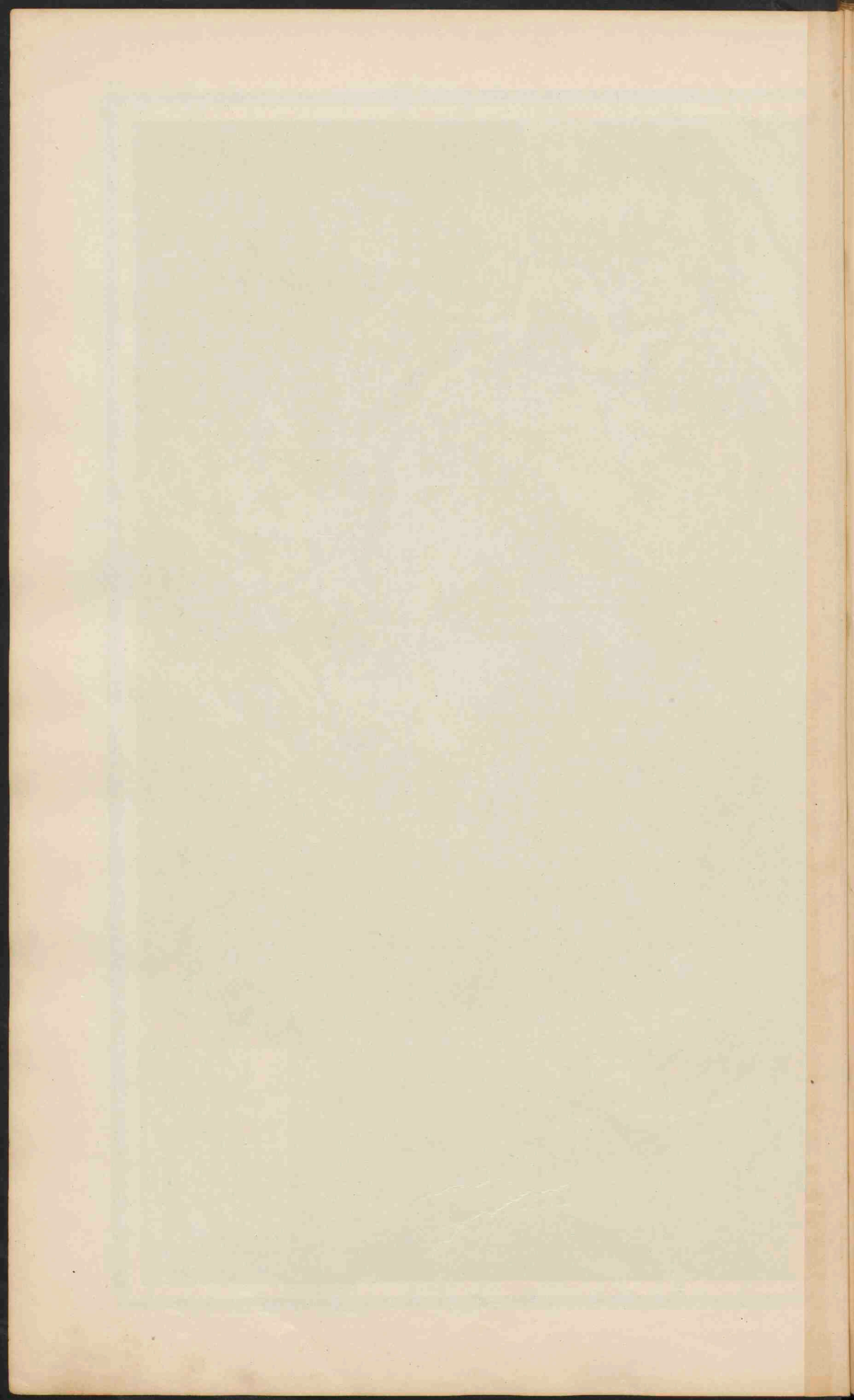

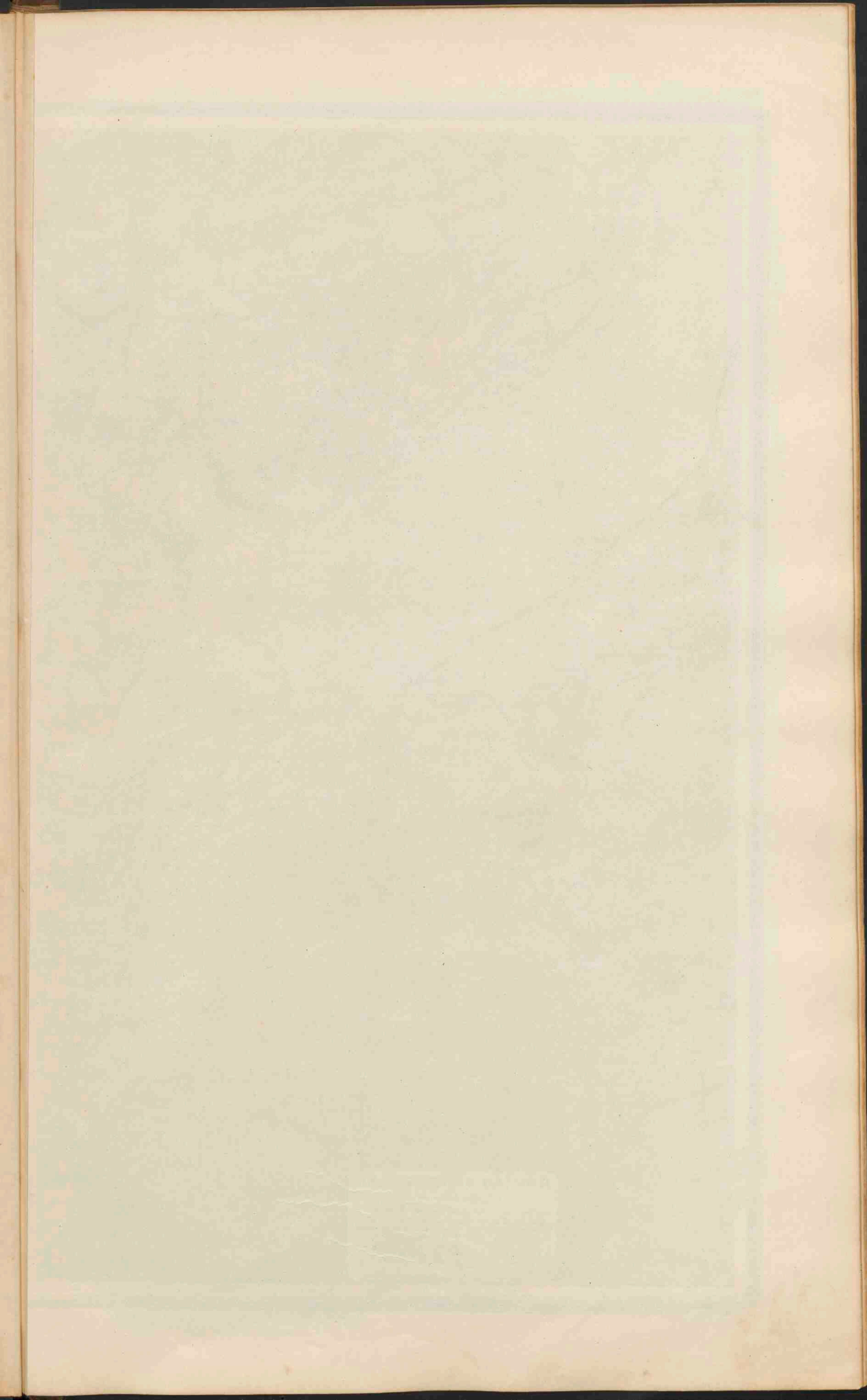

ITALIE.
 Schaal 1:3.000.000.
 0 20 40 60 80 100 K.M.
 ● PLAATSEN van meer dan 500.000 inw.
 ○ Plaatsen 500.000 tot 100.000 inw.
 ○ Plaatsen 100.000 tot 50.000 inw.
 ○ Plaatsen minder dan 50.000 inw.
 ○ Vestingen.
 De namen van de hoofdsteden der 69 provincien (naar de hoofdsteden genoemd) zijn onderstreept.

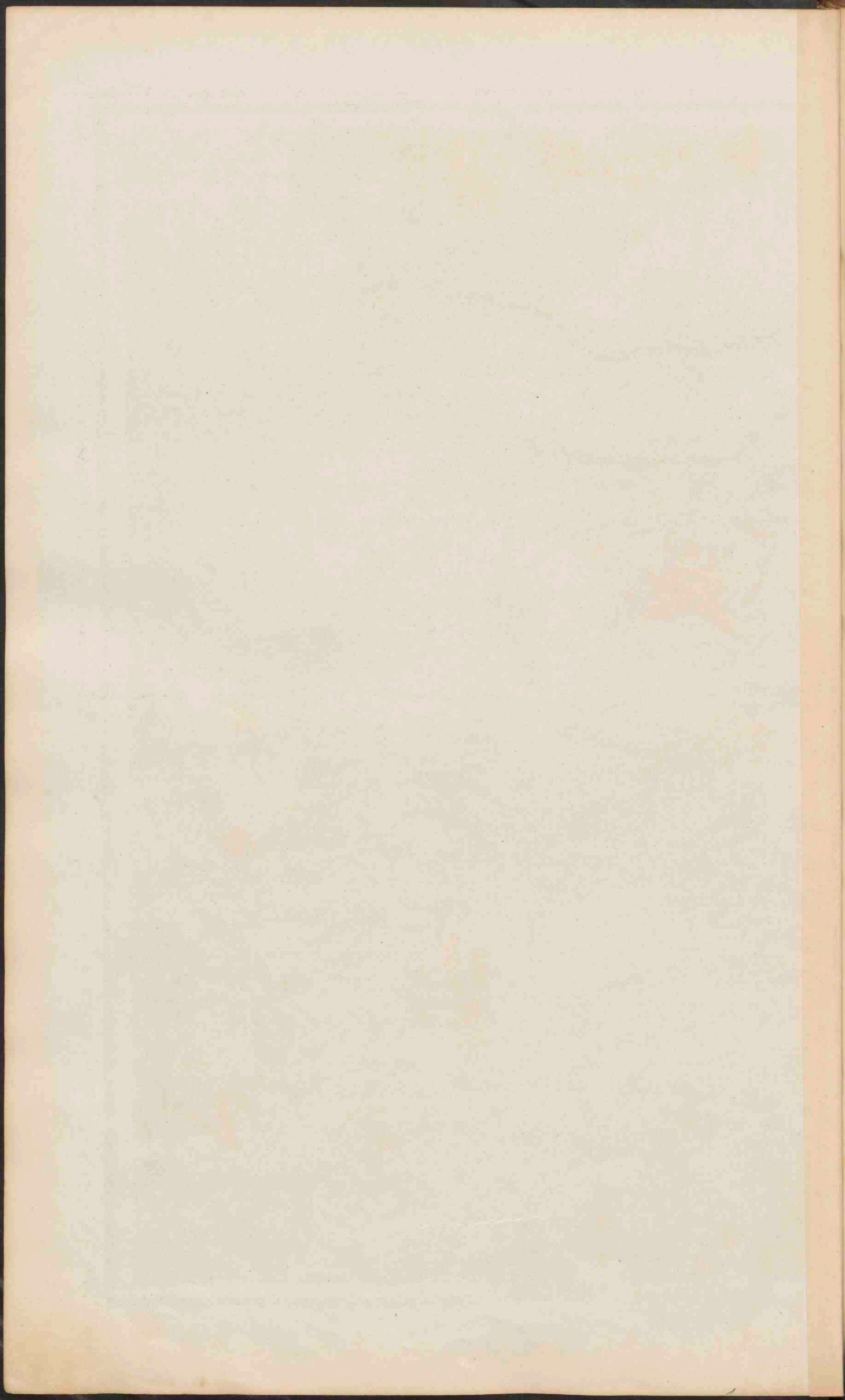

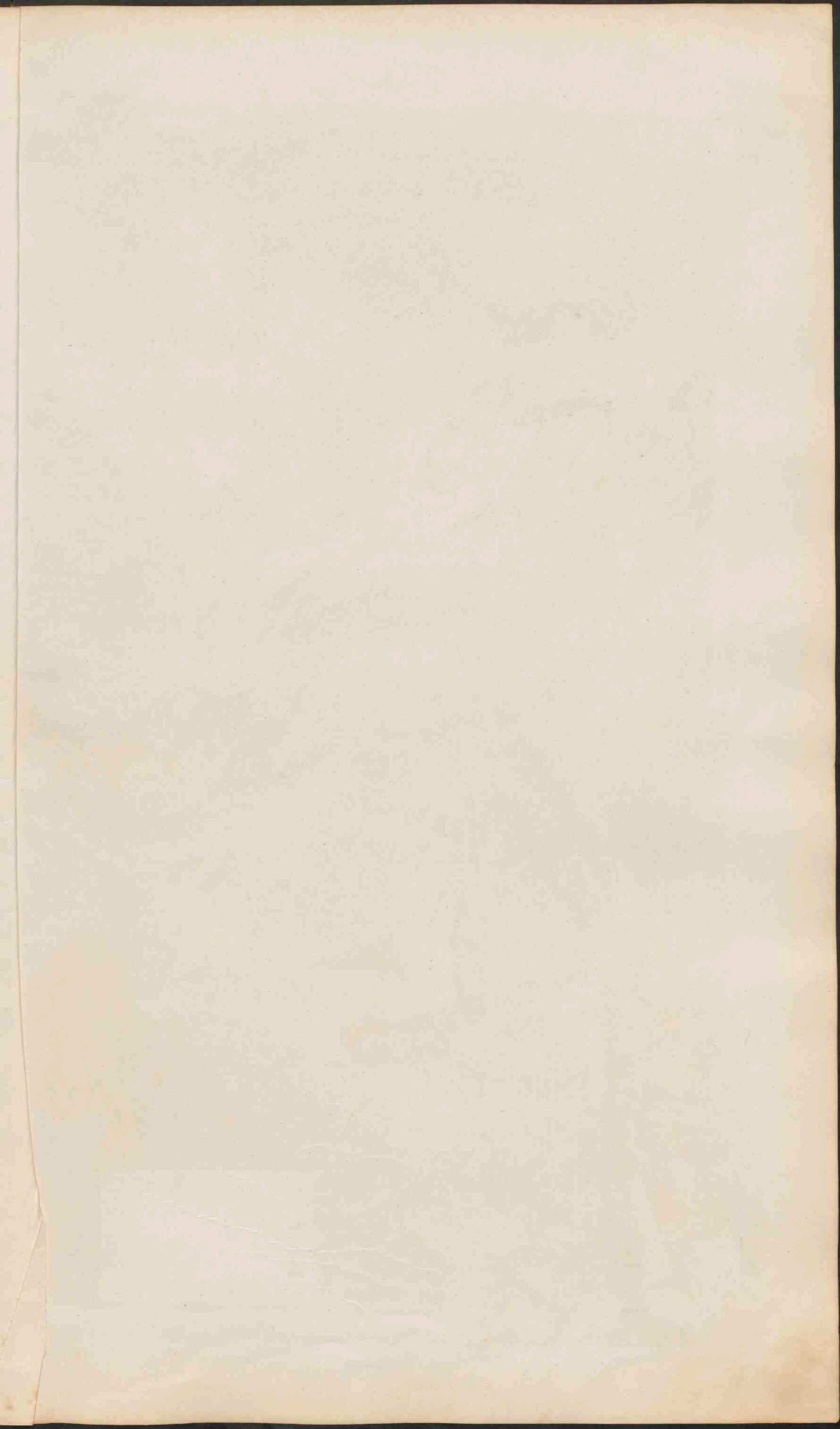

KLEIN-AZIË.
Schaal 1:12.500.000

PALESTINA.
Schaal 1:2.300.000

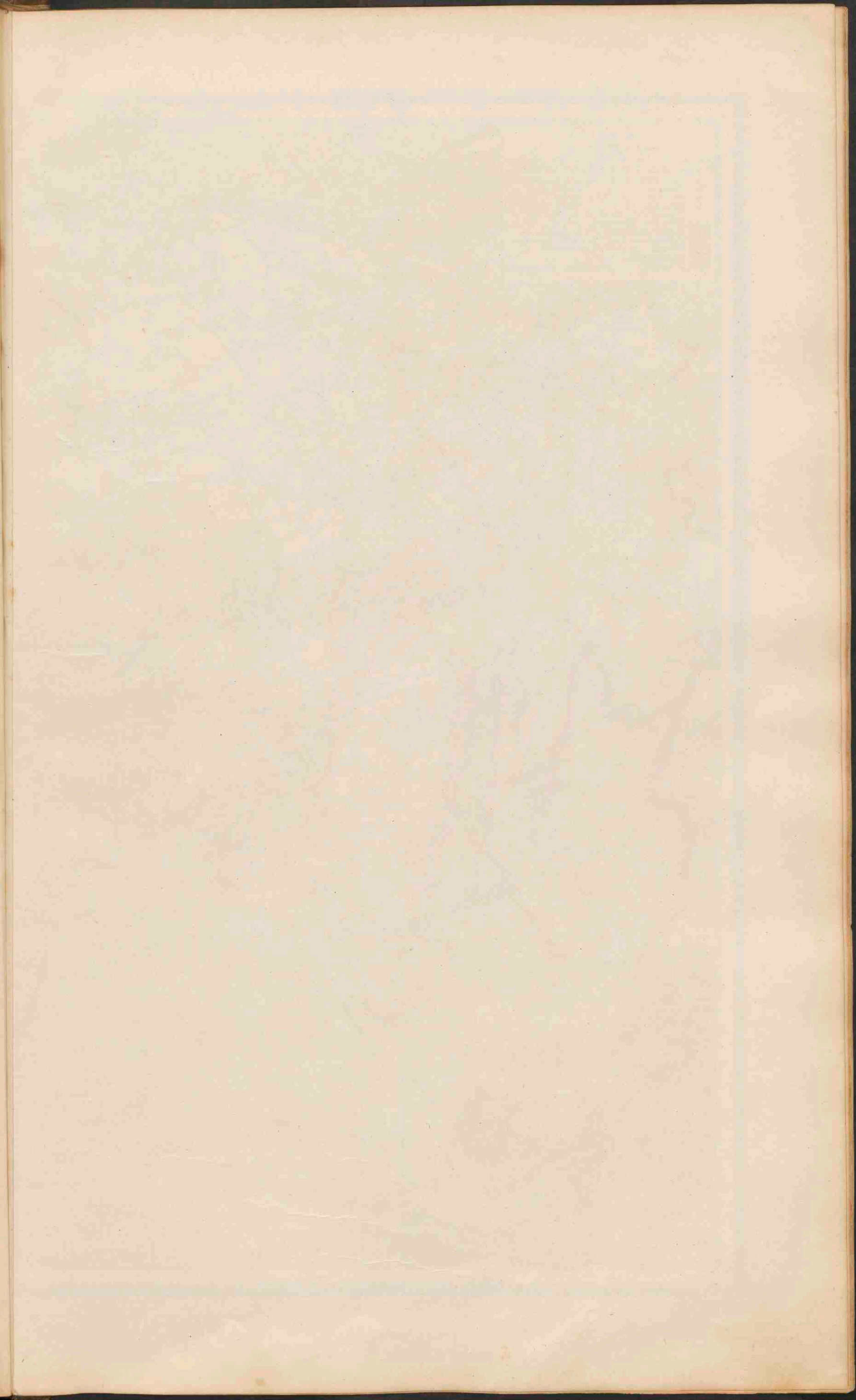
AZIË.
Schaal 1:30.000.000

Relief Type	Elevation (Meter)
Langland beneden den Zeespiegel	0
Langland	0 - 200
Heuveland en laag bergland	200 - 500
Middelgeb. en Hoogland	500 - 1500
Hooggebergte en Hoogland	1500 - 5000
Bergtoppen en kolommen, hooger dan	5000
Zandwoestijnen	Voendra
Zoutwatermeren	

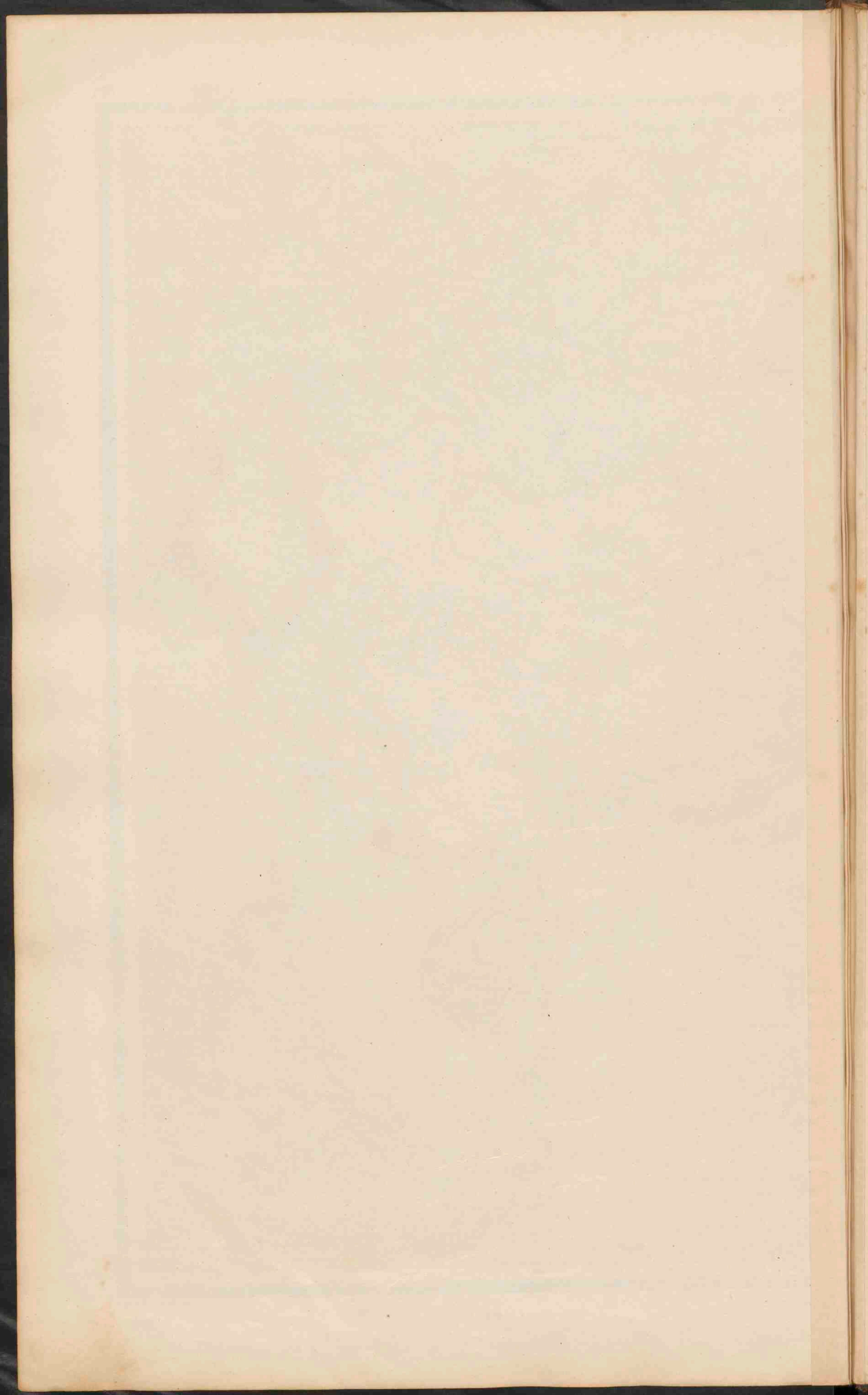

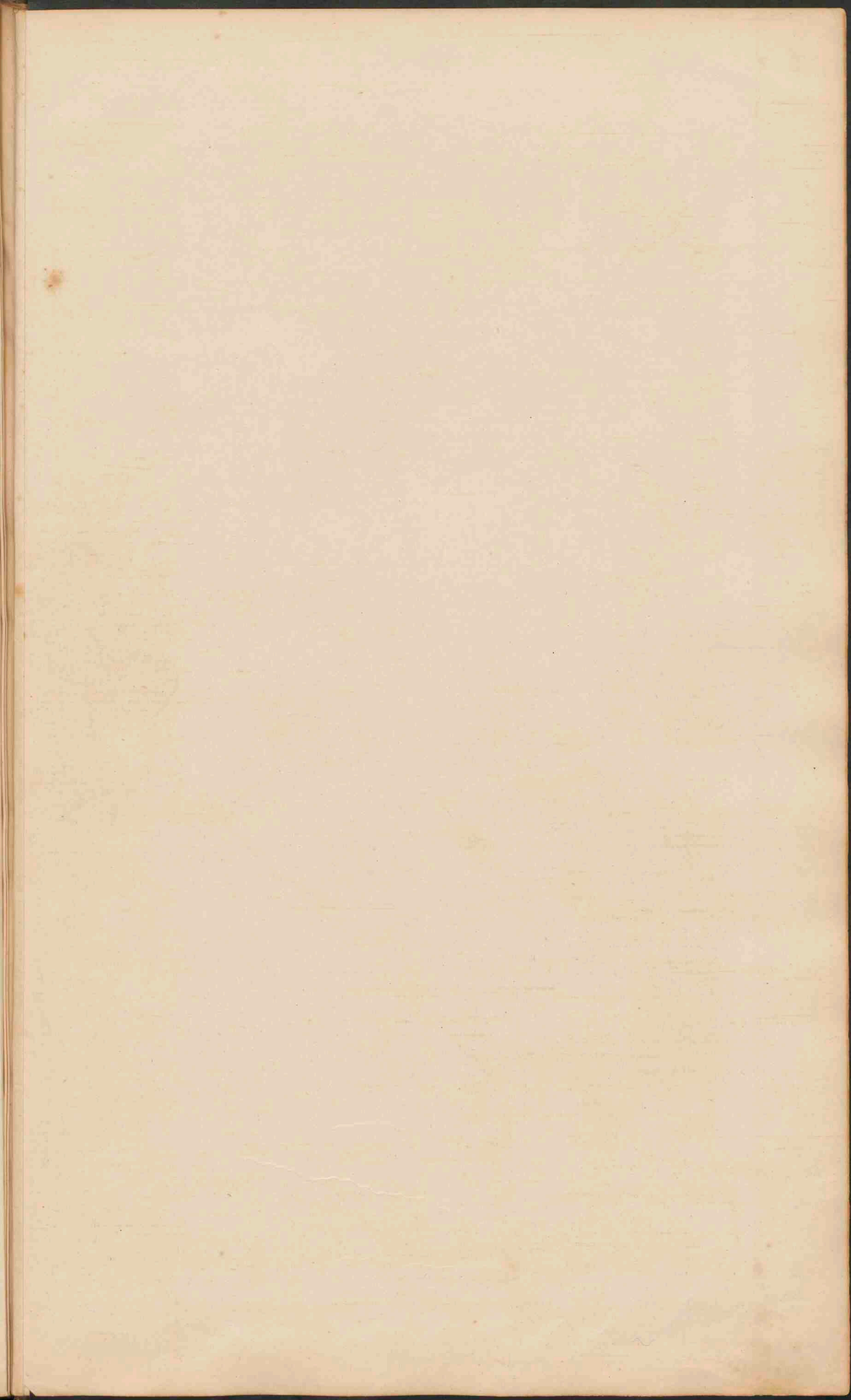

ZUID-AZIË
 Schaal 1:20.000.000.

0 50 100 150 200 Geogr. M.
 0 50 100 150 200 Kilom.

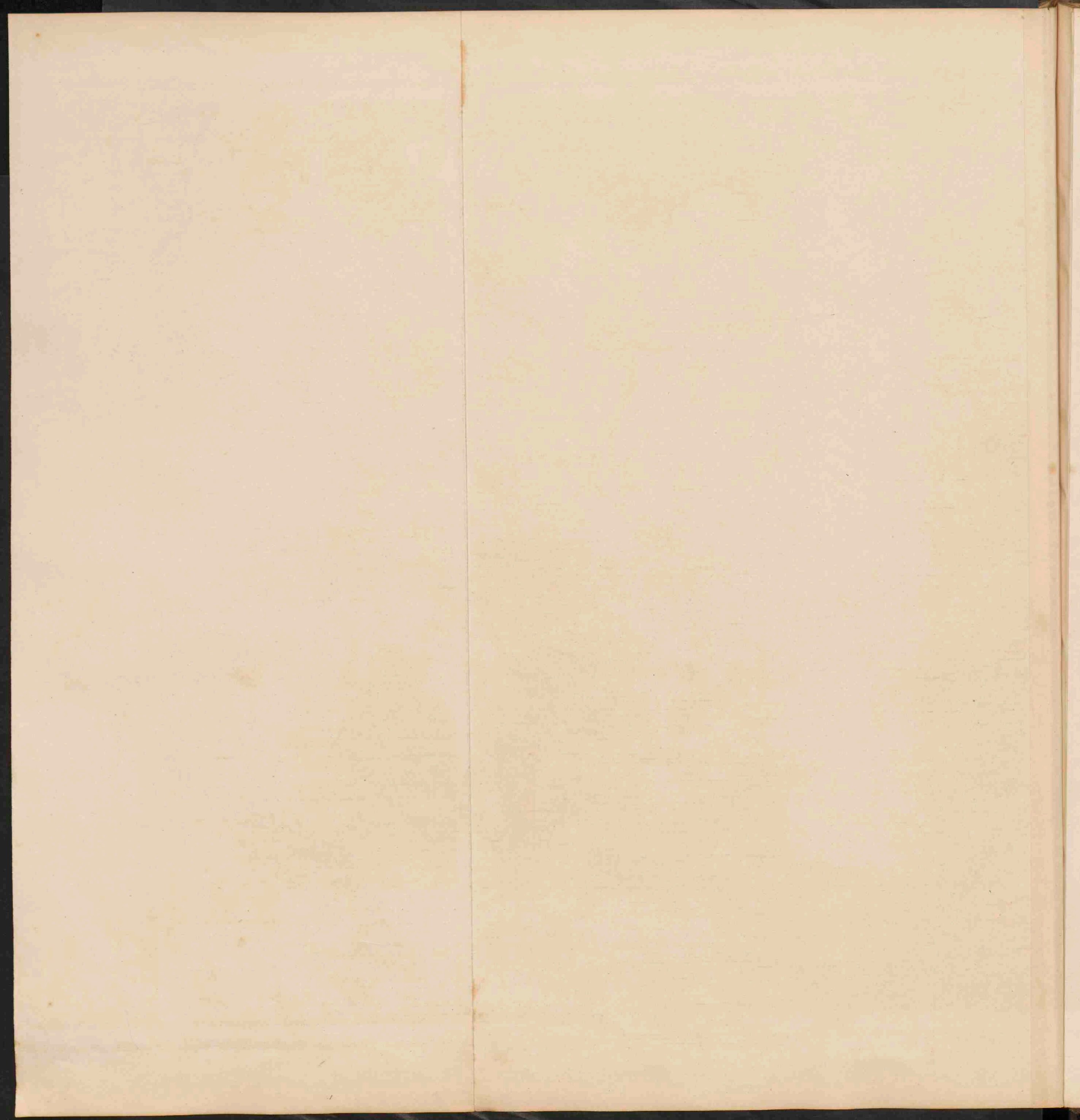
CHINEESCHE PROVINCIËN.

I Tsi-li.	X Se-tsjwan.
II Sjjan-si.	XI Tse-kiang.
III Sjjan-toeng.	XII Fe-hien.
IV Ho-nan.	XIII Kiang-si.
V Sjjan-si.	XIV Ho-nan.
VI Kan-soe.	XV Kwan-tsjou.
VII Kiang-soe.	XVI Jan-nan.
VIII Ngan-hwei.	XVII Kiang-si.
IX Ho-pei.	XVIII Sjjan-toeng.

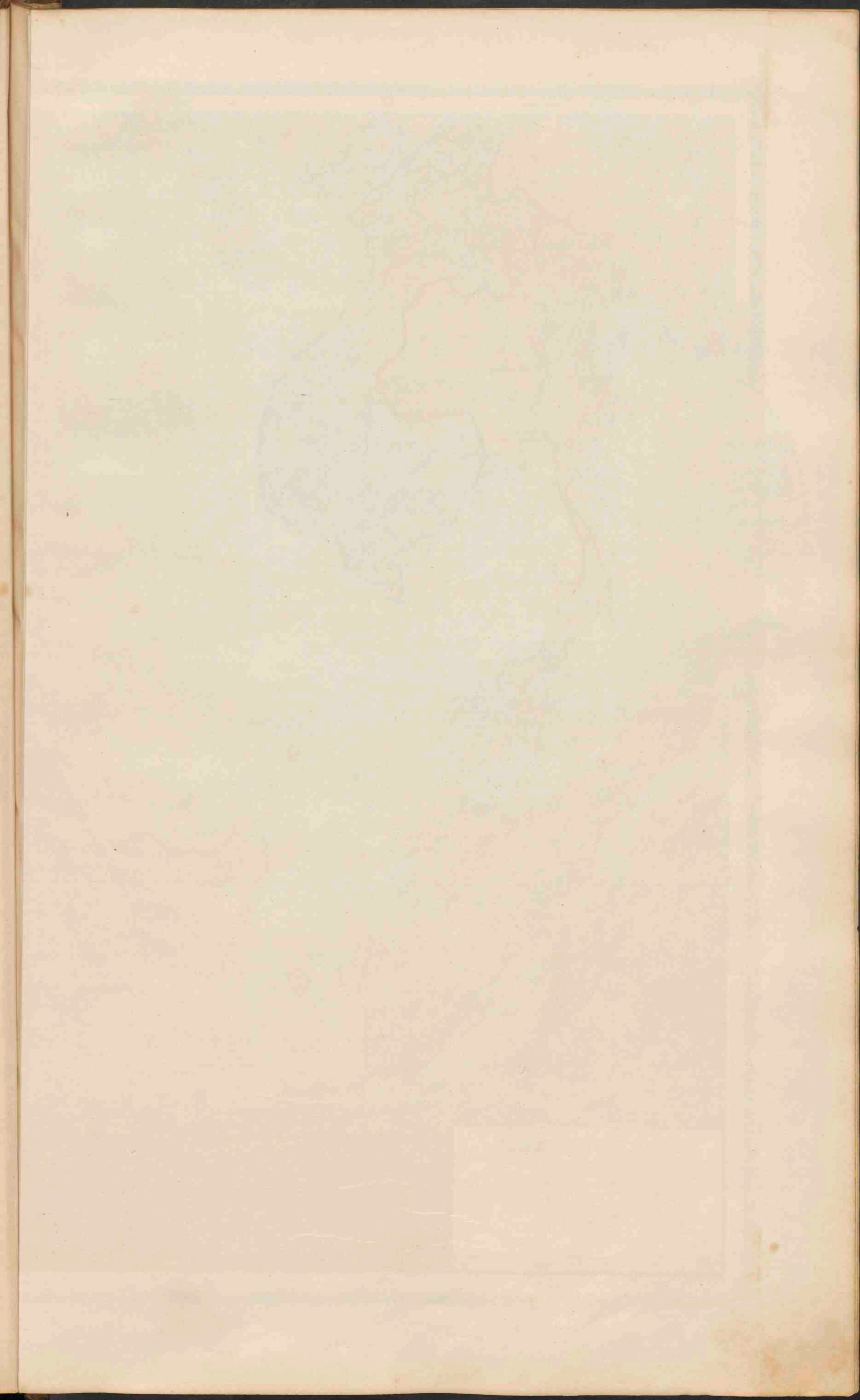
De namen der voor het verkeer gespande steden zijn onderstreept.

JAPAN
 Schaal 1:10.000.000.

INSULINDE.

Schaal 1:12.500.000.

0 100 200 300 400 500 600 Kilometer.
0 10 20 30 40 50 60 Engelenmylen.

- Steden van meer dan 100.000 inw.
- Steden van minder dan 100.000 inw.
- De namen der hoofdsteden van de staten en koloniën en in de Nederlandsche bezittingen (huiten Java en Madocra) die den 19 gewesten zijn onderstreept.
- Zee minder dan 200 M. — Zee meer dan 200 M. diep.
- In Molukken. De Straits Settlements. — Zee meer dan 2000 M. diep.

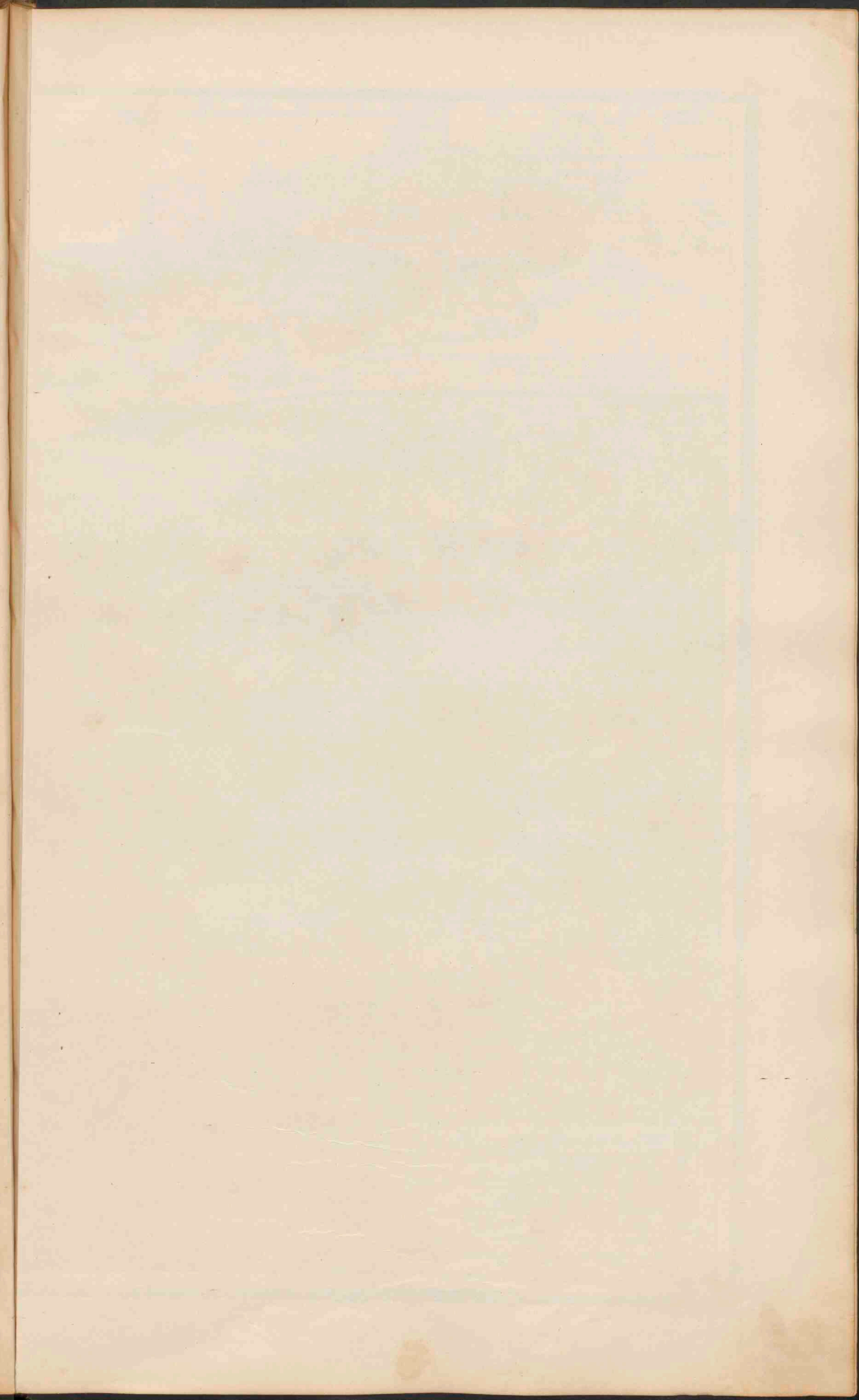
- I Gew. Apsch. en Onderhoorigheden.
- II Res. Tjiparochi.
- III Sumatra's Westkust.
- IV Bantokeden.
- V Langyapische Districten.
- VI Palembang.
- VII Djambi.
- VIII Riuwe en Onderhoorigheden.
- IX Gew. Oostkust van Sumatra.
- X Res. Banca en Onderhoorigheden.
- XI Ass. Res. Billiton.
- XII Res. Formosa's Westkust.
- XIII Borneo's Zuiden en Oostkust.
- XIV Gew. Celebes en Onderhoorigheden.
- XV Res. Manado.
- XVI Torontje.
- XVII Amboen.
- XVIII Babi en Lombok.
- XIX Timor.

- China.
- Siam.
- Basiltingen van Nederland.
- Engeland.
- Frankryk.
- Portugal.
- Japan.
- Versen St. Amerika.

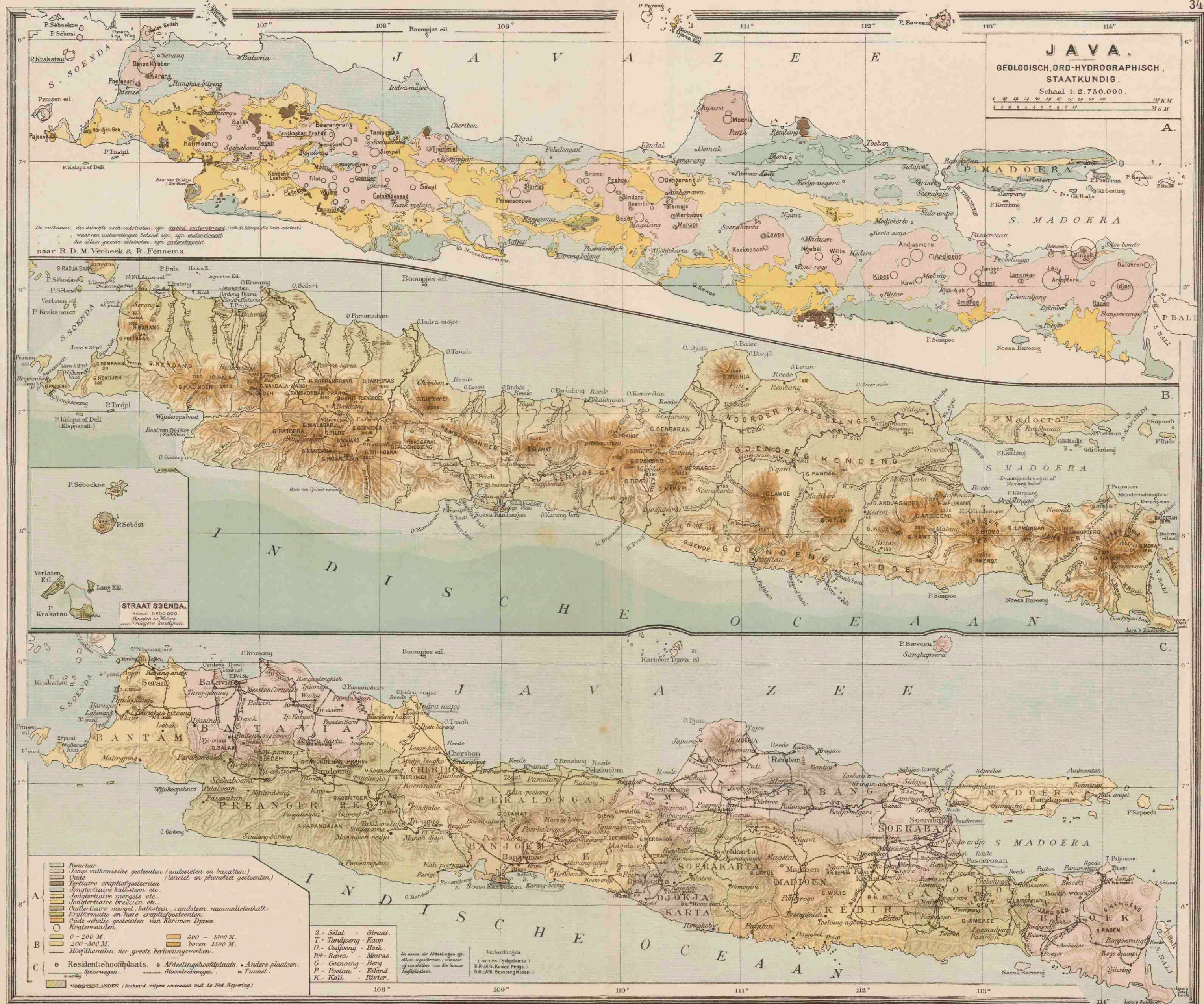

JAVA.
 GEOLOGISCH-ORD-HYDROGRAPHISCH,
 STAATKUNDIG.
 Schaal 1:2.750.000.
 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
 A.

De vulkanen, die thans reeds uitgedoofd zijn, zijn aangegeven met een stip, die van de hooftsteden, waarvan vulkanische gebieden zijn, zijn aangegeven met een stip, die van de hooftsteden, waarvan vulkanische gebieden zijn, zijn aangegeven met een stip.

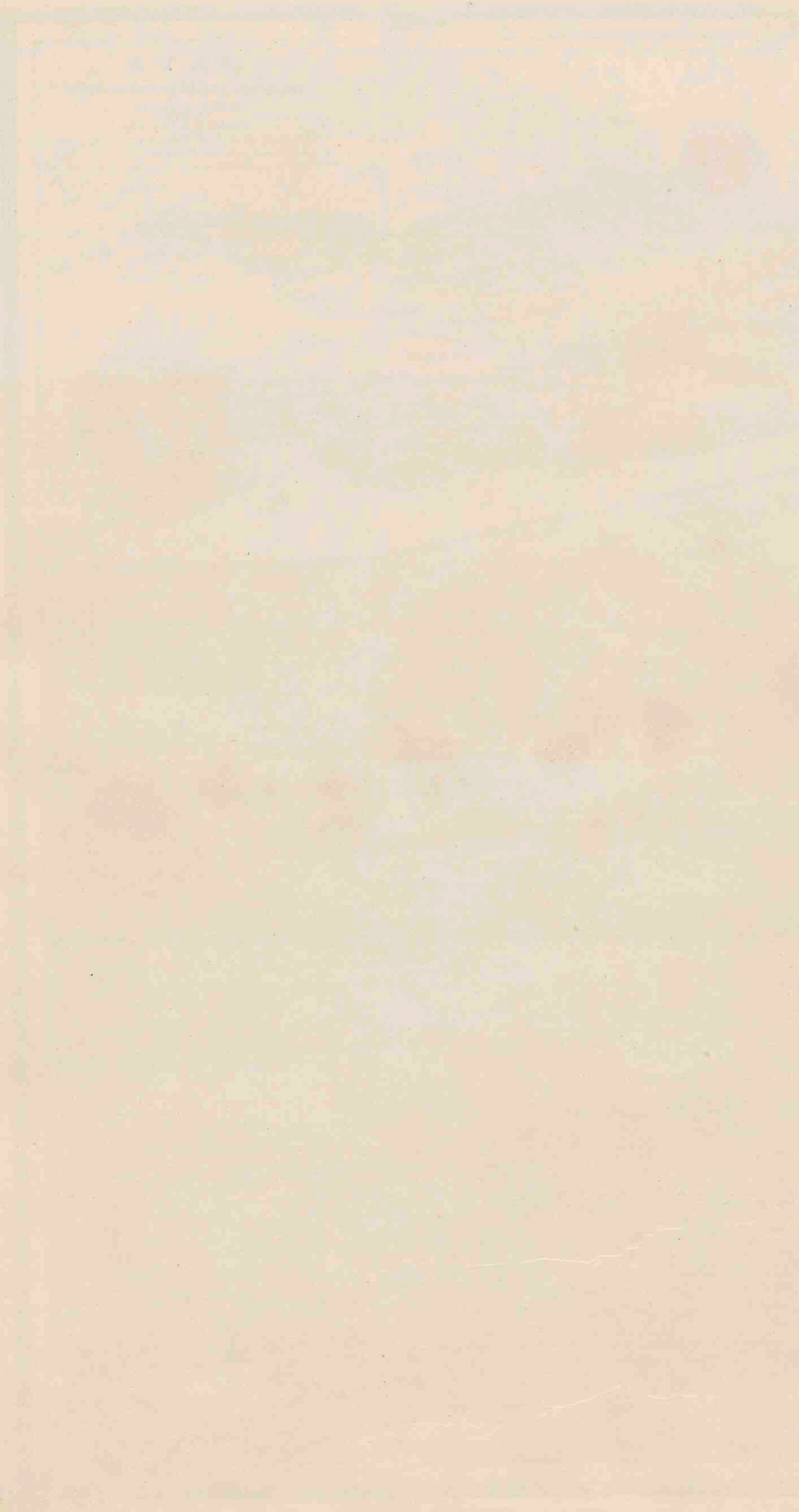
naar R. D. M. Verbeek & R. Fennema.

STRAAT SOENDA.
 Schaal 1:600.000.
 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

- Kwartier
  - Jonge vulkanische gesteenten (andesieten en basalten.)
  - Oude vulkanische gesteenten (basalten en phonieten gesteenten.)
  - Tertaire eruptiefgesteenten
  - Jongtertiaire kalksteen etc.
  - Jongtertiaire breccien etc.
  - Oudtertiaire mergel, kalksteen, sandsteen, nummulietenkalk.
  - Tertiäre en hars eruptiefgesteenten.
  - Oude schalie-gesteenten van Karimun Djawa.
  - Kwartaranden.
- 0 - 200 M.
  - 200 - 500 M.
  - 500 - 1500 M.
  - boven 1500 M.
- S. Sétal - Straat.
  - T. Tandjoeng - Kaap.
  - O. Oedjoeng - Hoek.
  - R. Raava - Moeras.
  - G. Goenoeng - Berg.
  - P. Poelau - Eiland.
  - K. Kali - Rivier.
- Residentiehoofdplaats.
  - Afdelingshoofdplaats.
  - Andere plaatsen.
  - Spoorwegen.
  - Stoomtramwegen.
  - Tunnel.
- VORSTENLANDEN (bestuurd volgens contracten met de Ned. Regering)

Verkortingen.
 (In een Dijkplaatje)
 K.P. (Afd. Kasjan Praga)
 S.A. (Afd. Soerabaja)

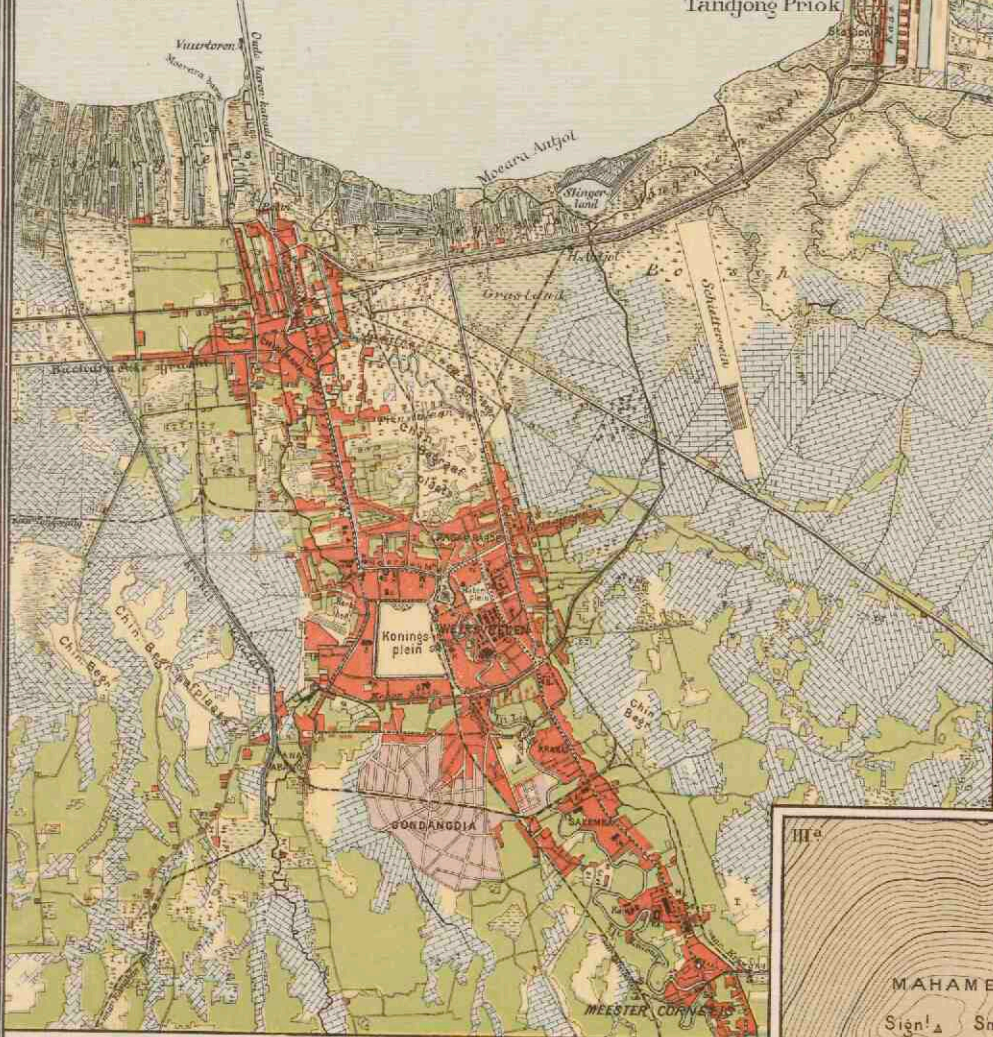

1. Stadhuys (Residentie kantoor)
2. Jans Bank
3. Hotel de Gouverneur (De vijfde de gracht, waaraan N° 3 ligt, heet Rijnwijk)
4. Ambassadeur
5. Residentie
6. 361. Hospitaal
7. Arsenaal
8. Gedeel. Prins Frederik (ongebruikt)
9. Paleis d. Reg. Bureau
10. Museum van Sign. Observ.
11. Scheepshoofd
12. Loge-gebouw
13. Gymnasium Willem III.
14. Milit. School
15. Coorsche opiumfabriek
16. Ind. cartoon school

BATAVIA.
Schaal 1:100.000.

- I^a VERKLARING voor I^a en II.**
- K. Kerk. Ka. Kaserné So. Sociéit. H. Hôtel.
  - S. Station. S.F. Sakerfabriek (op II)
  - Sarwahs. Tegals (op II). Moeras.
  - Tuinen (vooral Klapperthuinen op I).
  - Kampongs. Erven met steenen gebouwen.
  - Spoorlijn.
  - Electr. tramlijn. (op I). Stoomtramlijn.

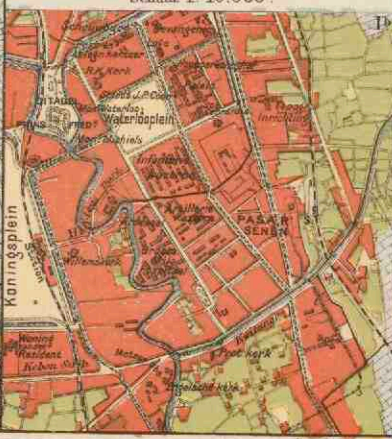
VERKLARING voor III^a en b.

Hoogtelijnen op 10 M. verticale afstand.

III^a Naar de opening van den topographischen dienst (de werkende krater Djonggring Seloko is een gesloten, ondiepe kom.)

III^b Naar de opening van het mijnvezen onder Feanerna, na de uitbarsting van 1885, waarbij de lavastroom den krater wand heeft doorbroken. Het terrein is geheel onbegroeid.

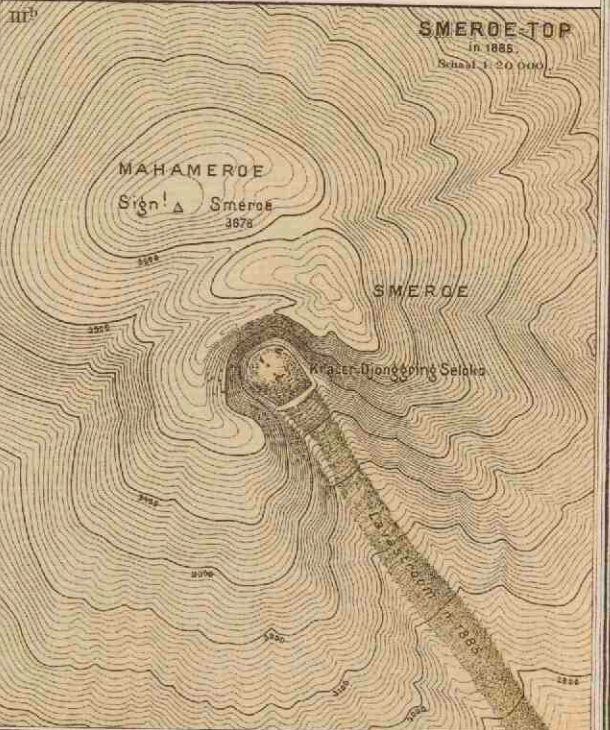
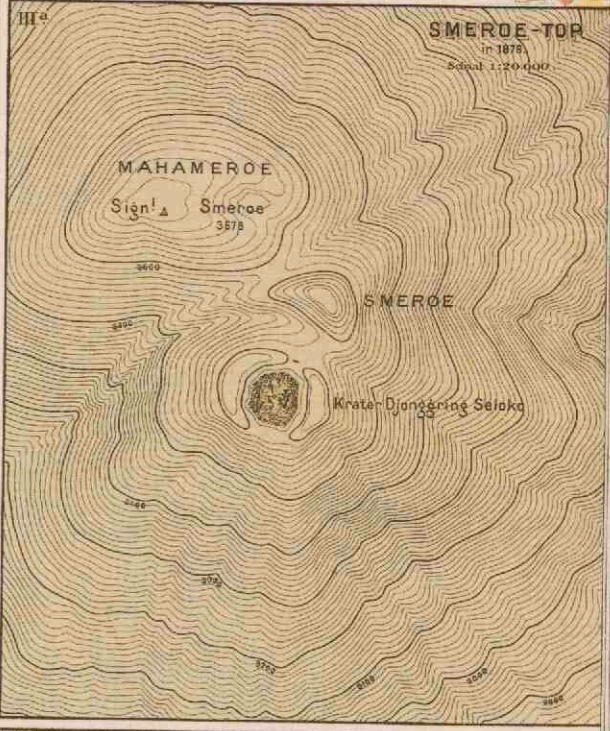
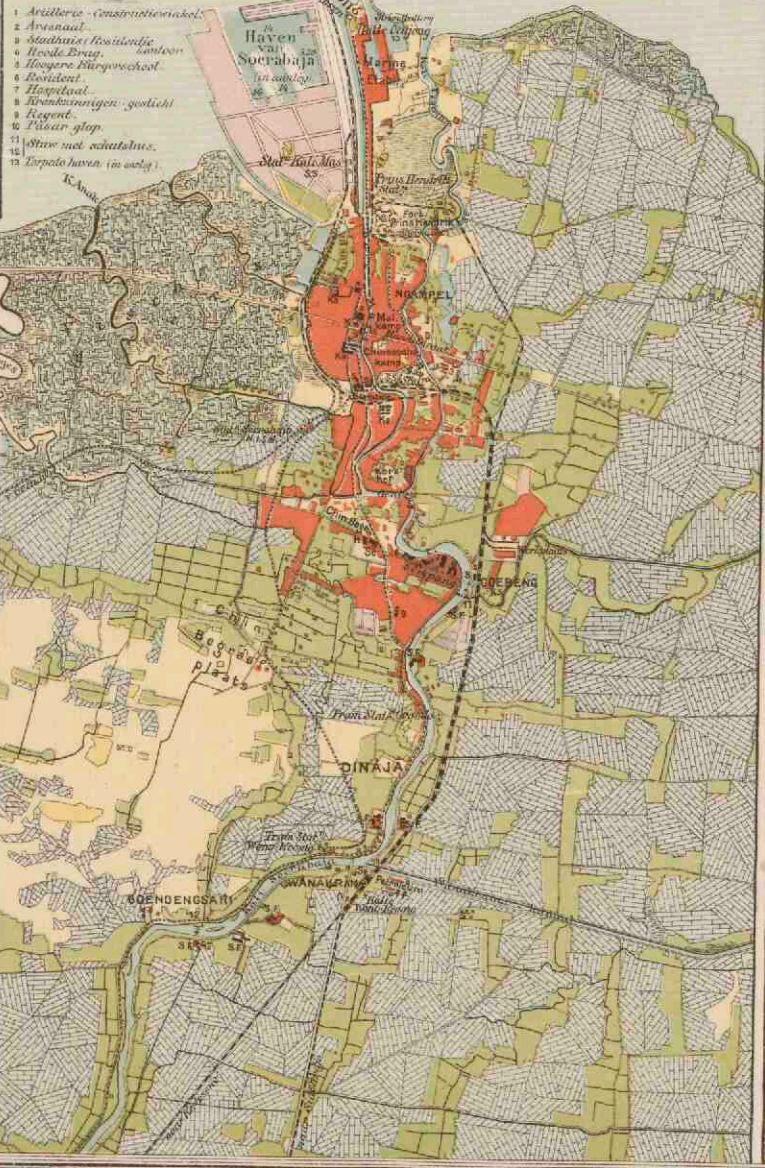
WELTEVREDEN.
Schaal 1:40.000.

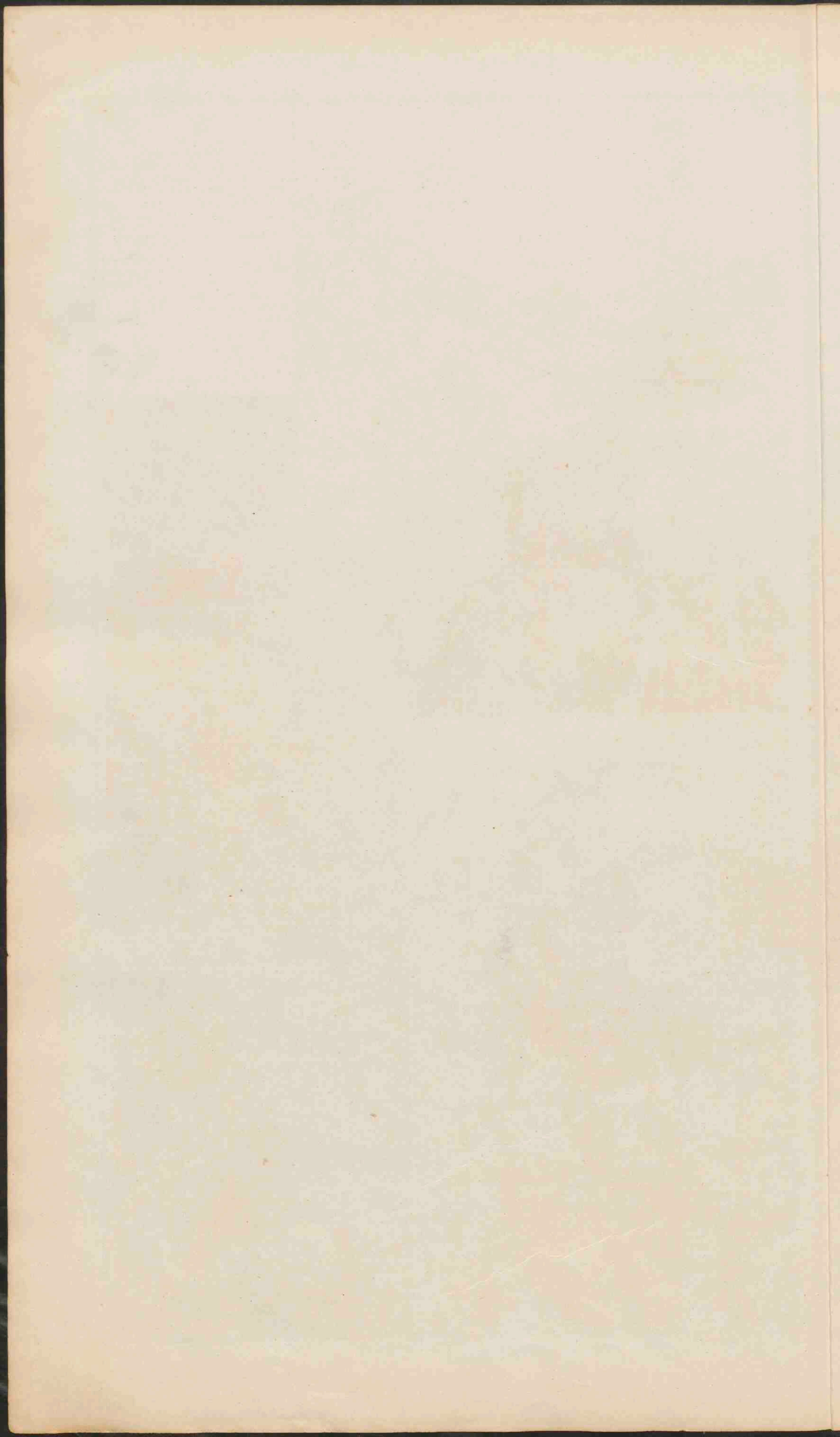
SOERABAJA.
Schaal 1:100.000.

1. Artilleer. Casernementen.
2. Arsenaal.
3. Stadhuis (Residentie kantoor)
4. Hoofde. Burea.
5. Hoogere Burger-school
6. Residentie
7. Hospitaal
8. Ambassadeur (gootlicht)
9. Regent.
10. Paoor. glog.
11. Stew met schutluik.
12. Lerpala haven (in water)

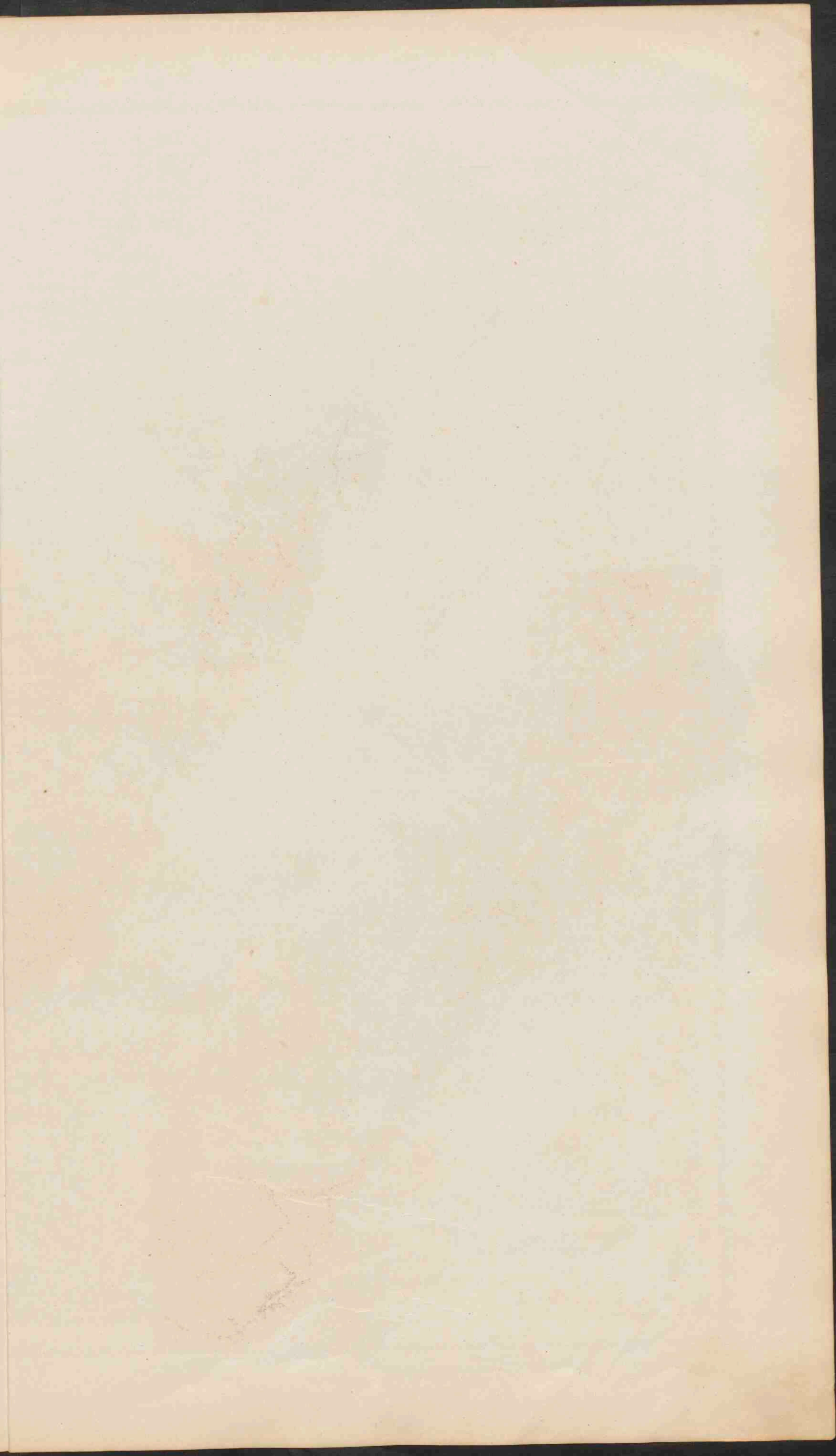
14. diepten in de nieuwe haven in Meters.

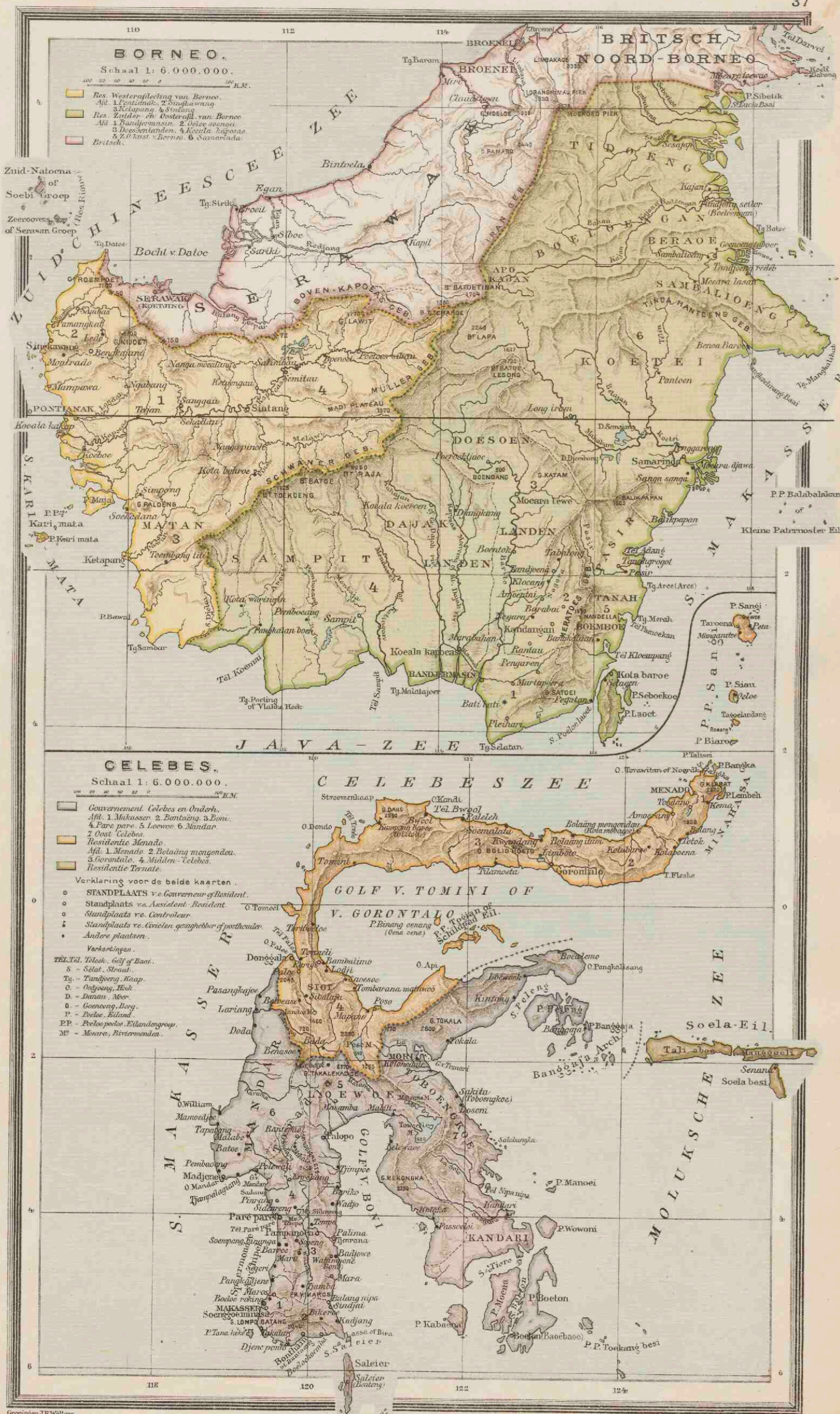

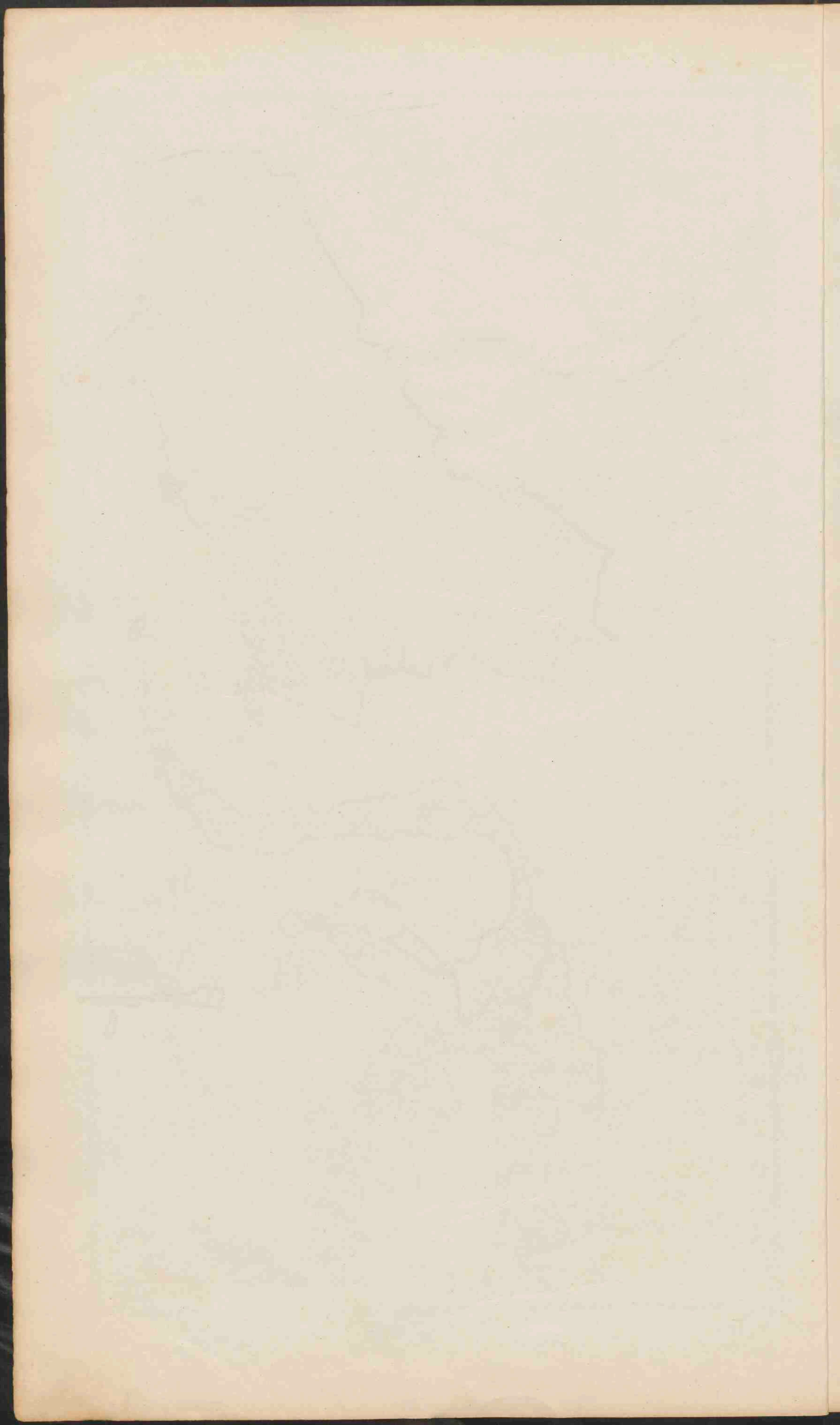

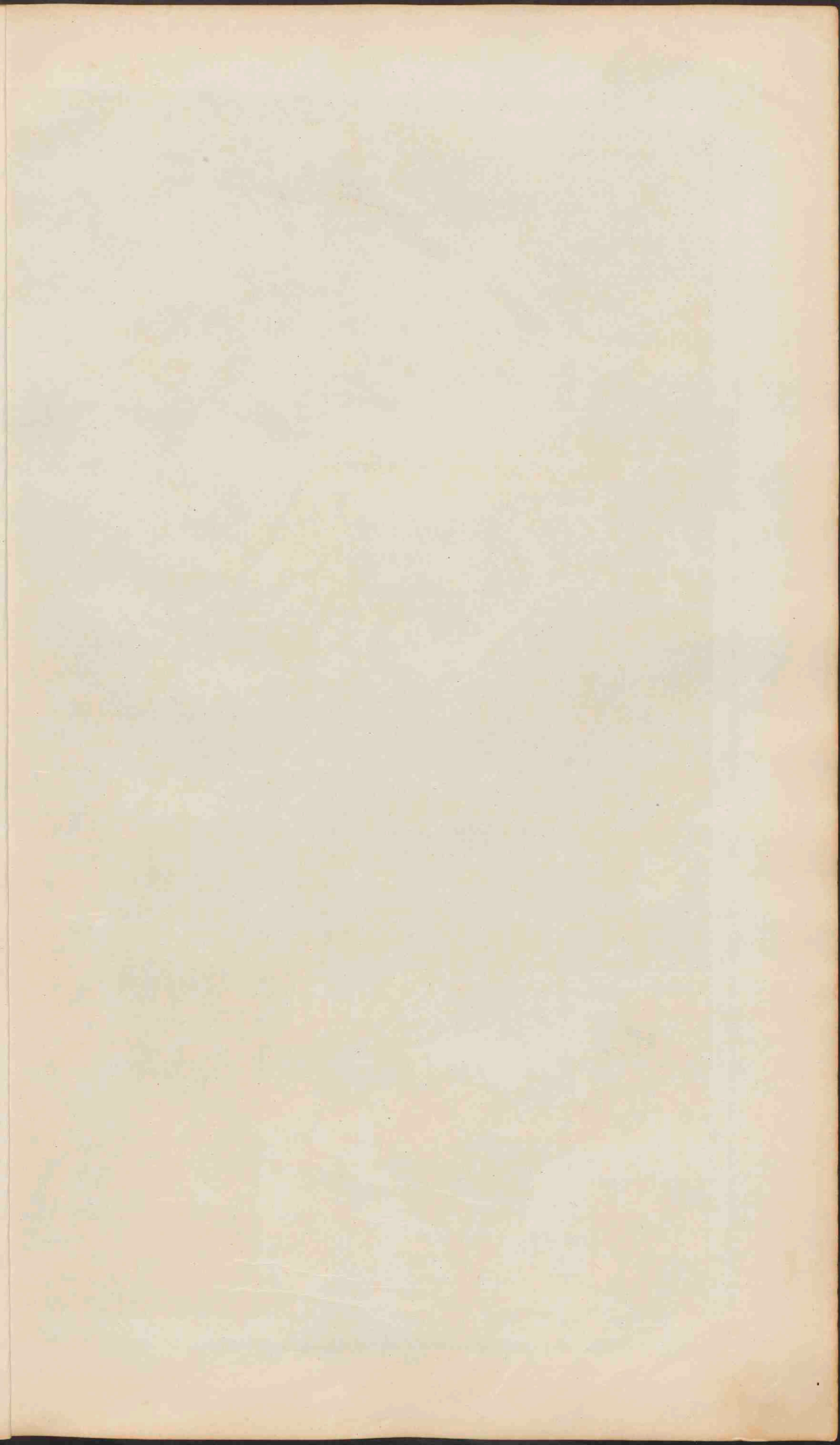

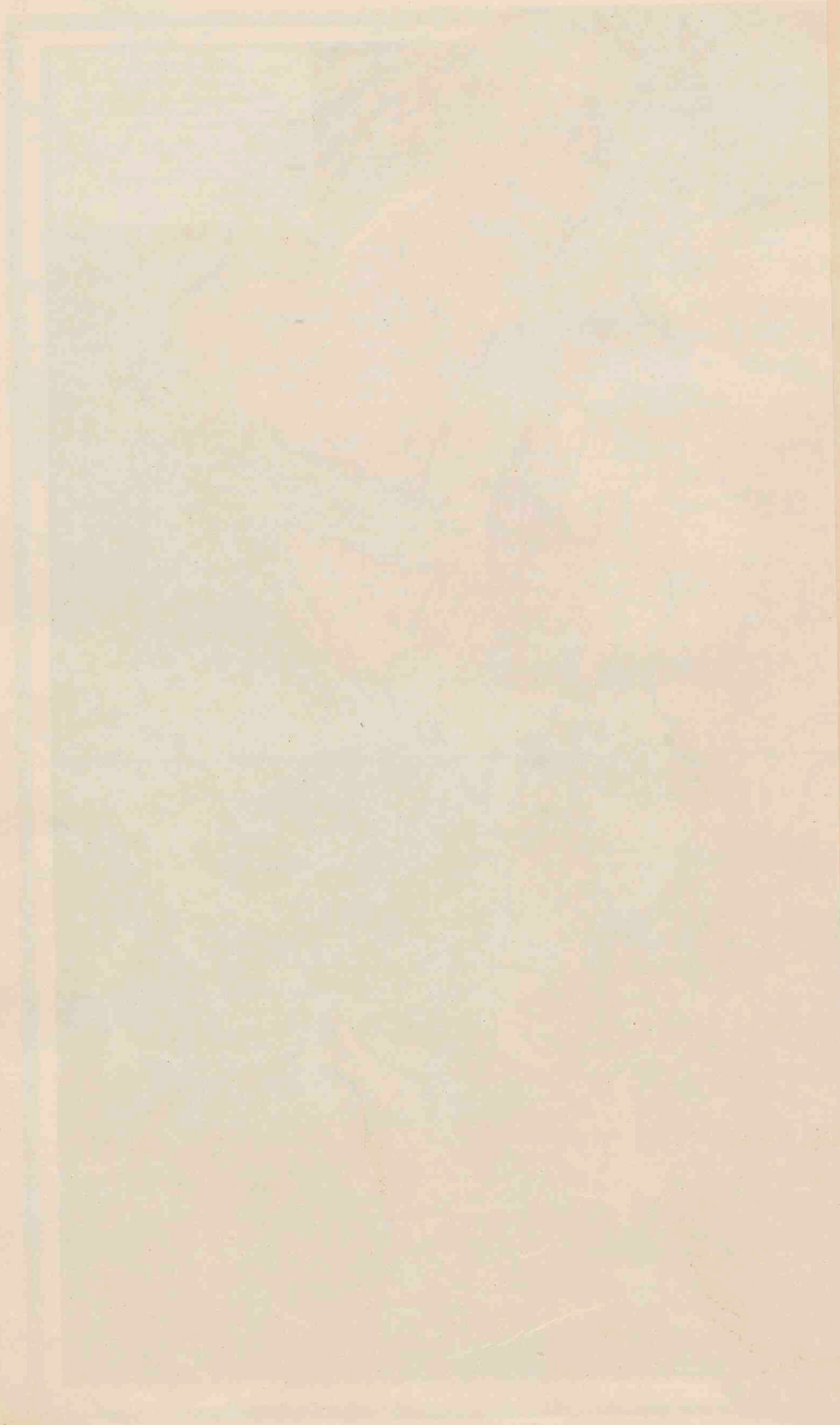

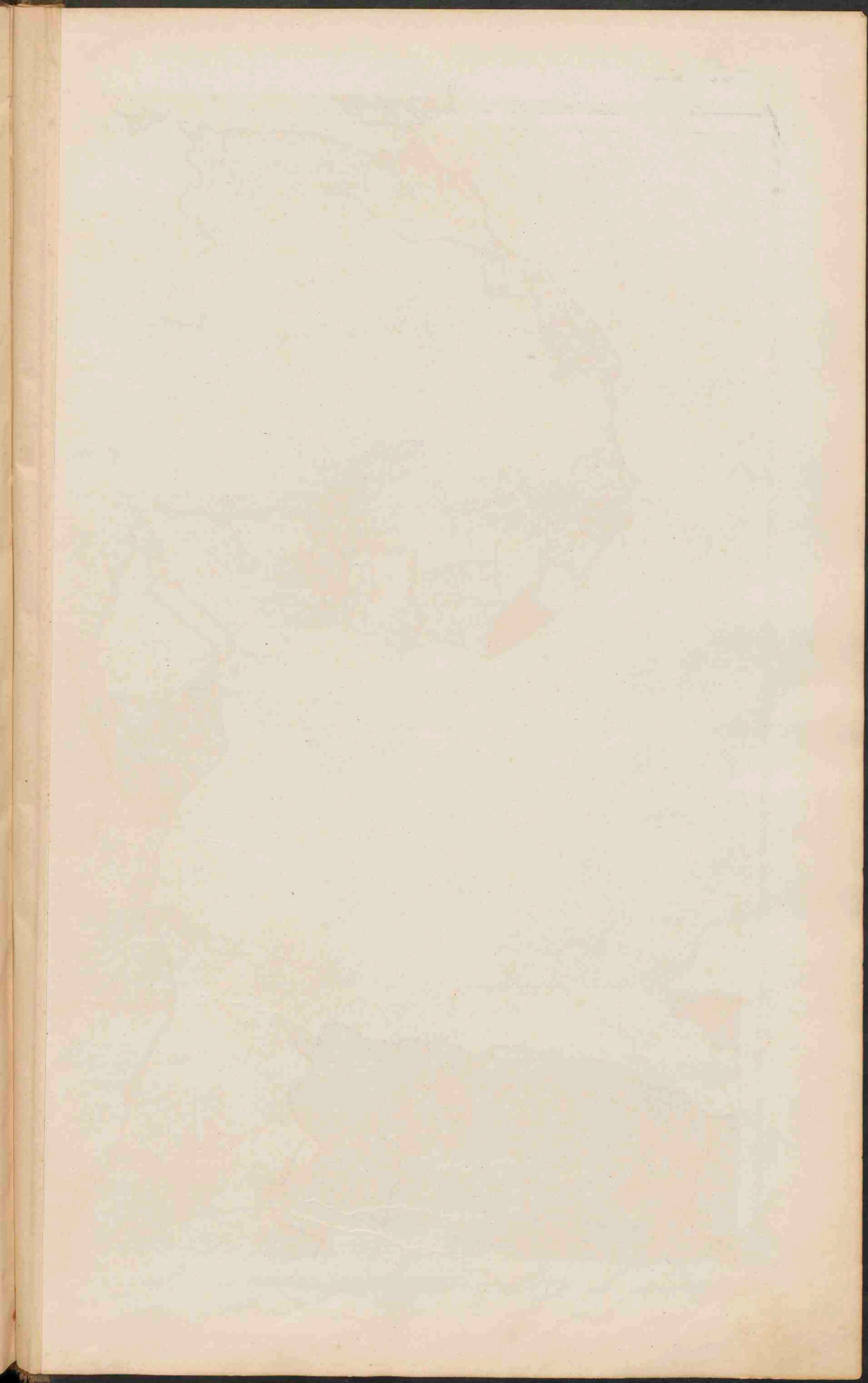

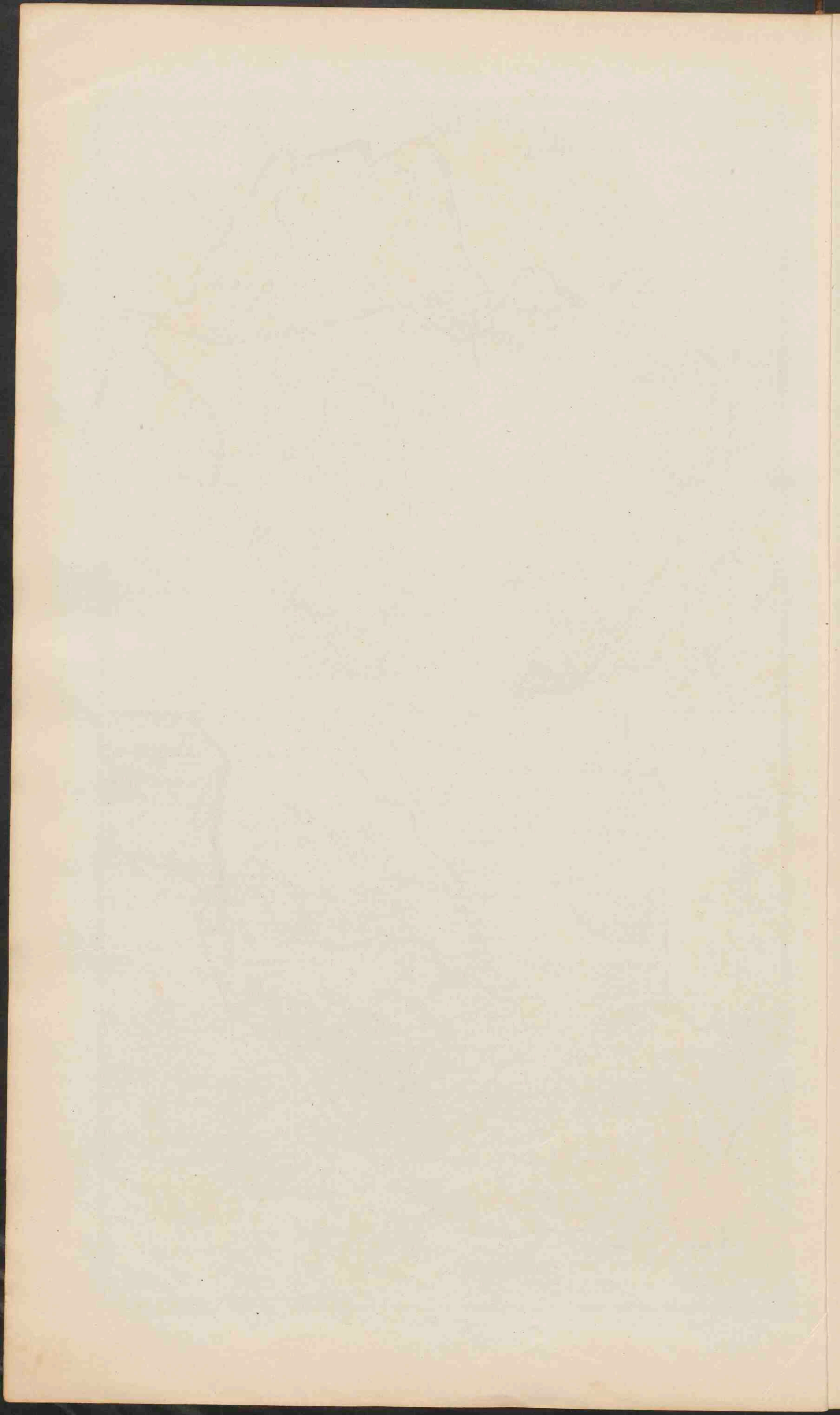

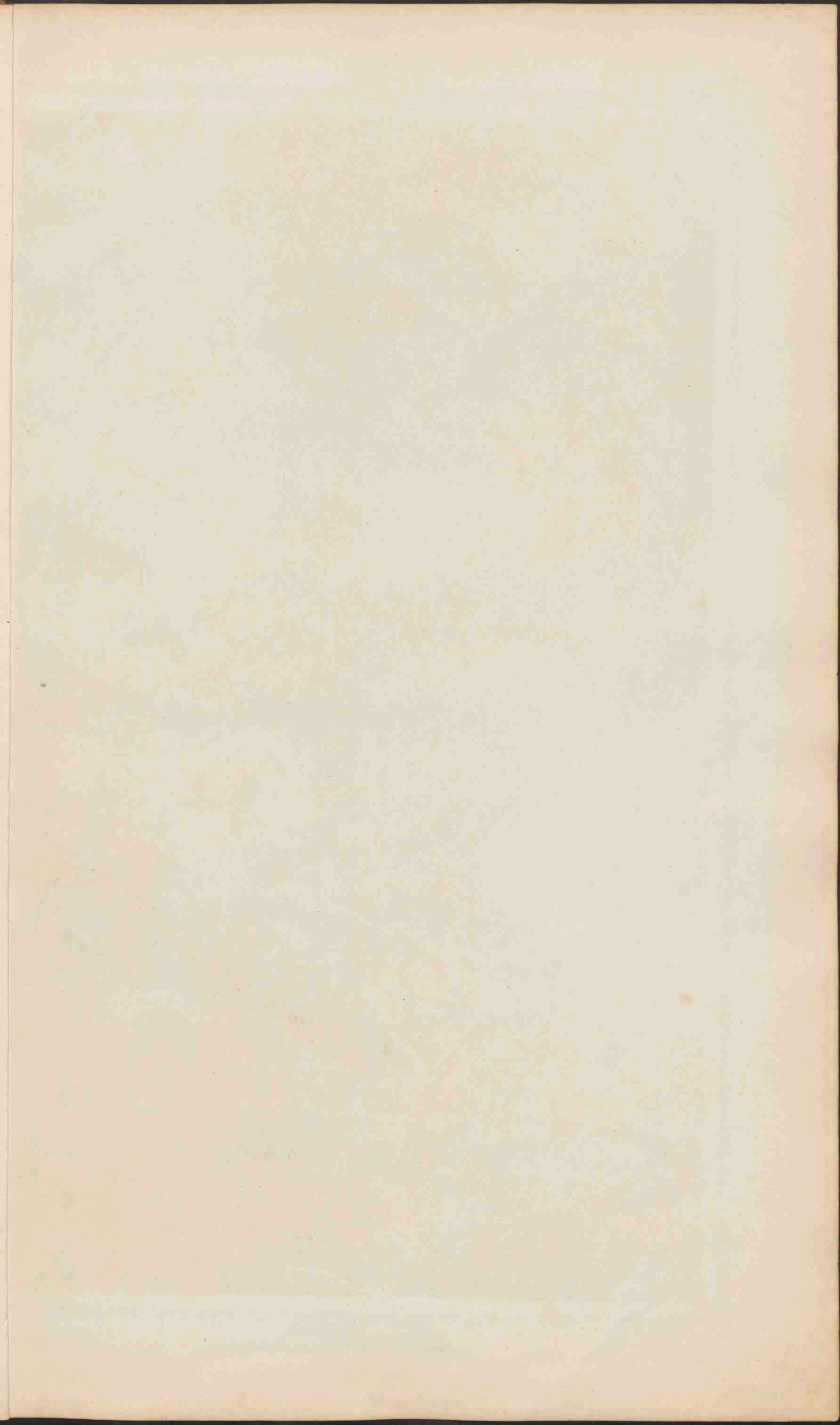

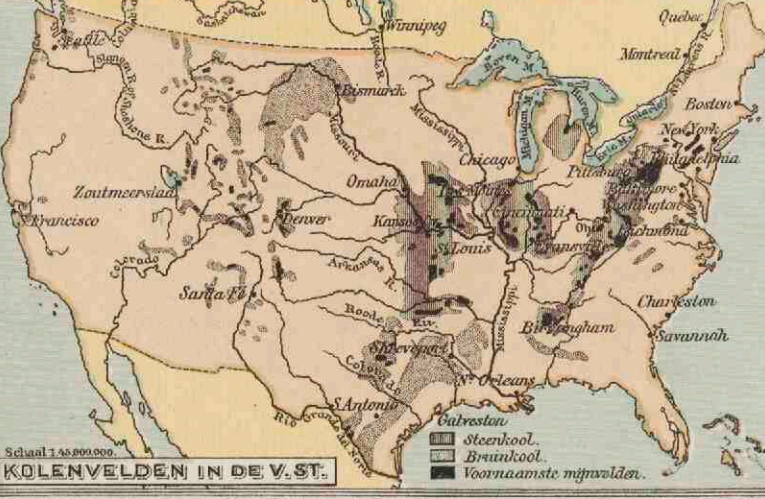

NOORD-AMERIKA.
 Schaal 1: 25.000.000.

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170
 100 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000
 1000 2000 3000 4000 5000 6000 7000 8000 9000 10000
 11000 12000 13000 14000 15000 16000 17000 18000 19000 20000
 21000 22000 23000 24000 25000 26000 27000 28000 29000 30000
 31000 32000 33000 34000 35000 36000 37000 38000 39000 40000
 41000 42000 43000 44000 45000 46000 47000 48000 49000 50000
 51000 52000 53000 54000 55000 56000 57000 58000 59000 60000
 61000 62000 63000 64000 65000 66000 67000 68000 69000 70000
 71000 72000 73000 74000 75000 76000 77000 78000 79000 80000
 81000 82000 83000 84000 85000 86000 87000 88000 89000 90000
 91000 92000 93000 94000 95000 96000 97000 98000 99000 100000

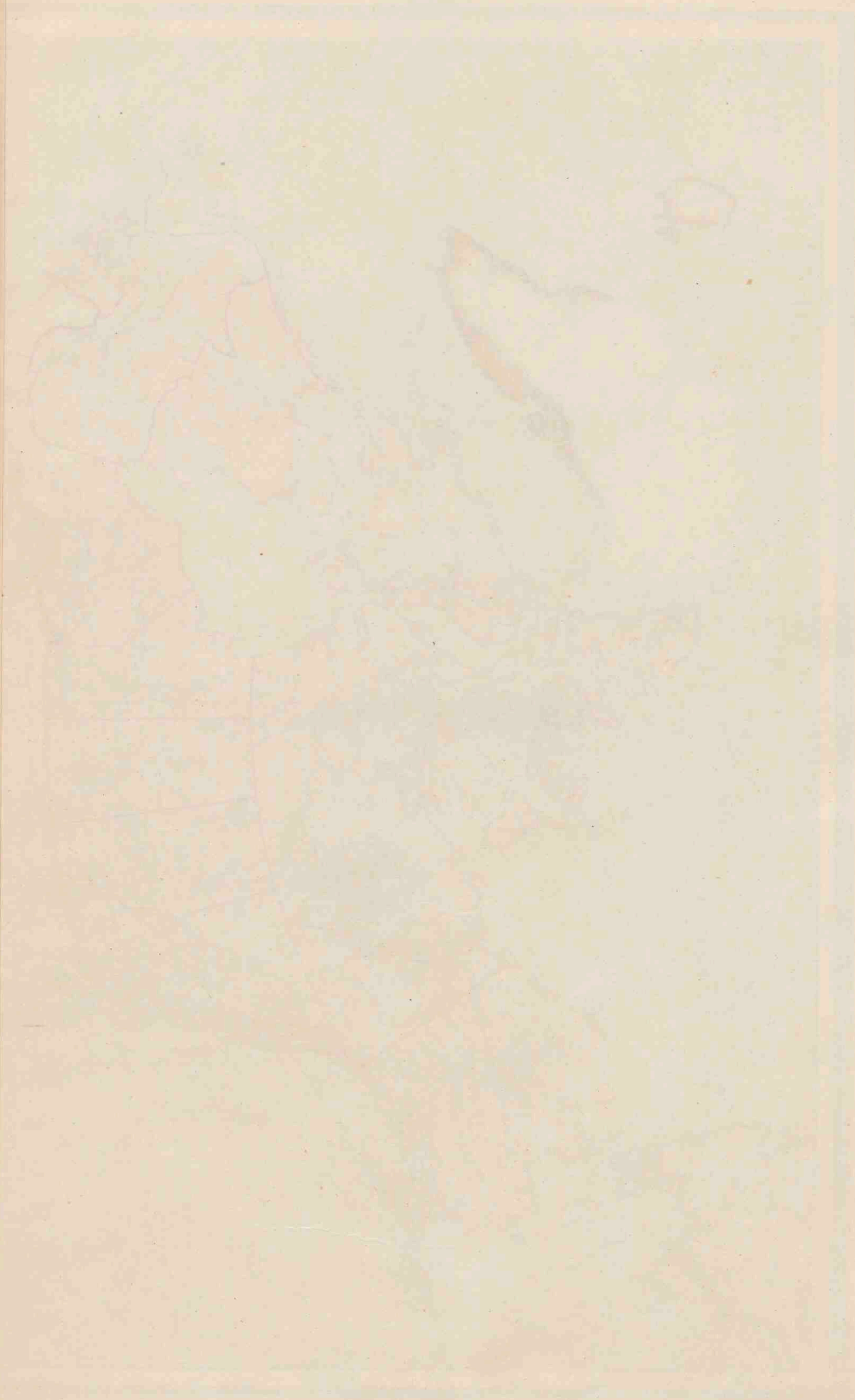
Laagland beneden den Zeespiegel. 0 - 200 M.
 Laagland. 200 - 500
 Hoogland en laag Bergland. 500 - 1500
 Hooggebergte en Hoogland. 1500 - 5000
 Bergtoppen. 5000 - 10000
 Zoutwatermeren. 10000 - 20000
 Landvoestijnen. 20000 - 30000

NOORD-AMERIKA.
 Schaal 1:25.000.000.

■ PLAATSEN van meer dan 1 millioen inv.
 ● Plaatsen 100.000
 ○ Plaatsen 50.000
 * Plaatsen . . . . . minder . . . 50.000
 • Vestingen

De namen der hoofdsteden zijn onderstreept.

■ Britsche bezettingen.
 ■ Fransche bezettingen.
 ■ Nederlandsche bezettingen.
 ■ Deensche bezettingen.

1 Hoort's Oostree, 2 Harbour Grace, 3 Day Roberts.

DE NOORD-OOSTELIJKE VEREENIGDE STATEN.
 Schaal 1:8.000.000.

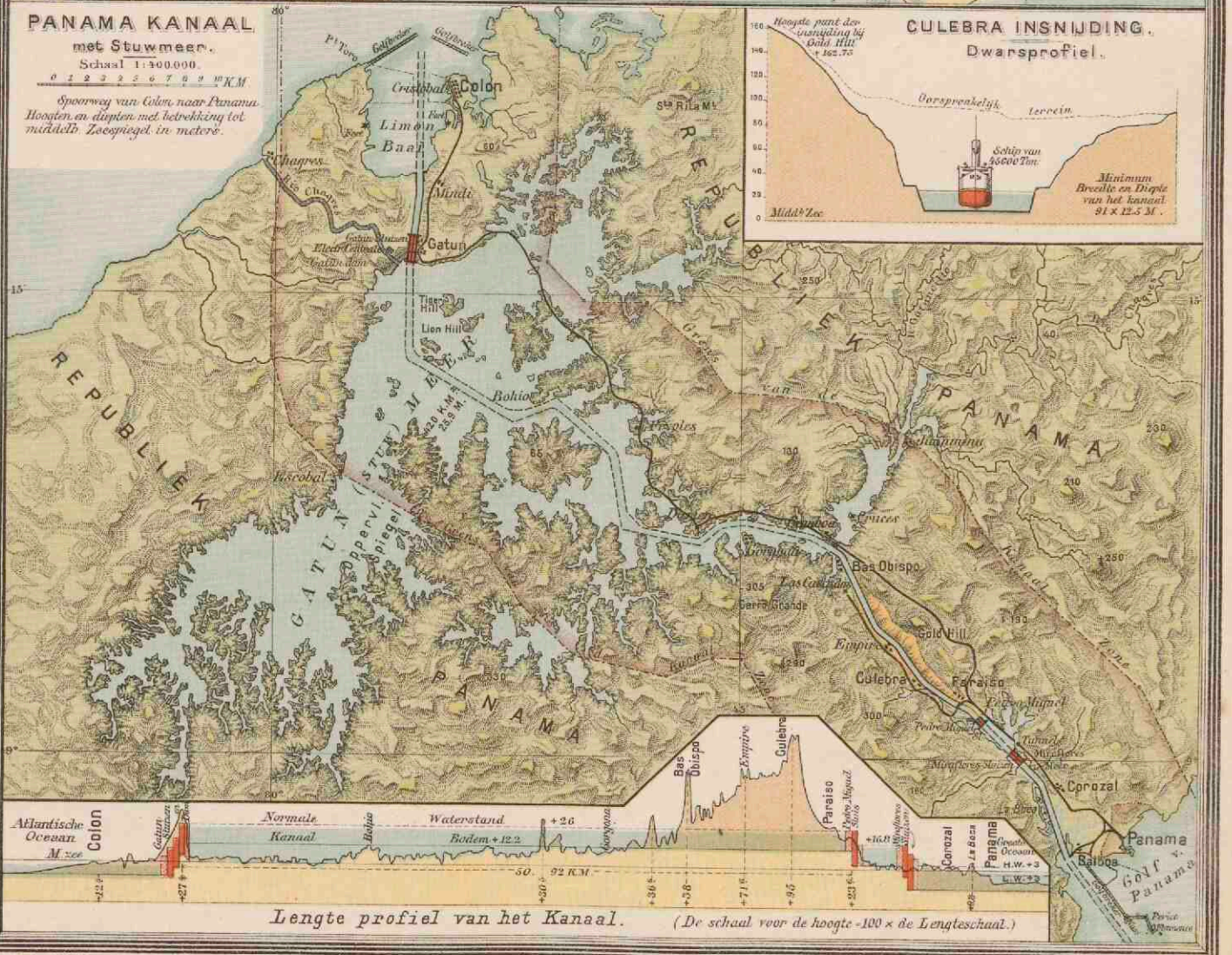
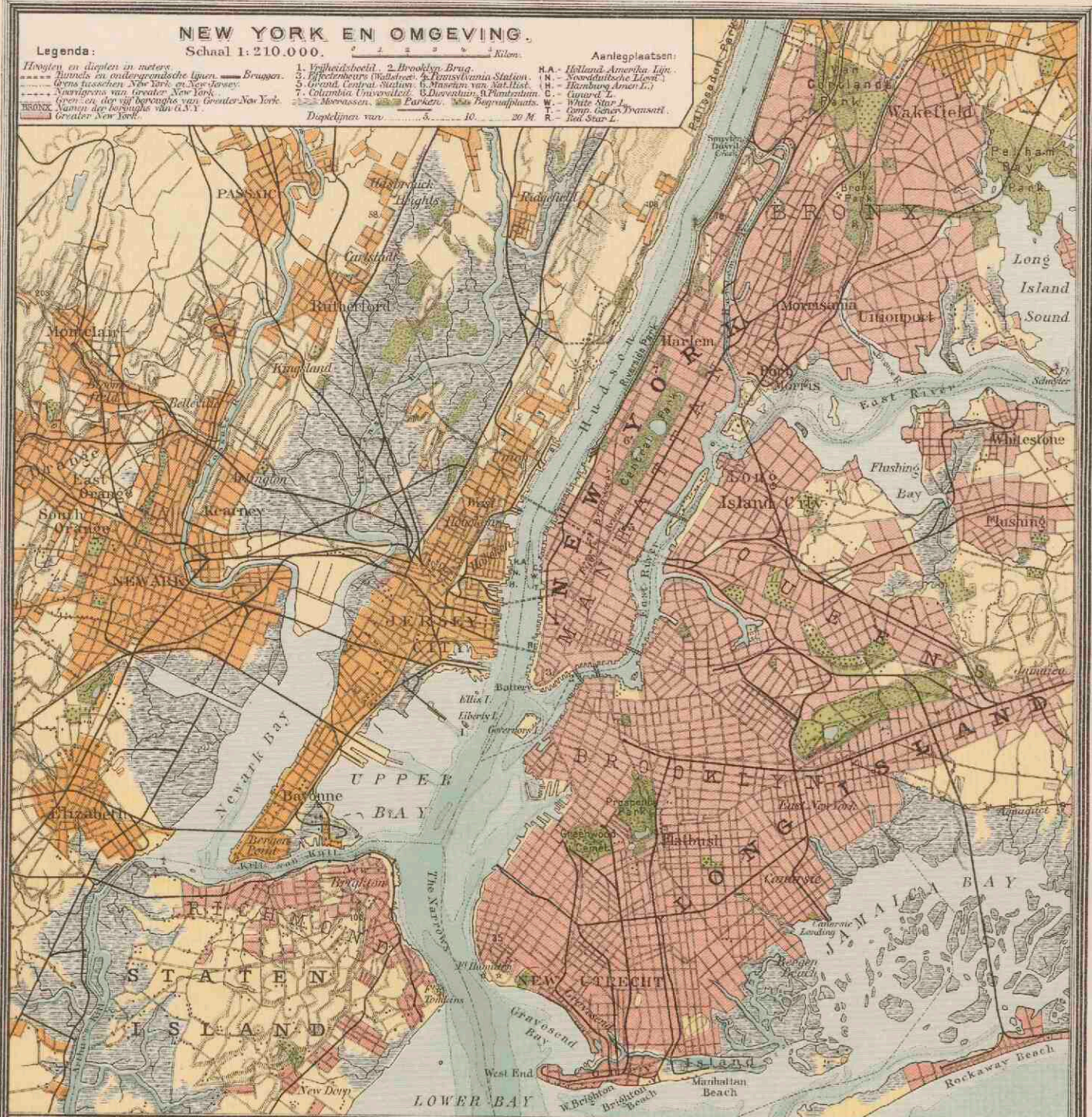
■ PLAATSEN van meer dan 1 mill. inv.
 ● Plaatsen 500.000
 ○ Plaatsen 100.000
 * Plaatsen 50.000
 • Plaatsen . . . . . minder . . . 50.000

N.HAMPSH. - New Hampshire.
 MASS. - Massachusetts.
 CONN. - Connecticut.
 R.I. - Rhode Island.
 DEL. - Delaware.

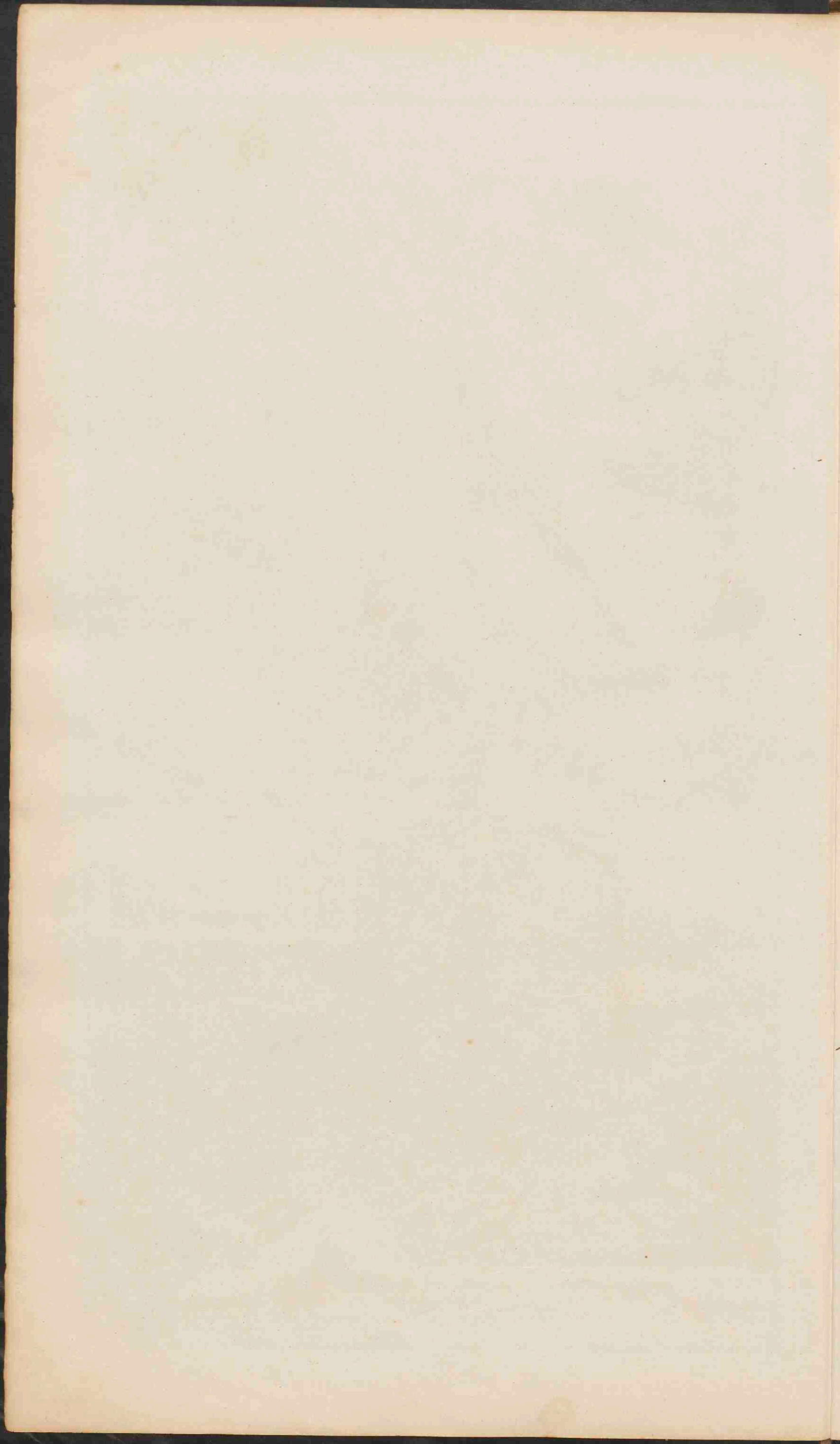

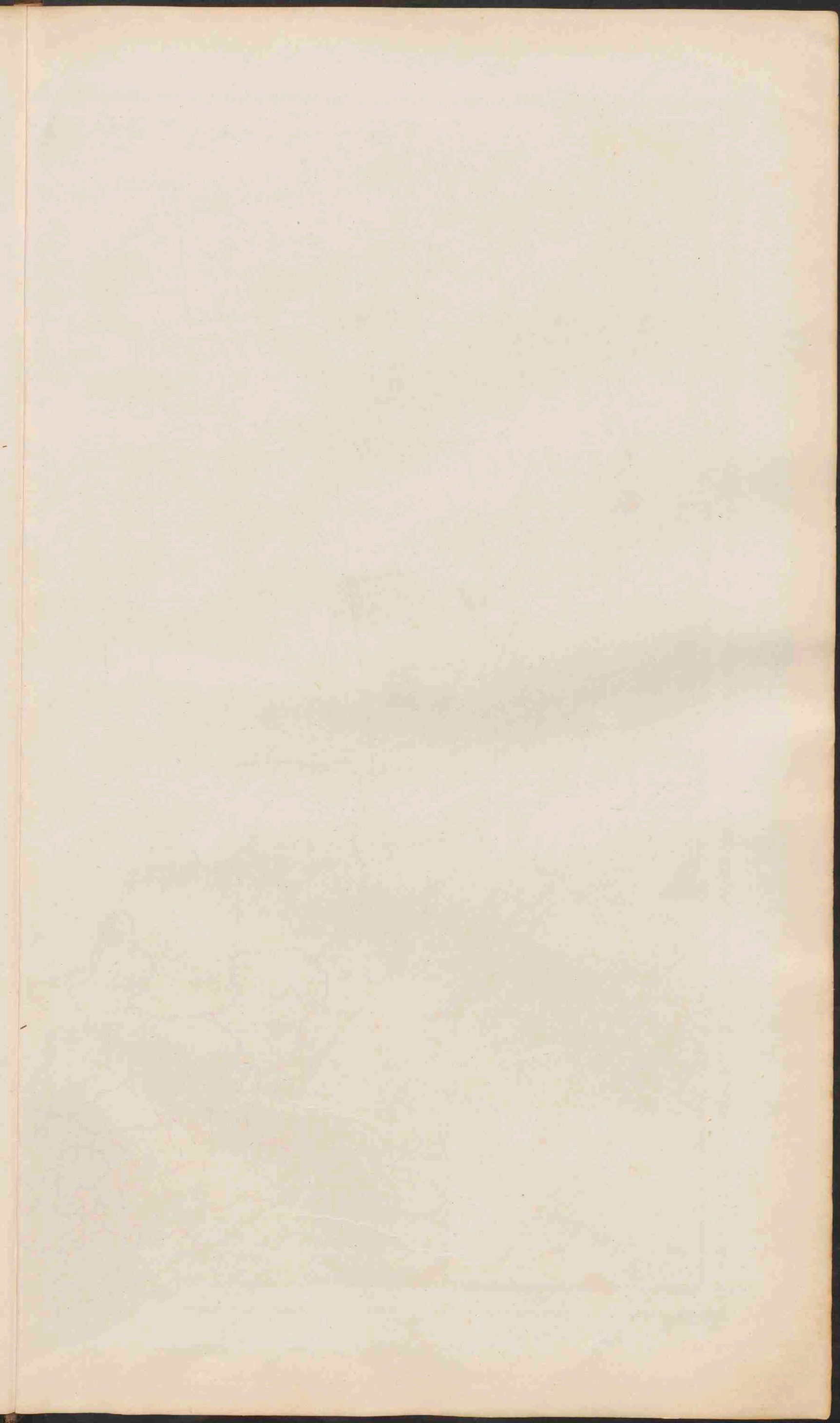

DE VEREENIGDE STATEN EN MEXICO.
 Schaal 1: 12.000.000.

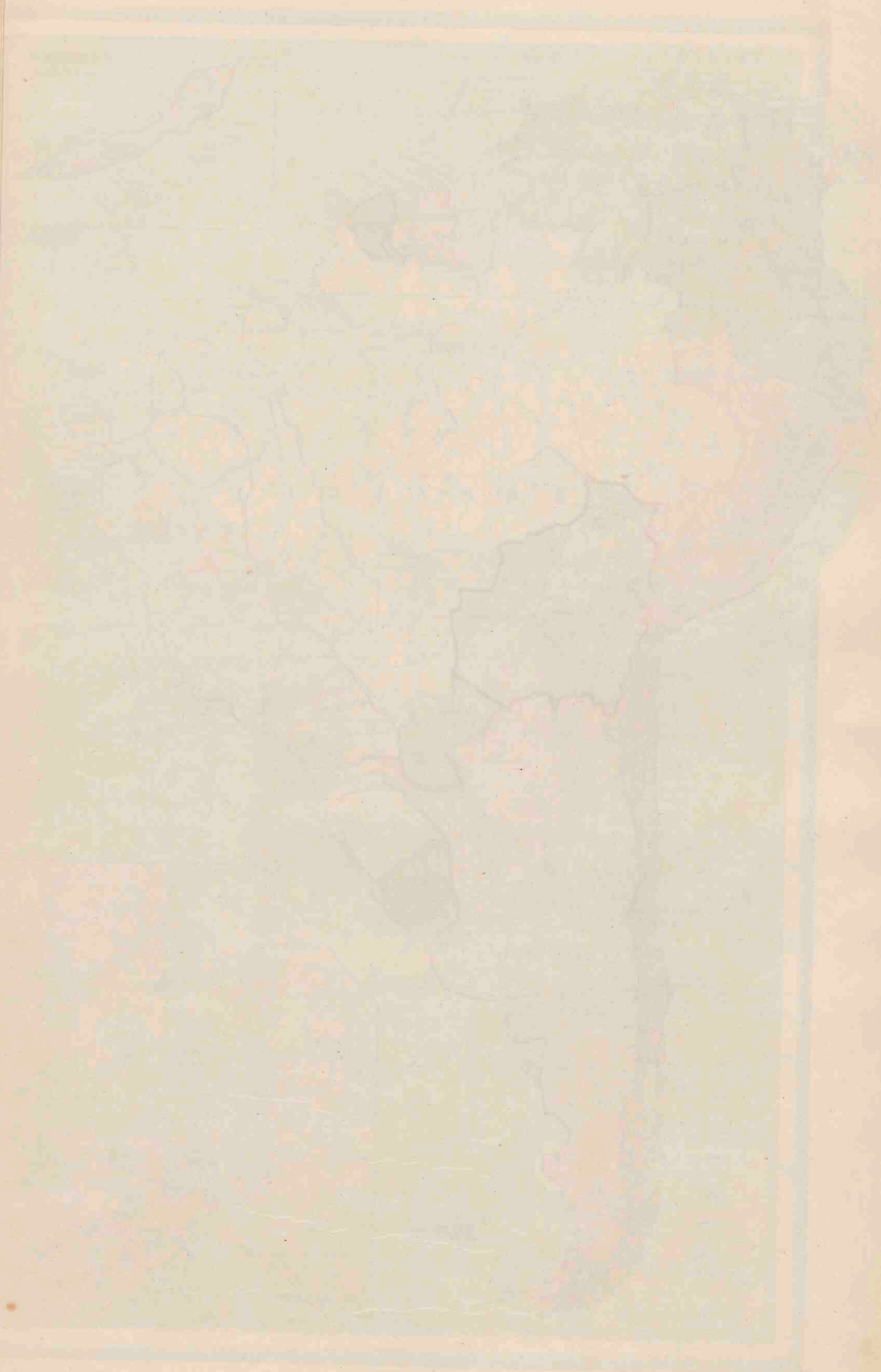
● PLAATSEN van meer dan 1 mill. inw.
 ○ PLAATSEN van 500.000 inw.
 ○ PLAATSEN van 100.000 inw.
 ○ PLAATSEN van 50.000 inw.
 ○ PLAATSEN van minder dan 50.000 inw.

De namen der Staten in de V.S. en Mexico zijn aangegeven als CALIFORNIE die der territorien in Mexico als NEDER-CALIFORNIE.
 □ Indian Reservations □ National Parks
 De namen der hoofdsteden zijn onderstreept. De namen van Staten in Mexico zijn gescheiden met een naam der hoofdstad, zijn niet vermeld.
 De dijelen der see is in twee tenten aangegeven, tot 200 M. en dieper dan 200 M.

ZUID-AMERIKA
 Verklaring voor de beide kaarten.
 Gemidd. Schaal 1: 25.000.000.
 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 Geogr. M.
 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 Kilometer.

- PLAATS van meer dan 1 miljoen inv.
- Plaatsen " " " 100.000 "
- Plaatsen " " " 50.000 "
- Plaatsen " " " minder - 50.000 "

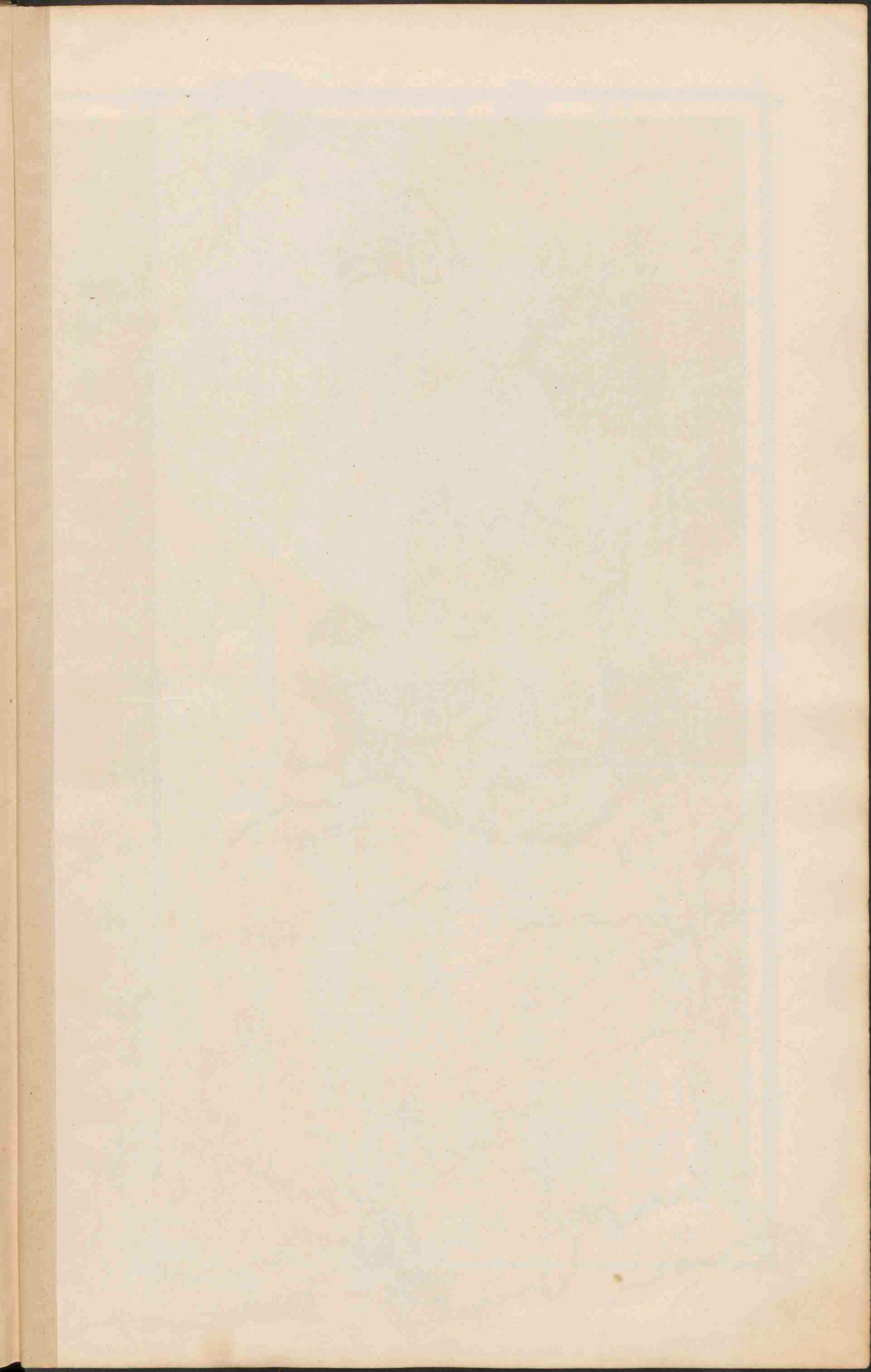
De namen van de hoofdsteden der staten zijn dubbel, die van de staten van Brazilië enkel onderstreept.

- Laagland 0 - 200 M.
- Beuvrland en laag Bergland 200 - 500 "
- Middelgebirge en Hoogland 500 - 1500 "
- Hooggebirge en Hoogland 1500 - 5000 "
- Bergland en Bergtoppen hooger dan 5000 "

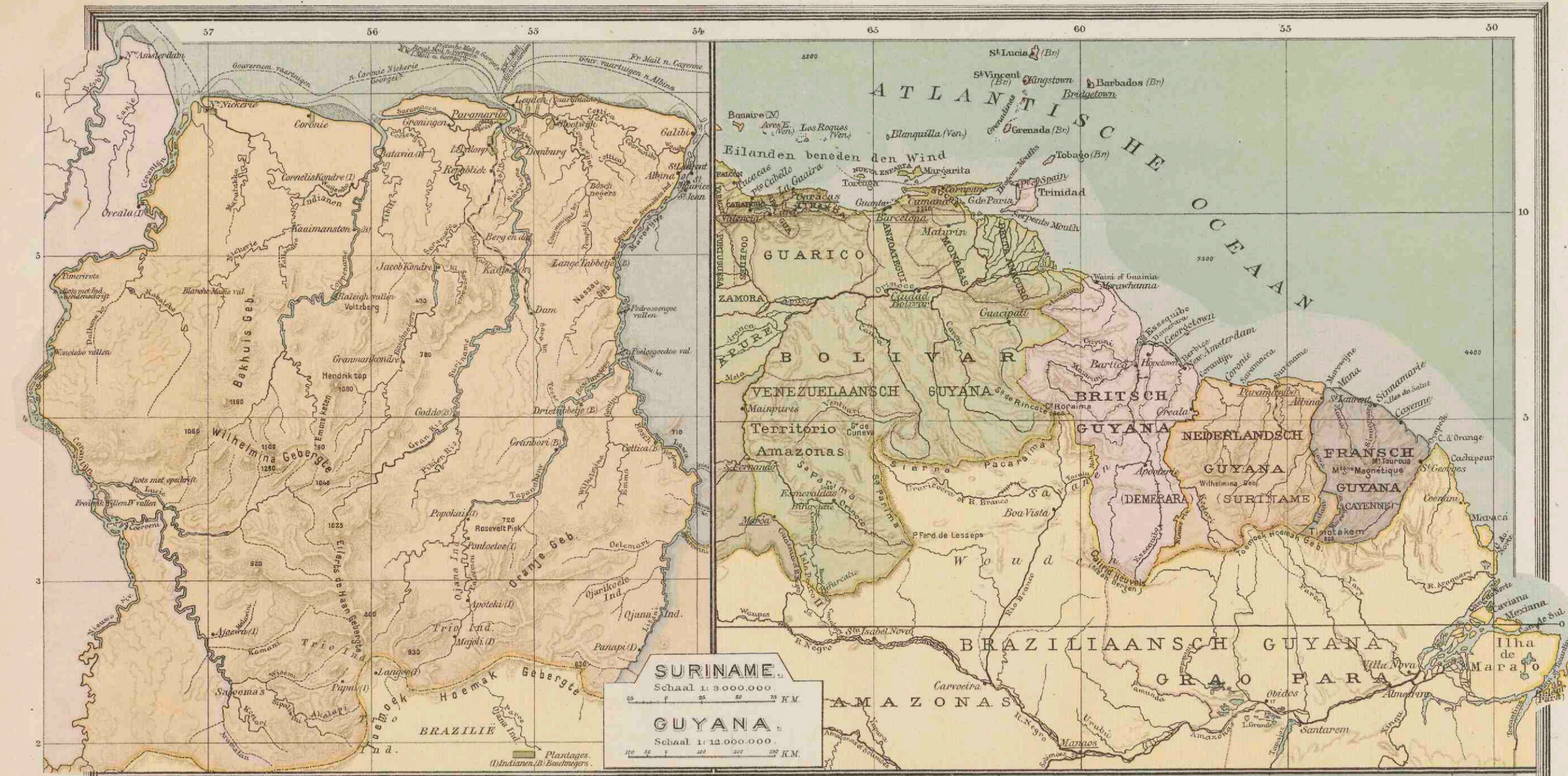

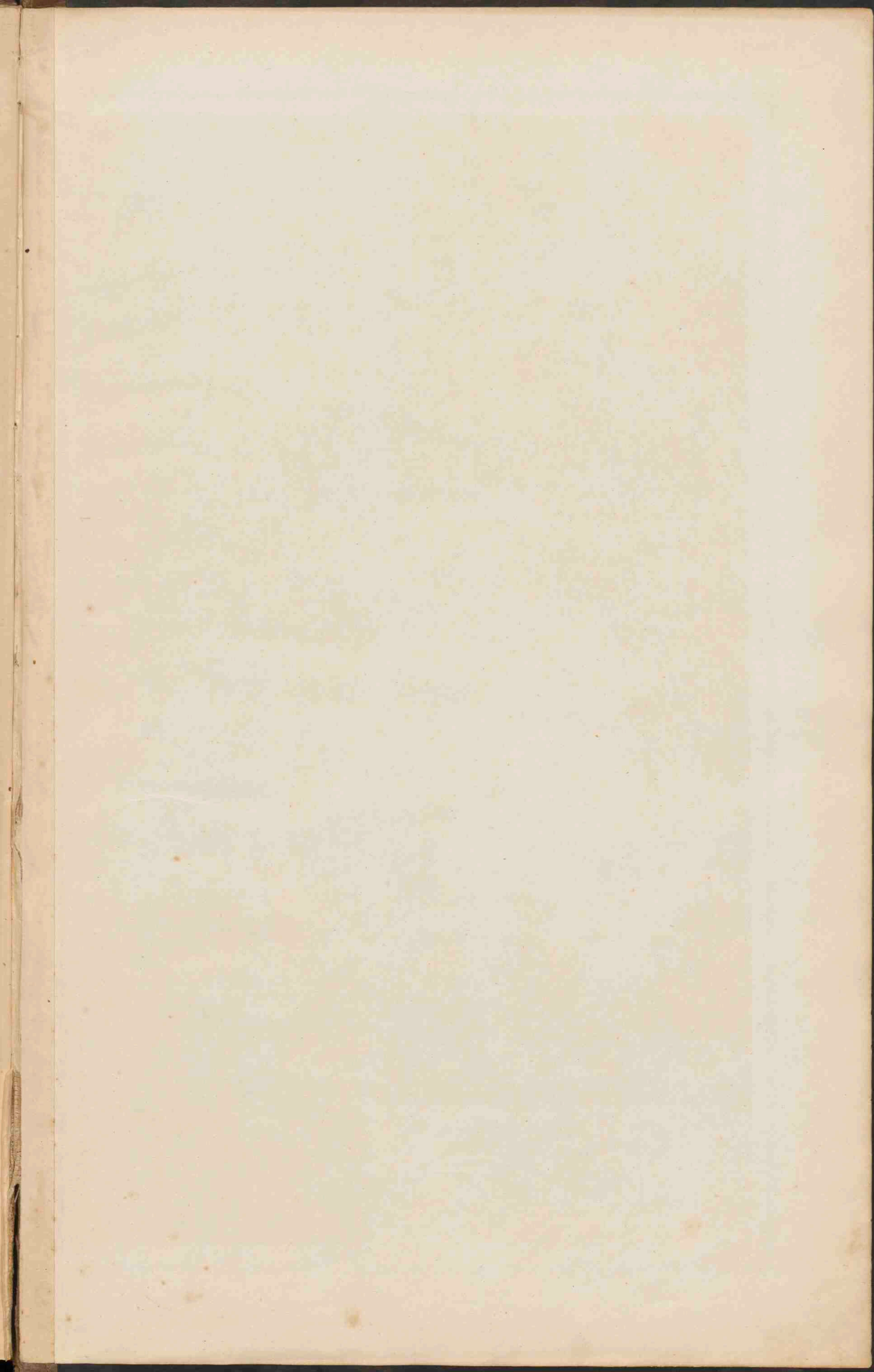

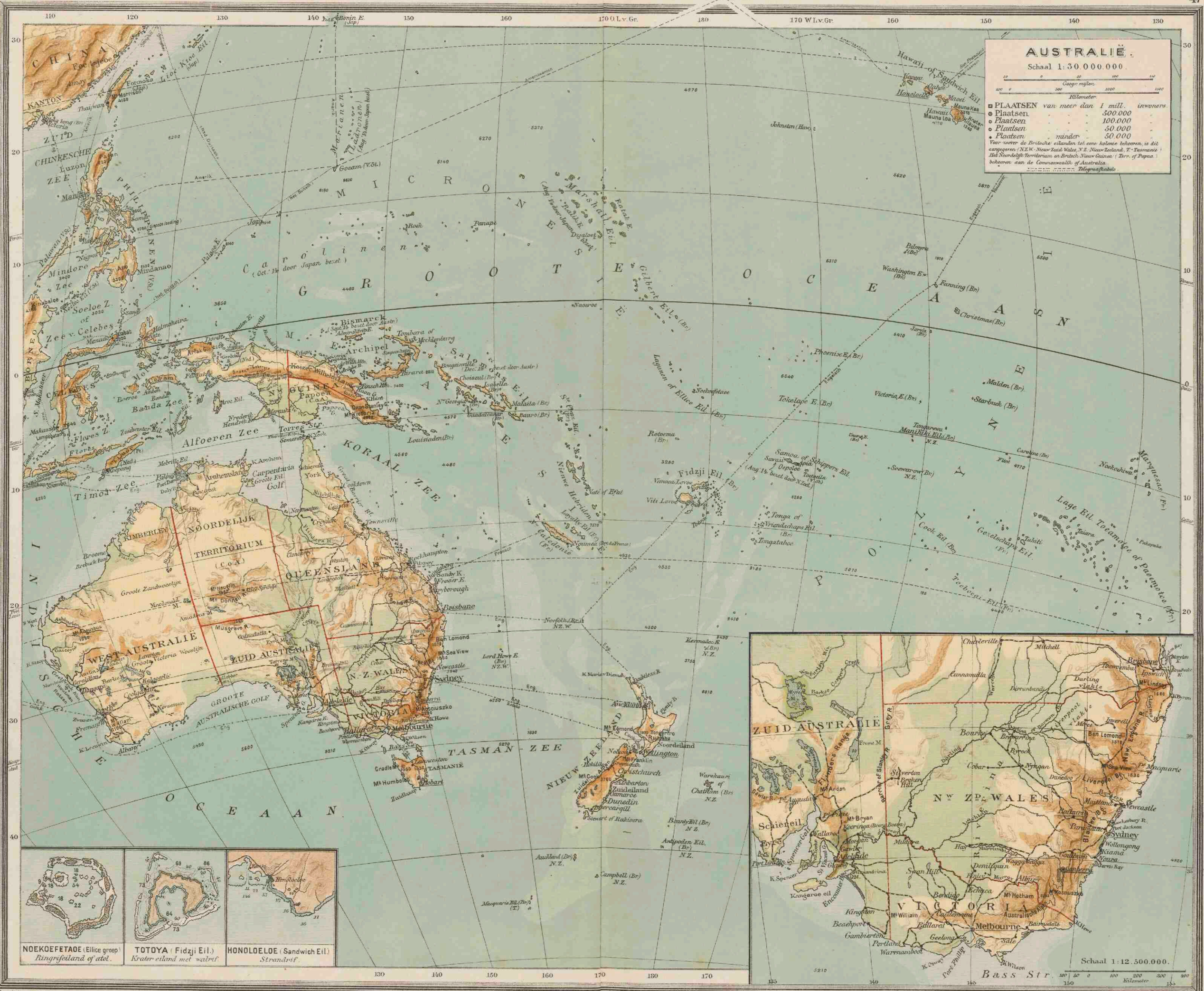

AUSTRALIË.
 Schaal 1:30 000 000.

0 500 1000 1500
 Kilometer

■ PLAATSEN van meer dan 1 mill. inwoners
 ● Plaatsen 500.000
 ○ Plaatsen 100.000
 ○ Plaatsen 50.000
 ○ Plaatsen minder 50.000

Voor sommige Britische eilanden is een kolonie behooren, is dit aangegeven (N.Z.W. Nieuw-Zuid-Wales, N.Z. Nieuw-Zeland, T. Tasmanie). Het Noordelijk Territorium en British Nieuw-Guinea (Terr. of Papua) behooren aan de Commonwealth of Australia.

— — — — — Telegraafkabels

NOEKOFETADE (Eilice groep)
 Ringrifeland of atol

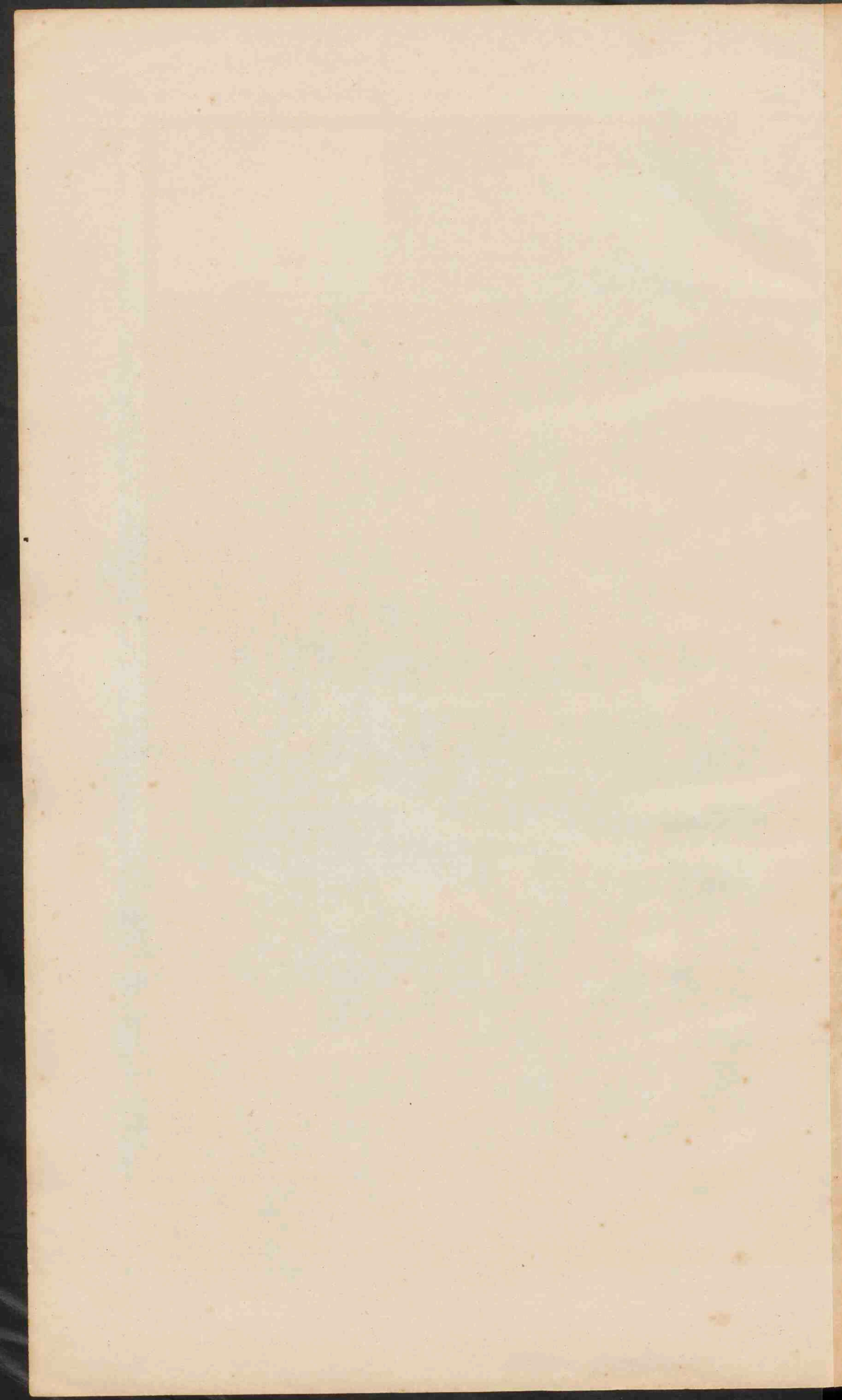
TOTOYA (Fidzji Eil.)
 Krater-eiland met walrif

HONOLOELOE (Sandwich Eil.)
 Strandrif

Grootingen J.B. Wallers.

Cart. Inst. J.B. Wallers.

INSULINDE IN WOORD EN BEELD.

SCHOOLPLATEN VOOR HET AARDRIJKSKUNDIG ONDERWIJS

door HENRI ZONDERVAN,

Leeraar aan de R. H. B. School met 5-j. cursus te Groningen.

Naar oorspronkelijke aquarellen van W. C. C. Bleckmann, P. van Heerdt-Quarles en W. J. Ising.

(Grootte 75 bij 105 cM.).

W. C. C. Bleckman: Passer te Pajakoemboeh. Sumatra.
Reproductie naar een der platen uit: Insulinde in Woord en Beeld.

1. De Chineesche Kamp te Batavia. Java.	7. De Sabanghaven op Poeloe Weh. Sumatra.
2. Tweelingvulkaan Gedeh-Pangerango. Java.	8. Passer te Pajakoemboeh. Sumatra.
3. Het lage Noorderstrand. Java.	9. Tabaksbouw in Deli. Sumatra.
4. De steile Zuidkust. Java.	10. Kampong in het Barito-stroomgebied. Borneo.
5. Rijstbouw. Java.	11. Groot Dajaksch huis. Borneo.
6. De Anai-kloof. Sumatra.	12. In de Minahasa. Celebes.

Prijs per plaat, geplakt op zwaar carton, met ronde hoeken, met geïllustreerde toelichting. . . f 3,50
Geïllustreerde toelichting afzonderlijk. 0,45

Bij beschikking van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst d.d. 24 Juni 1913 zijn de platen opgenomen in den Catalogus van leermiddelen ten behoeve van de openbare Europeesche lagere scholen en van de cursussen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs in Nederlandsch-Indië. De waarde der platen voor het onderwijs is door deze beschikking erkend.

H. ZONDERVAN,
NEDERLAND BUITEN EUROPA.
AARDRIJKSKUNDIGE SCHETS DER
— BEZITTINGEN EN KOLONIËN. —
Zesde druk. Geïllustreerd.
Prijs . . . . . f 1,90

H. ZONDERVAN,
NEDERLAND IN EUROPA.
AARDRIJKSKUNDIGE SCHETS VAN
— HET VADERLAND. —
Tweede druk. Geïllustreerd.
Prijs . . . . . f 1,90

H. ZONDERVAN,
NATUURKUNDIGE AARDRIJKSKUNDE.
DEEL I: BARYSFEER, LITHOSFEER EN HYDROSFEER.
DEEL II: ATMOSFEER, BIOSFEER EN ANTHROPOSFEER.
Geïllustreerd.
Prijs, per deel . . . . . f 2,00

P. R. Bos—J. F. Niermeyer,
LEERBOEK DER LAND- EN VOLKENKUNDE.

Herzien door A. JOCHIM.

TIENDE, GEILLUSTREERDE DRUK. — Prijs, gebonden f 4,90.

Dit boek is vooral in gebruik op H. B. S. 5 j. c. en op andere onderwijsinrichtingen, waar aan de aardrijkskunde een vrij ruime plaats op het leerplan is gegeven. Het onderscheidt zich door een concentrische behandeling der landbeschrijving: het EERSTE BOEK geeft, na een korte inleiding, een beknopt overzicht van alle landen der aarde. Dit met de leerlingen der laagste klasse (of klassen) door te werken, geeft het voordeel dat zij daarna althans eenige kennis van het geheel bezitten, zonder de groote hiaten die

anders voor het onderwijs in andere vakken (vooral geschiedenis, plant- en dierkunde) zoo lastig kunnen wezen. Ook voor leerlingen, die de school tusschentijds moeten verlaten, is dit een gewin. — Het TWEEDE BOEK behandelt dan uitvoeriger het gansche buitenland. — Het DERDE BOEK doet hetzelfde, maar in meerdere mate, voor Nederland en Koloniën. — Het VIERDE BOEK is een algemeene aardrijkskunde, die zoowel de natuur der aarde als de werken van den mensch omvat.

P. R. BOS—J. F. NIERMEYER,
BEKNOPT LEERBOEK DER
LAND- EN VOLKENKUNDE.

HERZIEN DOOR

A. JOCHIM.

TIENDE, GEILLUSTREERDE DRUK.

Prijs, gebonden . . . . . f 3,90.

De titel „beknopt leerboek” past op dit boek met nog meer recht dan op het volgende, dat dien naam nog draagt in tegenstelling tot een vroeger verschijnend uitvoeriger „Leerboek der aardrijkskunde”. — Bovendien heeft de bewerker hier een andere volgorde van behandeling gekozen dan de algemeen gebruikelijke; in den gedachten gang dat de werelddeelen buiten Europa aan de jongste leerlingen der gymnasiën, H. B. S. 3 j. c. en M. U. L. O. klassen gewoonlijk het minst bekend zijn, wordt daarmede aangevangen, zoodat op wat rijper leeftijd over Europa, en het laatst over Nederland en Koloniën wordt gehandeld, en men daarin dus wat dieper kan gaan.

Lava van den Lamongan. In 1898 verrees, aan den voet van den Lamongan, midden in een gouvernements-koffietuin, een lavaheuvel. De lava heeft, als meestal in Indië, het uiterlijk van ruwe cokes. Op den voorgrond door de hitte verschroide koffiëheesters met schaduwboomen.

Illustratie uit: Beknopt leerboek der Land- en Volkenkunde.

P. R. BOS—J. F. NIERMEYER,
BEKNOPT LEERBOEK DER AARDRIJKSKUNDE.

Herzien door A. JOCHIM.

ZESTIENDE DRUK. — MET KAARTEN EN PLATEN.

Prijs, ingenaaid . . . f 3,40. — Gebonden . . . f 4,10.

Dit boek geeft de leerstof der landkunde in ongeveer denzelfden omvang als het vorige, maar zonder de concentrische behandeling, en daarnaast een beknopter overzicht der algemeene aardrijkskunde. Het is het meest in gebruik op die H. B. S. 3 j. c., gymnasiën en scholen voor M. U. L. O., waarop de uren voor aardrijkskunde niet te karig zijn toegemeten. Ook vele inrichtingen ter opleiding van onderwijzers maken er gebruik van.

Zij, die zich van dit veel gebruikte leerboek bedienen, zullen in dezen druk menige verandering en verbetering aantreffen; 't aantal namen is verminderd, nieuwe karakteristieke afbeeldingen zijn opgenomen en 't geheele werk is met zorg herzien. *Weekbl. v. Gymn. en M. O.*

J. F. Niermeyer,
DE OOST EN DE WEST,
EEN OVERZICHT VAN DE LANDEN EN VOLKEN DER NEDERLANDSCHE KOLONIËN.
VIERDE GEILLUSTREERDE DRUK.

Prijs . . . . . f 2,75.

Dit boek geeft op elke bladzijde blijk van de nauwkeurige zorgvuldigheid, waarmee de schrijver zijn stof heeft verzameld, en de waarde er van heeft getoetst, het is dan ook **uitstekend geschikt** voor hen, die voor de hoofddactie studeeren, maar we kunnen het tevens, als aangenaam leesbaar werk en betrouwbare gids, **aanbevelen** aan allen, die belangstellen in onze tropische bezittingen. *Schoolblad.*

Dit mooie, vlot geschreven en fraai geïllustreerde boek verdient de warmste aanbeveling. Indien een onderwijzer zijne les met tal van wetenswaardigheden aangenaam voor de leerlingen wenscht te maken, kan hem dit werk ten zeerste aanbevolen worden. Ook aanstaande onderwijzers zullen met vrucht dit boek kunnen gebruiken om hun kennis betreffende onze Oost en West te vermeerderen. *Het Katholieke Schoolblad.*

Al zijn er vrij veel schoolboeken over onze bezittingen, toch zal dit nieuwe werk zich wel een plaats weten te verschaffen op inrichtingen van voortgezet onderwijs. Reeds bij de eerste doorbladering trekt het aan door zijn **prachtige afwerking** en zijn bijzonder goedgeslaagde en karakteristieke fotografieën. Bij nadere beschouwing en doorlezing voldoet het nog meer. Zeer veel moeite is er aan besteed een **heldere voorstelling** te geven van het land en zijn bewoners in het algemeen. *Weekblad v. Gymn. en M. O.*

Dit dunkt ons een boekje, dat in een werkelijke leemte voorziet. In het kort krijgt men een duidelijk, zaakrijk overzicht, waarbij de belangrijke deelen uitvoeriger zijn behandeld. Het boekje is met zeer vele, goedgekozen plaatjes versierd. *Nieuws van den Dag.*

Prof. Dr. W. F. R. SURINGAR

GEILLUSTREERDE ZAKFLORA.

HANDLEIDING TOT HET BEPALEN VAN DE IN NEDERLAND WILDGROEIENDE PLANTEN, IN AANSLUITING MET DE WERKEN DER NEDERLANDSCHE BOTANISCHE VEREENIGING.

Met 558 afbeeldingen, vervaardigd door Dr. J. M. GEERTS.

DE RTIENDE DRUK.

Bewerkt door Dr. L. VUYCK.

Prijs, gebonden . . . . . f 5,90.

UIT HET VOORBERICHT BIJ DEN DERTIENDEN DRUK.

Ruim veertig jaar geleden begeleidde Suringar's Zakflora mijn eerste schreden op floristisch gebied; zij is mij daarna steeds trouw gebleven. In Leiden gekomen, heb ik den Vader dezer Flora leeren kennen en waardeeren, die aan dit boekje zijn voortdurende liefde schonk en met wien ik de laatste jaren in de zorgen voor dit werk heb meegeleefd. Is het te verwonderen dat ik het gaarne als pleegkind had aangenomen? Doch de omstandigheden hebben het elders een tehuis doen vinden en het was meer en meer van mij vervreemd.

Toen eenigen tijd geleden de Uitgeversfirma J. B. WOLTERS

te Groningen mij verzocht een nieuwen druk te willen bewerken was mij die vraag zeer aangenaam, omdat mij daardoor de gelegenheid werd geboden het boekje weer als mijn pleegkind terug te krijgen en door mijne daaraan te besteden zorgen eenigermate mijne dankbaarheid te kunnen toonen voor het vertrouwen, dat ik van Prof. SURINGAR zoo rijkelijk genoten heb.

Doch gedurende de 24 jaar, verlopen sinds de laatste bewerking door SURINGAR zelf bezorgd, is er in floristisch opzicht veel gebeurd en ik was mij wel bewust, dat er veel moest bijgevoegd worden.

PLATEN-ATLAS VOOR DE VADERLANDSCHE GESCHIEDENIS.

Ten dienste van het Gymnasiaal en Middelbaar onderwijs,
Kweekscholen en Normaallezen,

DOOR

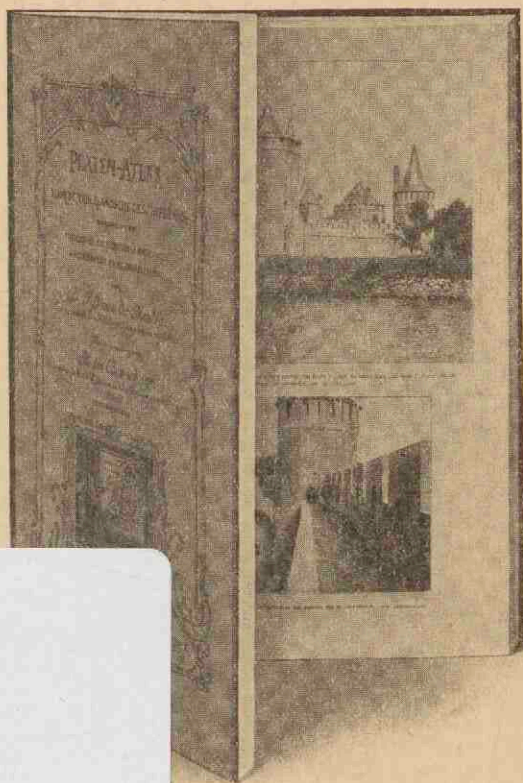
DR A. J. VAN DER MEULEN—M. TEN BOUWHUYS.

Met 477 afbeeldingen, 3 gekleurde platen, 8 pagina's kunstbijlage
en een uitgebreid register.

DERDE, HERZIENE DRUK. — BEZORGD DOOR

Dr. N. B. TENHAEFF,

Leeraar aan het Nederlandsch Lyceum te 's-Gravenhage.

rd . . . . . f 3,90.

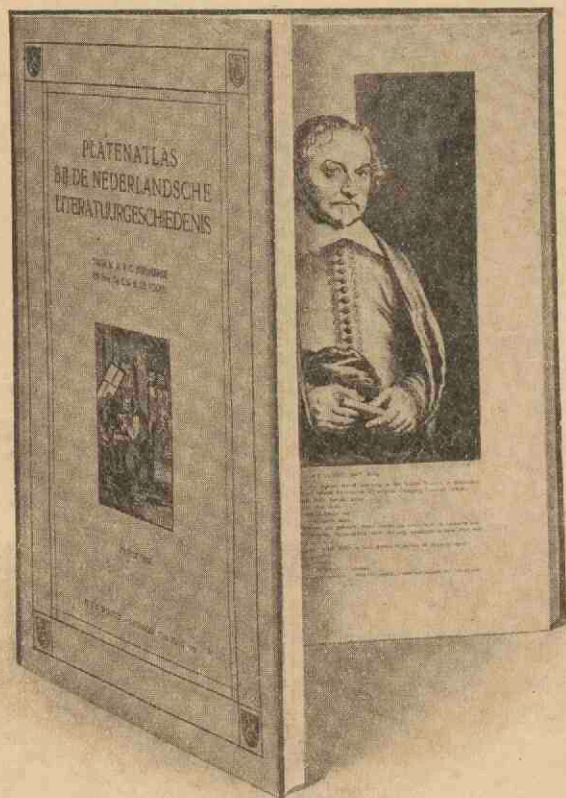
PLATENATLAS BIJ DE NEDERLANDSCHE LITERATUURGESCHIEDENIS

door M. A. P. C. POELHEKKE,
Directeur der H. B. S. met 5-j. k. te Nijmegen,

en Dr. C. G. N. DE VOOYS,
Hoogleeraar te Utrecht.

Met 280 afbeeldingen, 2 gekleurde platen en 8 pagina's kunstbijlage,
benevens fragmenten van handschriften, aantekeningen en een
uitgebreid register.

TWEEDE DRUK.

Prijs, gecartonneerd . . f 4,50, gebonden . . f 5,50.

